

9. Dani Šime i Ante Starčevića

Međunarodna znanstvena konferencija

9th Šime and Ante Starčević Days

International Scientific Conference

**KRAJOLIK U OBRAZOVANJU I
OBRAZOVANJE U KRAJOLIKU**

**LANDSCAPE IN EDUCATION AND
EDUCATION IN THE LANDSCAPE**

Gospić

22. – 23. svibnja 2026.

May 22 – 23, 2026

**KNJIŽICA SAŽETAKA
BOOK OF ABSTRACTS**

Nakladnik / Publisher

Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education Studies in Gospić

Za nakladnika / For the Publisher

Josip Faričić

Urednice / Editorial Board

Ivana Crljenko
Dodi Malada

Lektura i korektura / Language editing

Jasminka Brala-Mudrovčić (hrvatski jezik / Croatian)
Katica Balenović (engleski jezik / English)

Naslovna stranica / Cover page

Hana Lukas Midžić

Grafičko oblikovanje i prijelom / Graphic design and layout

Ines Bralić

Fotografija / Photograph

Josip Svetić - Kontraliht

ISBN (online) 978-953-331-629-1

Sveučilište u Zadru
University of Zadar
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Odjel za
nastavničke studije
u Gospiću

ZRC SAZU
Inštitut za kulturno
zgodovino

Podiplomska škola
ZRC SAZU

Fakultet za odgojne
i obrazovne znanosti

9. Dani Šime i Ante Starčevića

Međunarodna znanstvena konferencija

9th Šime and Ante Starčević Days

International Scientific Conference

KRAJOLIK U OBRAZOVANJU I OBRAZOVANJE U KRAJOLIKU

LANDSCAPE IN EDUCATION AND EDUCATION IN THE LANDSCAPE

Gospić

22. – 23. svibnja 2026.

May 22 – 23, 2026

**KNJIŽICA SAŽETAKA
BOOK OF ABSTRACTS**

Programski odbor / Programme Committee:

Ivana Crljenko (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska / Croatia),
predsjednica / chair

Saša Babič (Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti i
umjetnosti / Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts;
Poslijediplomska škola ZRC SAZU / Postgraduate School ZRC SAZU, Slovenija /
Slovenia)

Jasminka Brala-Mudrovčić (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska /
Croatia)

Maciej Czerwiński (Jagelonsko sveučilište u Krakovu / Jagiellonian University in
Kraków, Poljska / Poland)

Matjaž Geršič (Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti
i umjetnosti / Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts;
Poslijediplomska škola ZRC SAZU / Postgraduate School ZRC SAZU, Slovenija /
Slovenia)

Peter Jordan (Austrijska akademija znanosti / Austrian Academy of Science,
Austrija / Austria; University of the Free State, Južnoafrička Republika / Republic
of South Africa)

Ivana Paula Gortan-Carlin (Sveučilište Jurja Dobrile u Puli / Juraj Dobrila
University of Pula, Hrvatska / Croatia)

Darja Kerec (Sveučilište u Ljubljani / University of Ljubljana, Slovenija / Slovenia)

Anela Nikčević-Milković (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska /
Croatia)

Gregor Pobežin (Sveučilište u Primorskoj / University of Primorska; Znanstveno-
istraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti / Research Centre
of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Slovenija / Slovenia)

Nikolay Popov (Sveučilište Sv. Kliment Ohridski u Sofiji / University St. Kliment
Ohridski; Bugarsko društvo za komparativno obrazovanje / Bulgarian Comparative
Education Society, Bugarska / Bulgaria)

Ana Vivoda (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska / Croatia)

Sanja Vrcić-Mataija (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska / Croatia)

Ivan Zupanc (Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb, Hrvatska / Croatia)

Organizacijski odbor / Organising Committee:

Dodi Malada (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska / Croatia),
predsjednica / chair

Katica Balenović (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska / Croatia)

Ines Cvitković-Kalanjoš (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska / Croatia)

Marina Franić Šimunić (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska / Croatia)

Hana Lukas Midžić (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska / Croatia)

Krešimir Žganec (Sveučilište u Zadru / University of Zadar, Hrvatska / Croatia)

Pokroviteljstvo konferencije / Conference sponsorship:

Grad Gospić / Town of Gospić
Ličko-senjska županija / Lika-Senj County

Održavanje konferencije pomogli su / The conference was supported by:

Sveučilište u Zadru / University of Zadar
Grad Gospić / Town of Gospić
Ličko-senjska županija / Lika-Senj County
Nacionalni park Plitvička jezera / Plitvice Lakes National Park
Turistička zajednica Ličko-senjske županije / Lika-Senj County Tourist Board
Turistička zajednica Grada Gospića / Gospić Tourist Board

Sadržaj / Contents

PROGRAM	19
UVOD	32
INTRODUCTION	33
PLENARNA IZLAGANJA / KEYNOTE LECTURES	
Pascale Chevalier	
Understanding the Landscape, Understanding the Past: How and Why Archaeologists Read the Landscape?	35
Razumijevanje krajolika, razumijevanje prošlosti: Kako i zašto arheolog čita krajolik?	36
Anita Pavić Pintarić	
Landscape in Language: Space, Emotion, and Evaluation in Social Interaction	37
Krajolik u jeziku: prostor, emocija i evaluacija u društvenoj interakciji	38
Precilla Perrichon	
Seeing the Unseen: Marine Landscapes from Surface Perception to Invisible Processes	39
Viđenje neviđenoga: morski krajolici od površinske percepcije do nevidljivih procesa	40
IZLAGANJA / PRESENTATIONS	
Dijana Abramović	
Zavičaj i krajolik u zbirci pjesama <i>Veseli zemljopis</i> Zvonimira Baloga	41
Homeland and Landscape in the Poetry Collection <i>Veseli zemljopis</i> by Zvonimir Balog	41
Danijel Bačan	
Krajolik sigurnosti u obrazovanju: primjer NATO-a i Jugoistočne Europe	42
Security Landscape in Education: The Case of NATO and Southeastern Europe	43
Lidija Bakota	
Zoolingvistički krajolik hrvatskih školskih priručnika s prijelaza 19. u 20. stoljeće	43
The Zoolinguistic Landscape in Croatian School Textbooks at the Turn of the 19 th and 20 th Centuries	44

Katica Balenović, Vesna Grahovac-Pražić	
Jezični krajolik Gospića	45
Linguistic Landscape of Gospić	45
Sanja Balić	
Krajolik Davida Lyncha – Neobična američka duglazija	46
David Lynch's Landscape – The Uncanny Douglas Fir	46
Blanša Bašič, Petra Laura Pavelić	
Krajolik kao poticajno okruženje u ranome i predškolskome odgoju: komparativno istraživanje dviju vrtičkičkih skupina	47
Landscape as a Stimulating Environment in Early and Preschool Education: A Comparative Study of Two Kindergarten Groups	48
Silvia Bekavac	
Krajolik kao istraživački laboratorij: eksperimentalna arheologija kao model iskustvenoga i problemskoga učenja	49
Landscape as a Research Laboratory: Experimental Archaeology as a Model of Experiential and Problem-Based Learning	49
Ante Blaće	
Contemporary Land Use and Landscape Transformations in Croatia: Selected Dimensions	50
Suvremeno korištenje zemljišta i preobrazbe krajolika u Hrvatskoj: odabrani aspekti	51
Ivana Buljubašić Srb	
Paradigm of Landscape in Contemporary Croatian (Anti)War Novels	52
Paradigma krajolika u suvremenim hrvatskim (anti)ratnim romanima	52
Anita Bušljeta Tonković, Ema Bašić	
Schengenska društvena zbilja i ruralne transformacije: Lika kao studija slučaja brdsko-planinske regije u depopulaciji	53
Schengen Border Realities and Rural Transformation(s): Evidence from Lika as a Mountain Region in Depopulation	54
Tihana Butković, Doroti Brajnov Botić	
Didaktička igra u nastavi likovne umjetnosti „Krajolik u slikarstvu od srednjega vijeka do suvremene umjetnosti“	55
Didactic Game in Visual Arts Education: "Landscape in Painting from the Middle Ages to Contemporary Art"	56

Maja Cindrić, Josipa Čuka

Application of Problem-Oriented Mathematics Teaching: Challenges and Needs of Primary School Teachers in the Lika-Senj County 57

Primjena problemski orijentirane nastave matematike: izazovi i potrebe učitelja razredne nastave u Ličko-senjskoj županiji 58

Ivana Crljenko

Contemporary Toponymic Landscape: Reflections of Spatial Identity in the Hodonyms of Gospić and Senj 59

Suvremeni toponimski krajolik: odrazi prostornoga identiteta u gospićkim i senjskim hodonimima 59

Slađana Čuljat, Anita Lemić Stagličić

Landscape as a Classroom: Experiential Learning of English 60

Krajolik kao učionica: Iskustveno učenje engleskoga jezika 61

Mirko Ćurić

Književna reprezentacija krajolika u himnama Antuna Mihanovića *Horvatska domovina* i Jurja Tordinca *Moja domovina* 62

Literary Representation of Landscape in the Hymns of Antun Mihanović, *Horvatska domovina*, and Juraj Tordinac, *Moja domovina* 62

Ante Delić, Violeta Valjan Vukić

Sudbina „plavih dječaka” u povijesnome krajoliku 20. stoljeća: između sjećanja i historiografije 63

The Fate of the “Blue Boys” in the Historical Landscape of the Twentieth Century: Between Memory and Historiography 64

Marina Đira

Vikendica, DIY improvizacije i iskustveno učenje u grafičkom romanu *Kuća Paca Roce* 65

Vacation Home, DIY Improvisations, and Experiential Learning in Paco Roca’s Graphic Novel *The House* 65

Anita Fiket

Židovska baština u hrvatskome krajoliku kao resurs za poučavanje o Holokaustu 66

Jewish Heritage in the Croatian Landscape as a Resource for Teaching About the Holocaust 67

Marina Franić Šimunić

Stvaranje „čitateljskih krajolika“: izazovi i mogućnosti izvannastavnih aktivnosti koje potiču čitanje 67

Creating “Reading Landscapes”: Challenges and Opportunities in Extracurricular Reading Activities 68

Ivana Gagić Kičinbači

Pejzaž kao liminalno polje: umjetničko istraživanje nediskurzivnoga iskustva 69

Landscape as a Liminal Field: An Artist-Led Inquiry into Non-Discursive Experience 69

Matjaž Geršič, Primož Gašperič

A Former Landscape Through the Lens of an Old Map 70

Nekadašnji krajolik kroz objektiv stare karte 71

Peter Jordan

Cultural Landscapes as Anchors of Stability and Identity Under Changing Political Conditions, Illustrated by Examples from Central and Southeast Europe 71

Kulturni krajolici kao utočišta stabilnosti i identiteta u promjenjivim političkim uvjetima – primjeri iz Srednje i Jugoistočne Europe 72

Danijel Jukopila

Identitetski potencijali krajolika u nastavi geografije 73

Identity Potentials of Landscape in Geography Teaching 74

Josipa Jurić, Mila Bulić

Uloga krajolika u izvanučioničkoj nastavi: perspektiva učitelja razredne nastave 75

The Role of Landscape in Outdoor Learning: Perspectives of Primary School Teachers 76

Jadran Kale, Zlatka Rodin

Domaćinova bunja kao učionica 77

Domaćinova bunja as a Classroom 78

Josip Karamatić

Slikarstvo krajolika u evaluaciji promjena u krajoliku na primjeru Makarske 79

Landscape Painting in the Evaluation of Landscape Changes on the Example of Makarska 79

Maja Katušić

Krajolik u funkciji javnoga zdravlja: transformacija prostora tijekom epidemije kuge u dalmatinskome zaleđu u prvoj polovici 18. stoljeća 80

Landscape as an Instrument of Public Health: The Transformation of Space During the Plague Epidemic in the Dalmatian Hinterland in the First Half of the 18th Century 81

Darja Kerec

Prekmurje: The History of the Landscape in Literary and Artistic Interpretations 81

Prekmurje: povijest krajolika u književnim i umjetničkim interpretacijama 82

Zsuzsa Koltai

Fostering Adult Learning Through Museums and Heritage Sites in the Urban Landscape of Pécs, Hungary 83

Poticanje učenja odraslih putem muzeja i baštinskih mjesta u urbanome krajoliku Pečuha u Mađarskoj 83

Margerita Kranjčević Koričić

Prikaz svakodnevnoga života u 19. stoljeću u novootkrivenim rukopisima Šime Starčevića 84

A Depiction of Everyday Life in the Nineteenth Century in the Newly Discovered Manuscripts of Šime Starčević 85

Marko Kvaternik

Krajolik i grafiti – sadržajna i prostorna analiza grafita na području Sušaka u gradu Rijeci 85

Landscape and Graffiti - Spatial and Content Analysis of Graffiti in the Area of Sušak in the City of Rijeka 86

Josip Lasić

Materin(ski) jezik u krajoliku potomaka novozelandskih Hrvata 87

Mother Tongue in the Landscape of Descendants of New Zealand Croats 87

Josip Lučić

Glagoljica u vremenu i prostoru: Aleja glagoljaša kao iskustvena učionica u krajoliku 88

Glagolitic Script Across Time and Space: The Glagolitic Alley as an Outdoor Learning Environment 89

Hana Lukas Midžić

- Suvremeni prirodoslovni posjetiteljski centri u Hrvatskoj: krajolik, oblikovanje, priča i doživljaj 90
- Contemporary Nature Science Visitor Centres in Croatia: Landscape, Design, Narrative, and Experience 90

Damir Magaš

- The Concept of Landscape in the Works of Croatian Geographers 91
- Koncept krajolika u djelima hrvatskih geografa 92

Valentina Majdenić

- Krajolik kao nositelj baštine u književnosti za djecu 93
- Landscape as a Bearer of Heritage in Children's Literature 93

Ivan Majnarić

- Krajolik nestanka: Gvozd na razmeđu srednjovjekovne države, historije i kolektivnoga sjećanja 94
- Landscape of Disappearance: Gvozd at the Crossroads of the Medieval State, History and Collective Memory 95

Dodi Malada, Ines Cvitković Kalanjoš

- Krajolik kao čimbenik oblikovanja tradicijske glazbe i pokreta 95
- Landscape as a Factor in Shaping Traditional Music and Movement 96

Tomislava Maratović Jurković, Vinko Madirazza, Ivan Brlić, Ivan Kovač

- Zaboravljeni lički kulturno-povijesni krajolici: primjer bogatoga kulturnog areala rijeke Jadove 97
- Forgotten Cultural-Historical Landscapes of Lika Region: an Example of the Versatile Cultural Areas of the Jadova River 98

Dinko Marin, Ivana Maruna

- Izvanučionička nastava kao oblik poučavanja o prirodnome i kulturnome krajoliku – stavovi učitelja razredne nastave 99
- Outdoor Classroom Teaching as a Method of Educating About Natural and Cultural Landscapes – Attitudes of Primary School Teachers 99

Ozana Martinčić

- Grobni tekstil srednjovjekovnoga razdoblja kao pokazatelj odnosa zajednice i prostora Like i primorja 100
- Medieval Grave Textiles as an Indicator of the Relationship Between the Community and the Region of Lika and the Coast 101

Ivica Mataija

Imena u javnome gospićkom prostoru kao važan segment istraživanja i interpretacije zavičajnoga kulturnog krajolika 101

Names in the Public Space of Gospić as an Important Segment in the Research and Interpretation of the Local Cultural Landscape 102

Bruno Matijašević, Paula Matijašević

Pedagoške implikacije izvanučioničke nastave: analiza fokus grupe učenika 103

Pedagogical Implications of Outdoor Education: An Analysis of Student Focus Groups 103

Mihela Melem Hajdarović

Linguistic Landscape as a Geographical Resource: Theory, Methods and Research Examples from Croatia 104

Jezični krajolik kao geografski resurs: teorija, metode i primjeri istraživanja iz Hrvatske 105

Branimir Mendeš, Linda Podrug Krstulović

Pedagoški aspekti dobrobiti igre na otvorenome prostoru za dijete rane i predškolske dobi 105

Pedagogical Aspects of the Benefits of Outdoor Play for Early and Preschool-Age Children 106

Josip Miletić, Jasminka Brala-Mudrovčić

Gaçanski park hrvatske memorije: kulturni krajobraz pokrajine Gacke 107

Gacka Park of Croatian Memories: Cultural Landscape of the Gacka Region 108

Željko Miletić

Ledene špilje i promjene krajolika na planini Biokovo kroz arheološke epohe 108

Ice Caves and Landscape Changes on Mount Biokovo Through Archaeological Epochs 109

Piotr Mirocha

Contested Names, Naturalised Memories: The Role of Street Naming in Normalising Post-Socialist Historical Narratives in Southeastern Europe 110

Osporavana imena, naturalizirana sjećanja: uloga imenovanja ulica u normalizaciji postsocijalističkih povijesnih narativa u Jugoistočnoj Europi 110

Irena Mišurac

- Korištenje krajobraza kao motiva u udžbenicima matematike za razrednu nastavu 111
- The Use of Landscape Contexts in Mathematics Textbooks for Primary Education 112

Jadranka Mlikota, Vjekoslav Galzina

- Reinterpretacija školskih priručnika na hrvatskome jeziku u kontekstu rane jezične tehnološke pismenosti od sredine 19. do početnih desetljeća 20. stoljeća 113
- Reinterpretation of Croatian-Language School Textbooks in the Context of Early Language and Technological Literacy from the Mid-19th to the Early Decades of the 20th Century 114

Anela Nikčević-Milković, Jelena Vlahović

- Udžbenici kao element školskoga mikrosustava: konstrukcija odgojnih vrijednosti kod učenika razredne nastave 115
- Textbooks as an Element of the School Microsystem: Construction of Educational Values in Primary Education Pupils 116

Zrinko Novosel

- Čovjek i šuma na zagrebačkome području u srednjem vijeku 116
- A Man and Forest in the Medieval Zagreb Area 117

Denis Njari

- Melioracija i kolonizacija močvarnoga područja južno od Osijeka u posljednjoj fazi feudalnoga poretka 118
- Land Reclamation and Colonisation of the Marshland South of Osijek in the Late Feudal Period 118

Mario Paral

- Iskustveno učenje u zaštićenome krajoliku: aktivnosti značajnoga krajobraza „Risovac-Grabovača” 119
- Experiential Learning in a Protected Landscape: Activities of the Protected Landscape “Risovac-Grabovača” 120

Primož Pipan

- Solar Salterns: Salt-Making Areas or Natural Habitats 120
- Solarne solane: područja za proizvodnju soli ili prirodna staništa 121

Silvija Pisk

- Uloga pavlinskoga reda u oblikovanju hrvatskoga srednjovjekovnog krajolika 122
The Role of the Pauline Order in Shaping the Croatian Medieval Landscape 122

Gregor Pobežin

- In Defense of Nature: Landscape, Morality, and Human Intervention
in Pliny the Elder 123
U obranu prirode: krajolik, moral i ljudska intervencija kod Plinija Starijeg 124

Jakov Proroković

- The Linguistic Profile of Croatian-Synchronised Animated Films and the
Implications for Early Language Development 125
Jezični profil animiranih filmova sinkroniziranih na hrvatski jezik i
implikacije za rani jezični razvoj 126

Renata Radan, Goran Krapić

- Jezični identitet riječke aglomeracije u književnim tekstovima i
„maškaranim” običajima 127
Linguistic Identity of the Rijeka Agglomeration in Literary Texts
and “Masquerade” Customs 127

Andrea Radošević

- Glagoljski lokaliteti ličkoga krajolika 128
Glagolitic Localities of the Lika Landscape 129

Andrea Roknić Bežanić, Bruno Raguž

- Obitelj i okoliš u obrazovno-odgojnim diskursima Hrvatskoga primorja
u 19. stoljeću 130
Family and Environment in the Educational Discourses of the
Croatian Littoral in the 19th Century 131

Nensi Segarić, Jadranka Brkić-Vejmelka

- Učenje i poučavanje budućih učitelja o krajoliku 132
Learning and Teaching Future Teachers About the Landscape 132

Robert Skenderović

- Davor i Slavonski Kobaš - primjeri odnosa čovjeka i krajolika uz rijeku
u predmodernu doba 133
Davor and Slavonski Kobaš - Examples of the Relationship Between Man
and the Landscape Along the River in Pre-Modern Times 134

Diana Sorić

- Krajolik u putopisu *Iter Buda Hadrianopolim* Antuna Vrančića 134
Landscape in Antun Vrančić's Travelogue *Iter Buda Hadrianopolim* 135

Marin Spetič, Igor Spetič

- Community Learning Point* - prostor kao odgojno-obrazovni alat 136
Community Learning Point - Environment as a Learning Tool 136

Marin Spetič, Vlaho Kovačević

- Elementi prirodnoga okoliša u suvremenom oglašavanju 137
Elements of the Natural Environment in Contemporary Advertising 137

Eda Šarić, Mate Bratović

- Jezik u prostoru: koncept krajolika u poučavanju hrvatskoga jezika kao stranoga 138
Language in Space: The Concept of Landscape in Teaching Croatian as a Foreign Language 139

Nikola Šimunić

- Depopulacija i transformacija krajolika u Hrvatskoj: GIS analiza šumske sukcesije kao indikatora demografske otpornosti 139
Depopulation and Landscape Transformation in Croatia: A GIS Analysis of Forest Succession as an Indicator of Demographic Resilience 140

Filip Šimunjak

- Povijesni krajolik Save na području Zagreba u 18. i 19. stoljeću: rekonstrukcija riječnih tokova i prostornih preobrazbi 141
The Historical Sava Landscape in the Zagreb Area in the 18th and 19th Centuries: Reconstructing River Courses and Spatial Transformations 142

Filip Škiljan, Domagoj Vidović, Kristian Lewis

- Ličani u virovitičkome kraju 143
Settlers from Lika in the Virovitica Region 144

Katarina Šmid

- Landscape Depictions on the Narrative Reliefs of Roman Tombs at Šempeter in the Savinja Valley 145
Prikazi krajolika na narativnim reljefima rimskih grobnica u Šempetru u Savinjskoj dolini 145

Natalija Špeh

Pollution Burden of the Riparian Landscape with River Litter After the 2023 Floods in the Savinja-Šalek Region 146

Opterećenje zagađenja riječnoga krajolika otpadom nakon poplava 2023. u regiji Savinja-Šalek 146

Iva Štefanac

Slikanje pejzaža kao potraga za identitetom 147

Landscape Painting as a Search for Identity 148

Ivana Štokov, Vera Graovac Matassi

The Impact of Depopulation on Socio-Economic Development and Landscape Transformation on the Island of Iž 149

Utjecaj depopulacije na društveno-gospodarski razvoj i transformaciju krajolika na otoku Ižu 150

Dora Štublin, Antonela Čelan

Dijalozi s krajolikom 151

Dialogues with the Landscape 151

Mirela Šušić

Krajolik kao lik književnoga djela u nastavi književnosti 152

Landscape as a Character in the Literary Work in Literature Teaching 153

Barbara Turk Niskač

Multispecies Landscape: The Case of Bracken Expanses in Southeastern Slovenia 153

Viševrsni krajolik: Slučaj prostranstava paprati u jugoistočnoj Sloveniji 154

Erika Anna Turzaj, Beatrix Vincze

Landscape-Based Art Education: Nature Art as a Bridge Between Museum Learning and Outdoor Education 155

Umjetnički odgoj temeljen na krajoliku: priroda kao most između učenja u muzeju i obrazovanja na otvorenom 156

Mari Uusküla, Hannes Palang

Conceptualising Landscape in Estonian: Insights from Ordinary Language 157

Konceptualizacija krajolika na estonskom: uvidi iz običnoga jezika 157

Maja Verdonik	
Umjetnička interpretacija krajolika u pričama Beatrix Potter	158
Artistic Interpretation of Landscape in Beatrix Potter's Stories	159
Tea-Tereza Vidović-Schreiber	
Imotski krajolik u poeziji Petra Gudelja	159
The Imotski Landscape in the Poetry of Petar Gudelj	160
Ivica Vigato, Jan Defrančeski	
Kognitivno-lingvistička analiza prostora u glagoljskim bratovštinskim knjigama sa zadarskoga područja iz 18. i 19. stoljeća	161
Cognitive-Linguistic Analysis of Space in Glagolitic Brotherhood Books from the Zadar Area in the 18 th and 19 th Centuries	162
Nikola Vojnović	
Turistifikacija i kulturni krajolik Istre	162
Touristification and the Cultural Landscape of Istria	163
Sanja Vrcić-Mataija	
Putopisna predodžba zavičaja – Franićevo osvajanje krajolika putovanjem	164
The Travelogue Image of Homeland – Franić's Conquest of Landscape Through Travel	165
Slavica Vrsaljko	
Društveno-politički okviri (ne)zastupljenosti lokalnih idioma u nastavi materinskoga jezika – dijakronijski pregled	166
Socio-Political Frameworks of Local Vernacular (Non-)Representation in Mother Tongue Instruction: A Diachronic Overview	166
Petra Vručina	
Mlinovi, rijeke i granice: sporovi oko mlinova u Zagrebačkoj i Križevačkoj županiji u kasnome srednjem vijeku	167
Mills, Rivers and Borders: Disputes Over Mills in Zagreb and Križevci Counties in the Late Middle Ages	168
Marko Vučetić	
Okolina iz perspektive antropologije knjige	168
Environment from the Perspective of the Anthropology of the Book	169

Ružica Vuk, Biljana Vranković, Ivan Ivić

- Kako se koncept krajolika razvija u osnovnoškolskome odgoju i obrazovanju u Hrvatskoj? 169
- How is the Concept of Landscape Developing in Primary Education in Croatia? 170

Dimitrije Vukadinović

- Oikonyms as a Reflection of Landscape Characteristics in Osijek-Baranja County 171
- Ojkonimi kao odraz karakteristika krajolika Osječko-baranjske županije 171

Neža Zajc

- Landscape in the Literature: Spatial, Temporal or Cultural Dimension? 172
- Krajolik u književnosti: prostorna, vremenska ili kulturna dimenzija? 173

Tomislav Zelić

- Krajobraz u duhovnom pjesništvu na njemačkom jeziku 173
- Landscape in Spritual Poetry in German 174

Ivana Žafran

- Aspekt okolišne održivosti u turizmu iz perspektive dionika u Gorskoj Hrvatskoj 174
- The Aspect of Environmental Sustainability in Tourism from the Stakeholders' Perspective in Mountainous Croatia 175

PROGRAM

▶ **PETAK, 22. svibnja 2026. / FRIDAY, May 22, 2026**

Kulturno-informativni centar Gospić / Cultural and Information Center Gospić
(Budačka ulica 12)

9:00 – 10:00 Prijava sudionika / Conference registration

10:00 – 10:45 Otvaranje konferencije i pozdravne riječi / Opening ceremony

10:45 – 11:45 Plenarna izlaganja / Keynote lectures

Odjel za nastavničke studije / Department of Teacher Education Studies
(Ulica dr. Ante Starčevića 12)

12:00 – 13:30 Domjenak / Lunch

13:30 – 14:00 Prijava sudionika / Conference registration

14:00 – 18:15 Rad po skupinama / Sessions

18:45 – 19:30 Predstavljanje *Zbornika radova 8. Dana Šime i Ante Starčevića / The 8th Šime and Ante Starčević Days Proceedings* presentation

Plenarna izlaganja / Keynote lectures (10:45 – 11:45)

(Kulturno-informativni centar Gospić / Cultural and Information Center Gospić)

10:45 – 11:05 Pascale Chevalier: Understanding the Landscape, Understanding the Past: How and Why Archaeologists Read the Landscape? / Razumijevanje krajolika, razumijevanje prošlosti: Kako i zašto arheolog čita krajolik?

11:05 – 11:25 Anita Pavić Pintarić: Landscape in Language: Space, Emotion, and Evaluation in Social Interaction / Krajolik u jeziku: prostor, emocija i evaluacija u društvenoj interakciji

11:25 – 11:45 Prescilla Perrichon: Seeing the Unseen: Marine Landscapes from Surface Perception to Invisible Processes / Viđenje nevidenoga: morski krajolici od površinske percepcije do nevidljivih procesa

Rad po skupinama / Sessions (14:00 – 18:15)

(Odjel za nastavničke studije / Department of Teacher Education Studies)

14:00 – 15:30 MJEŠOVITA SESIJA NA ENGLISKOM / MIXED SESSION IN ENGLISH

(Sesija / Session 1; predavaonica / lecture room 1)

Predsjedavaju / Chairs: Matjaž Geršič, Vera Graovac Matassi

Damir Magaš: The Concept of Landscape in the Works of Croatian Geographers / Koncept krajolika u djelima hrvatskih geografa

Mari Uusküla, Hannes Palang: Conceptualising Landscape in Estonian: Insights from Ordinary Language / Konceptualizacija krajolika na estonskom: uvidi iz običnoga jezika

Gregor Pobežin: In Defense of Nature: Landscape, Morality, and Human Intervention in Pliny the Elder / U obranu prirode: krajolik, moral i ljudska intervencija kod Plinija Starijeg

Peter Jordan: Cultural Landscapes as Anchors of Stability and Identity Under Changing Political Conditions, Illustrated by Examples from Central and Southeast Europe / Kulturni krajolici kao utočišta stabilnosti i identiteta u promjenjivim političkim uvjetima – primjeri iz Srednje i Jugoistočne Europe

Katarina Šmid: Landscape Depictions on the Narrative Reliefs of Roman Tombs at Šempeter in the Savinja Valley / Prikazi krajolika na narativnim reljefima rimskih grobnica u Šempetru u Savinjskoj dolini

Neža Zajc: Landscape in the Literature: Spatial, Temporal or Cultural Dimension? / Krajolik u književnosti: prostorna, vremenska ili kulturna dimenzija?

15:30 – 15:45 Rasprava / Discussion

15:45 – 16:15 Stanka za kavu / Coffee break (sportska dvorana / sports hall)

16:15 – 17:15 MJEŠOVITA SESIJA NA ENGLISKOM / MIXED SESSION IN ENGLISH

(Sesija / Session 2; predavaonica / lecture room 1)

Predsjedavaju / Chairs: Matjaž Geršič, Vera Graovac Matassi

Ante Blaće: Contemporary Land Use and Landscape Transformations in Croatia: Selected Dimensions / Suvremeno korištenje zemljišta i preobrazbe krajolika u Hrvatskoj: odabrani aspekti

Ivana Štokov, Vera Graovac Matassi: The Impact of Depopulation on Socio-Economic Development and Landscape Transformation on the Island of Iž / Utjecaj depopulacije na društveno-gospodarski razvoj i transformaciju krajolika na otoku Ižu

Dimitrije Vukadinović: Oikonyms as a Reflection of Landscape Characteristics in Osijek-Baranja County / Ojkonimi kao odraz karakteristika krajolika Osječko-baranjske županije

Darja Kerec: Prekmurje: The History of the Landscape in Literary and Artistic Interpretations / Prekmurje: povijest krajolika u književnim i umjetničkim interpretacijama

17:15 – 17:30 Rasprava / Discussion

14:00 – 15:30 MJEŠOVITA SESIJA NA ENGLISKOM / MIXED SESSION IN ENGLISH

(Sesija / Session 3; predavaonica / lecture room 4)

Predsjedavaju / Chairs: Josipa Čuka, Jakov Proroković

Zsuzsa Koltai: Fostering Adult Learning Through Museums and Heritage Sites in the Urban Landscape of Pécs, Hungary / Poticanje učenja odraslih putem muzeja i baštinskih mjesta u urbanome krajoliku Pečuha u Mađarskoj

Erika Anna Turzai, Beatrix Vincze: Landscape-Based Art Education: Nature Art as a Bridge Between Museum Learning and Outdoor Education / Umjetnički odgoj temeljen na krajoliku: priroda kao most između učenja u muzeju i obrazovanja na otvorenom

Maja Cindrić, Josipa Čuka: Application of Problem-Oriented Mathematics Teaching: Challenges and Needs of Primary School Teachers in the Lika-Senj County / Primjena problemski orijentirane nastave matematike: izazovi i potrebe učitelja razredne nastave u Ličko-senjskoj županiji

Slađana Čuljat, Anita Lemić Stagličić: Landscape as a Classroom: Experiential Learning of English / Krajolik kao učionica: Iskustveno učenje engleskoga jezika

Jakov Proroković: The Linguistic Profile of Croatian-Synchronised Animated Films and the Implications for Early Language Development / Jezični profil animiranih filmova sinkroniziranih na hrvatski jezik i implikacije za rani jezični razvoj

Ivana Buljubašić Srb: Paradigm of Landscape in Contemporary Croatian (Anti)War Novels / Paradigma krajolika u suvremenim hrvatskim (anti)ratnim romanima

15:30 – 15:45 Rasprava / Discussion

15:45 – 16:15 Stanka za kavu / Coffee break (sportska dvorana / sports hall)

14:00 – 15:30 DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO PODRUČJE / SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES

(Sesija / Session 1; predavaonica / lecture room 6)

Predsjedavaju / Chairs: Kristian Lewis, Filip Šimunjak

Nikola Vojnović: Turistifikacija i kulturni krajolik Istre / Touristification and the Cultural Landscape of Istria

Zrinko Novosel: Čovjek i šuma na zagrebačkome području u srednjem vijeku / A Man and Forest in the Medieval Zagreb Area

Petra Vručina: Mlinovi, rijeke i granice: sporovi oko mlinova u Zagrebačkoj i Križevačkoj županiji u kasnome srednjem vijeku / Mills, Rivers and Borders: Disputes Over Mills in Zagreb and Križevci Counties in the Late Middle Ages

Filip Šimunjak: Povijesni krajolik Save na području Zagreba u 18. i 19. stoljeću: rekonstrukcija riječnih tokova i prostornih preobrazbi / The Historical Sava Landscape in the Zagreb Area in the 18th and 19th Centuries: Reconstructing River Courses and Spatial Transformations

Denis Njari: Melioracija i kolonizacija močvarnoga područja južno od Osijeka u posljednjoj fazi feudalnoga poretka / Land Reclamation and Colonisation of the Marshland South of Osijek in the Late Feudal Period

Jadran Kale, Zlatka Rodin: Domaćinova bunja kao učionica / *Domaćinova bunja as a Classroom*

15:30 – 15:45 Rasprava / Discussion

15:45 – 16:15 Stanka za kavu / Coffee break (sportska dvorana / sports hall)

16:15 – 18:00 DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO PODRUČJE / SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES

(Sesija / Session 2; predavaonica / lecture room 6)

Predsjedavaju / Chairs: Kristian Lewis, Filip Šimunjak

Filip Škiljan, Domagoj Vidović, Kristian Lewis: Ličani u virovitičkome kraju / Settlers from Lika in the Virovitica Region

Anita Bušljeta Tonković, Ema Bašić: Schengenska društvena zbilja i ruralne transformacije: Lika kao studija slučaja brdsko-planinske regije u depopulaciji / Schengen Border Realities and Rural Transformation(s): Evidence from Lika as a Mountain Region in Depopulation

Tomislava Maratović Jurković, Vinko Madirazza, Ivan Brlić, Ivan Kovač: Zaboravljeni lički kulturno-povijesni krajolici: primjer bogatoga kulturnog areala rijeke Jadove / Forgotten Cultural-Historical Landscapes of Lika Region: an Example of the Versatile Cultural Areas of the Jadova River

Marko Kvaternik: Krajolik i grafiti – sadržajna i prostorna analiza grafita na području Sušaka u gradu Rijeci / Landscape and Graffiti - Spatial and Content Analysis of Graffiti in the Area of Sušak in the City of Rijeka

Danijel Bačan: Krajolik sigurnosti u obrazovanju: primjer NATO-a i Jugoistočne Europe / Security Landscape in Education: The Case of NATO and Southeastern Europe

Andrea Roknić Bežanić, Bruno Raguž: Obitelj i okoliš u obrazovno-odgojnim diskursima Hrvatskoga primorja u 19. stoljeću / Family and Environment in the Educational Discourses of the Croatian Littoral in the 19th Century

Marko Vučetić: Okolina iz perspektive antropologije knjige / Environment from the Perspective of the Anthropology of the Book

18:00 – 18:15 Rasprava / Discussion

14:00 – 15:30 JEZIK I KNJIŽEVNOST / LANGUAGE AND LITERATURE

(Sesija / Session 1; predavaonica / lecture room 5)

Predsjedavaju / Chairs: Katica Balenović, Slavica Vrsaljko

Maja Verdonik: Umjetnička interpretacija krajolika u pričama Beatrix Potter / Artistic Interpretation of Landscape in Beatrix Potter's Stories

Margerita Kranjčević Koričić: Prikaz svakodnevnoga života u 19. stoljeću u novootkrivenim rukopisima Šime Starčevića / A Depiction of Everyday Life in the Nineteenth Century in the Newly Discovered Manuscripts of Šime Starčević

Mirko Ćurić: Književna reprezentacija krajolika u himnama Antuna Mihanovića *Horvatska domovina* i Jurja Tordinca *Moja domovina* / Literary Representation of Landscape in the Hymns of Antun Mihanović, *Horvatska domovina*, and Juraj Tordinac, *Moja domovina*

Valentina Majdenić: Krajolik kao nositelj baštine u književnosti za djecu / Landscape as a Bearer of Heritage in Children's Literature

Diana Sorić: Krajolik u putopisu *Iter Buda Hadrianopolim* Antuna Vrančića / Landscape in Antun Vrančić's Travelogue *Iter Buda Hadrianopolim*

Katica Balenović, Vesna Grahovac-Pražić: Jezični krajolik Gospića / Linguistic Landscape of Gospić

15:30 – 15:45 Rasprava / Discussion

15:45 – 16:15 Stanka za kavu / Coffee break (sportska dvorana / sports hall)

16:15 – 17:45 JEZIK I KNJIŽEVNOST / LANGUAGE AND LITERATURE

(Sesija / Session 2; predavaonica / lecture room 5)

Predsjedavaju / Chairs: Katica Balenović, Slavica Vrsaljko

Renata Radan, Goran Krapić: Jezični identitet riječke aglomeracije u književnim tekstovima i „maškaranim“ običajima / Linguistic Identity of the Rijeka Agglomeration in Literary Texts and “Masquerade” Customs

Ivica Mataija: Imena u javnome gospićkom prostoru kao važan segment istraživanja i interpretacije zavičajnoga kulturnog krajolika / Names in the Public Space of Gospić as an Important Segment in the Research and Interpretation of the Local Cultural Landscape

Eda Šarić, Mate Bratović: Jezik u prostoru: koncept krajolika u poučavanju hrvatskoga jezika kao stranoga / Language in Space: The Concept of Landscape in Teaching Croatian as a Foreign Language

Slavica Vrsaljko: Društveno-politički okviri (ne)zastupljenosti lokalnih idioma u nastavi materinskoga jezika – dijakronijski pregled / Socio-Political Frameworks of Local Vernacular (Non-)Representation in Mother Tongue Instruction: A Diachronic Overview

Mirela Šušić: Krajolik kao lik književnoga djela u nastavi književnosti / Landscape as a Character in the Literary Work in Literature Teaching

Tea-Tereza Vidović-Schreiber: Imotski krajolik u poeziji Petra Gudelja / The Imotski Landscape in the Poetry of Petar Gudelj

17:45 – 18:00 Rasprava / Discussion

14:00 – 15:30 ODGOJ I OBRAZOVANJE / EDUCATION

(Sesija / Session 1; predavaonica / lecture room 2)

Predsjedavaju / Chairs: Jasminka Brala-Mudrovčić, Bruno Matijašević

Nensi Segarić, Jadranka Brkić-Vejmelka: Učenje i poučavanje budućih učitelja o krajoliku / Learning and Teaching Future Teachers About the Landscape

Ružica Vuk, Biljana Vranković, Ivan Ivić: Kako se koncept krajolika razvija u osnovnoškolskome odgoju i obrazovanju u Hrvatskoj? / How is the Concept of Landscape Developing in Primary Education in Croatia?

Danijel Jukopila: Identitetski potencijali krajolika u nastavi geografije / Identity Potentials of Landscape in Geography Teaching

Anita Fiket: Židovska baština u hrvatskome krajoliku kao resurs za poučavanje o Holokaustu / Jewish Heritage in the Croatian Landscape as a Resource for Teaching About the Holocaust

Bruno Matijašević, Paula Matijašević: Pedagoške implikacije izvanučioničke nastave: analiza fokus grupe učenika / Pedagogical Implications of Outdoor Education: An Analysis of Student Focus Groups

Marin Spetič, Igor Spetič: *Community Learning Point* - prostor kao odgojno-obrazovni alat / *Community Learning Point* - Environment as a Learning Tool

15:30 – 15:45 Rasprava / Discussion

15:45 – 16:15 Stanka za kavu / Coffee break (sportska dvorana / sports hall)

16:15 – 17:15 ODGOJ I OBRAZOVANJE / EDUCATION

(Sesija / Session 2; predavaonica / lecture room 2)

Predsjedavaju / Chairs: Jasminka Brala-Mudrović, Bruno Matijašević

Mario Paral: Iskustveno učenje u zaštićenome krajoliku: aktivnosti značajnoga krajobraza „Risovac-Grabovača” / Experiential Learning in a Protected Landscape: Activities of the Protected Landscape “Risovac-Grabovača”

Blanša Bašič, Petra Laura Pavelić: Krajolik kao poticajno okruženje u ranome i predškolskome odgoju: komparativno istraživanje dviju vrtičkih skupina / Landscape as a Stimulating Environment in Early and Preschool Education: A Comparative Study of Two Kindergarten Groups

Dinko Marin, Ivana Maruna: Izvanučionička nastava kao oblik poučavanja o prirodnome i kulturnome krajoliku – stavovi učitelja razredne nastave / Outdoor Classroom Teaching as a Method of Educating About Natural and Cultural Landscapes – Attitudes of Primary School Teachers

Dijana Abramović: Zavičaj i krajolik u zbirci pjesama *Veseli zemljopis* Zvonimira Baloga / Homeland and Landscape in the Poetry Collection *Veseli zemljopis* by Zvonimir Balog

17:15 – 17:30 Rasprava / Discussion

14:00 – 15:45 UMJETNIČKO PODRUČJE / ARTS

(Sesija / Session 1; predavaonica / lecture room 3)

Predsjedavaju / Chairs: Marina Đira, Hana Lukas Midžić

Iva Štefanac: Slikanje pejzaža kao potraga za identitetom / Landscape Painting as a Search for Identity

Marina Đira: Vikendica, DIY improvizacije i iskustveno učenje u grafičkom romanu *Kuća Paca Roce* / Vacation Home, DIY Improvisations, and Experiential Learning in Paco Roca's Graphic Novel *The House*

Tihana Butković, Doroti Brajnov Botić: Didaktička igra u nastavi likovne umjetnosti „Krajolik u slikarstvu od srednjega vijeka do suvremene umjetnosti” / Didactic Game in Visual Arts Education: “Landscape in Painting from the Middle Ages to Contemporary Art”

Hana Lukas Midžić: Suvremeni prirodoslovni posjetiteljski centri u Hrvatskoj: krajolik, oblikovanje, priča i doživljaj / Contemporary Nature Science Visitor Centres in Croatia: Landscape, Design, Narrative, and Experience

Josip Karamatić: Slikarstvo krajolika u evaluaciji promjena u krajoliku na primjeru Makarske / Landscape Painting in the Evaluation of Landscape Changes on the Example of Makarska

Sanja Balić: Krajolik Davida Lyncha – Neobična američka duglazija / David Lynch's Landscape – The Uncanny Douglas Fir

Ivana Gagić Kičinbači: Pejzaž kao liminalno polje: umjetničko istraživanje nediskurzivnoga iskustva / Landscape as a Liminal Field: An Artist-Led Inquiry into Non-Discursive Experience

15:45 – 16:00 Rasprava / Discussion

16:00 – 16:30 Stanka za kavu / Coffee break (sportska dvorana / sports hall)

18:45 – 19:30 Predstavljanje *Zbornika radova 8. Dana Šime i Ante Starčevića* / *The 8th Šime and Ante Starčević Days Proceedings* presentation (lecture room 5)

► SUBOTA, 23. svibnja 2026. / SATURDAY, May 23, 2026

Odjel za nastavničke studije / Department of Teacher Education Studies
(Ulica dr. Ante Starčevića 12)

8:00 – 8:30 Prijava sudionika / Conference registration

8:30 – 12:00 Rad po skupinama / Sessions

12:15 – 18:45 Izlet u gospićku okolicu s ručkom / Excursion to the Gospić area with lunch

8:45 – 9:45 MJEŠOVITA SESIJA NA ENGLISKOM / MIXED SESSION IN ENGLISH

(Sesija / Session 4; predavaonica / lecture room 1)

Predsjedavaju / Chairs: Ivana Crljenko, Mihela Melem Hajdarović

Mihela Melem Hajdarović: Linguistic Landscape as a Geographical Resource: Theory, Methods and Research Examples from Croatia / Jezični krajolik kao geografski resurs: teorija, metode i primjeri istraživanja iz Hrvatske

Piotr Mirocha: Contested Names, Naturalised Memories: The Role of Street Naming in Normalising Post-Socialist Historical Narratives in Southeastern Europe / Oспорavana imena, naturalizirana sjećanja: uloga imenovanja ulica u normalizaciji postsocijalističkih povijesnih narativa u Jugoistočnoj Europi

Ivana Crljenko: Contemporary Toponymic Landscape: Reflections of Spatial Identity in the Hodonyms of Gospić and Senj / Suvremeni toponimski krajolik: odrazi prostornoga identiteta u gospićkim i senjskim hodonimima

Matjaž Geršič, Primož Gašperič: A Former Landscape Through the Lens of an Old Map / Nekadašnji krajolik kroz objektiv stare karte

9:45 – 10:00 Rasprava / Discussion

10:00 – 10:30 Stanka za kavu / Coffee break (sportska dvorana / sports hall)

10:30 – 11:15 MJEŠOVITA SESIJA NA ENGLISKOM / MIXED SESSION IN ENGLISH

(Sesija / Session 5; predavaonica / lecture room 1)

Predsjedavaju / Chairs: Ivana Crljenko, Mihela Melem Hajdarović

Primož Pipan: Solar Salterns: Salt-Making Areas or Natural Habitats / Solarne solane: područja za proizvodnju soli ili prirodna staništa

Barbara Turk Niskač: Multispecies Landscape: The Case of Bracken Expanses in Southeastern Slovenia / Viševrsni krajolik: Slučaj prostranstava paprati u jugoistočnoj Sloveniji

Natalija Špeh: Pollution Burden of the Riparian Landscape with River Litter After the 2023 Floods in the Savinja-Šalek Region / Opterećenje zagađenja riječnoga krajolika otpadom nakon poplava 2023. u regiji Savinja-Šalek

11:15 – 11:30 Rasprava / Discussion

8:30 – 9:45 DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO PODRUČJE / SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES

(Sesija / Session 3; predavaonica / lecture room 6)

Predsjedavaju / Chairs: Ivan Majnarić, Nikola Šimunić

Silvija Pisk: Uloga pavlinskoga reda u oblikovanju hrvatskoga srednjovjekovnog krajolika / The Role of the Pauline Order in Shaping the Croatian Medieval Landscape

Maja Katušić: Krajolik u funkciji javnoga zdravlja: transformacija prostora tijekom epidemije kuge u dalmatinskome zaleđu u prvoj polovici 18. stoljeća / Landscape as an Instrument of Public Health: The Transformation of Space During the Plague Epidemic in the Dalmatian Hinterland in the First Half of the 18th Century

Ivan Majnarić: Krajolik nestanka: Gvozd na razmeđi srednjovjekovne države, historije i kolektivnoga sjećanja / Landscape of Disappearance: Gvozd at the Crossroads of the Medieval State, History and Collective Memory

Robert Skenderović: Davor i Slavonski Kobaš - primjeri odnosa čovjeka i krajolika uz rijeku u predmodernu doba / Davor and Slavonski Kobaš - Examples of the Relationship Between Man and the Landscape Along the River in Pre-Modern Times

Ante Delić, Violeta Valjan Vukić: Sudbina „plavih dječaka” u povijesnome krajoliku 20. stoljeća: između sjećanja i historiografije / The Fate of the “Blue Boys” in the Historical Landscape of the Twentieth Century: Between Memory and Historiography

9:45 – 10:00 Rasprava / Discussion

10:00 – 10:30 Stanka za kavu / Coffee break (sportska dvorana / sports hall)

10:30 – 11:45 DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO PODRUČJE / SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES

(Sesija / Session 4; predavaonica / lecture room 6)

Predsjedavaju / Chairs: Ivan Majnarić, Nikola Šimunić

Željko Miletić: Ledene špilje i promjene krajolika na planini Biokovo kroz arheološke epohe / Ice Caves and Landscape Changes on Mount Biokovo Through Archaeological Epochs

Ozana Martinčić: Grobni tekstil srednjovjekovnoga razdoblja kao pokazatelj odnosa zajednice i prostora Like i primorja / Medieval Grave Textiles as an Indicator of the Relationship Between the Community and the Region of Lika and the Coast

Nikola Šimunić: Depopulacija i transformacija krajolika u Hrvatskoj: GIS analiza šumske sukcesije kao indikatora demografske otpornosti / Depopulation and Landscape Transformation in Croatia: A GIS Analysis of Forest Succession as an Indicator of Demographic Resilience

Ivana Žafran: Aspekt okolišne održivosti u turizmu iz perspektive dionika u Gorskoj Hrvatskoj / The Aspect of Environmental Sustainability in Tourism from the Stakeholders' Perspective in Mountainous Croatia

Marin Spetić, Vlaho Kovačević: Elementi prirodnoga okoliša u suvremenom oglašavanju / Elements of the Natural Environment in Contemporary Advertising

11:45 – 12:00 Rasprava / Discussion

9:00 – 9:45 JEZIK I KNJIŽEVNOST / LANGUAGE AND LITERATURE

(Sesija / Session 3; predavaonica / lecture room 5)

Predsjedavaju / Chairs: Josip Lasić, Sanja Vrcić-Mataija

Sanja Vrcić-Mataija: Putopisna predodžba zavičaja – Franićevo osvajanje krajolika putovanjem / The Travelogue Image of Homeland – Franić's Conquest of Landscape Through Travel

Tomislav Zelić: Krajobraz u duhovnom pjesništvu na njemačkom jeziku / Landscape in Spritual Poetry in German

Josip Lasić: Materin(ski) jezik u krajoliku potomaka novozelandskih Hrvata / Mother Tongue in the Landscape of Descendants of New Zealand Croats

9:45 – 10:00 Rasprava / Discussion

10:00 – 10:30 Stanka za kavu / Coffee break (sportska dvorana / sports hall)

10:30 – 11:30 JEZIK I KNJIŽEVNOST / LANGUAGE AND LITERATURE

(Sesija / Session 4; predavaonica / lecture room 5)

Predsjedavaju / Chairs: Josip Lasić, Sanja Vrcić-Mataija

Ivica Vigato, Jan Defrančeski: Kognitivno-lingvistička analiza prostora u glagoljskim bratovštinskim knjigama sa zadarskoga područja iz 18. i 19. stoljeća / Cognitive-Linguistic Analysis of Space in Glagolitic Brotherhood Books from the Zadar Area in the 18th and 19th Centuries

Andrea Radošević: Glagoljski lokaliteti ličkoga krajolika / Glagolitic Localities of the Lika Landscape

Lidija Bakota: Zoolingvistički krajolik hrvatskih školskih priručnika s prijelaza 19. u 20. stoljeće / The Zoolinguistic Landscape in Croatian School Textbooks at the Turn of the 19th and 20th Centuries

Jadranka Mlikota, Vjekoslav Galzina: Reinterpretacija školskih priručnika na hrvatskome jeziku u kontekstu rane jezične i tehnološke pismenosti od sredine 19. do početnih desetljeća 20. stoljeća / Reinterpretation of Croatian-Language School Textbooks in the Context of Early Language and Technological Literacy from the Mid-19th to the Early Decades of the 20th Century

11:30 – 11:45 Rasprava / Discussion

8:30 – 9:45 ODGOJ I OBRAZOVANJE / EDUCATION

(Sesija / Session 3; predavaonica / lecture room 2)

Predsjedavaju / Chairs: Dodi Malada, Anela Nikčević-Milković

Josip Lučić: Glagoljica u vremenu i prostoru: Aleja glagoljaša kao iskustvena učionica u krajoliku / Glagolitic Script Across Time and Space: The Glagolitic Alley as an Outdoor Learning Environment

Dora Štublin, Antonela Čelan: Dijalozi s krajolikom / Dialogues with the Landscape

Silvia Bekavac: Krajolik kao istraživački laboratorij: eksperimentalna arheologija kao model iskustvenoga i problemskoga učenja / Landscape as a Research Laboratory: Experimental Archaeology as a Model of Experiential and Problem-Based Learning

Irena Mišurac: Korištenje krajobraza kao motiva u udžbenicima matematike za razrednu nastavu / The Use of Landscape Contexts in Mathematics Textbooks for Primary Education

Marina Franić Šimunić: Stvaranje „čitateljskih krajolika“: izazovi i mogućnosti izvannastavnih aktivnosti koje potiču čitanje / Creating “Reading Landscapes”: Challenges and Opportunities in Extracurricular Reading Activities

9:45 – 10:00 Rasprava / Discussion

10:00 – 10:30 Stanka za kavu / Coffee break (sportska dvorana / sports hall)

10:30 – 11:45 ODGOJ I OBRAZOVANJE / EDUCATION

(Sesija / Session 4; predavaonica / lecture room 2)

Predsjedavaju / Chairs: Dodi Malada, Anela Nikčević-Milković

Dodi Malada, Ines Cvitković Kalanjoš: Krajolik kao čimbenik oblikovanja tradicijske glazbe i pokreta / Landscape as a Factor in Shaping Traditional Music and Movement

Anela Nikčević-Milković, Jelena Vlahović: Udžbenici kao element školskoga mikrosustava: konstrukcija odgojnih vrijednosti kod učenika razredne nastave / Textbooks as an Element of the School Microsystem: Construction of Educational Values in Primary Education Pupils

Josip Miletić, Jasminka Brala-Mudrovčić: *Gačanski park hrvatske memorije*: kulturni krajobraz pokrajine Gacke / *Gacka Park of Croatian Memories*: Cultural Landscape of the Gacka Region

Josipa Jurić, Mila Bulić: Uloga krajolika u izvanučioničkoj nastavi: perspektiva učitelja razredne nastave / The Role of Landscape in Outdoor Learning: Perspectives of Primary School Teachers

Branimir Mendeš, Linda Podrug Krstulović: Pedagoški aspekti dobiti igre na otvorenome prostoru za dijete rane i predškolske dobi / Pedagogical Aspects of the Benefits of Outdoor Play for Early and Preschool-Age Children

11:45 – 12:00 Rasprava / Discussion

12:00 Okupljanje ispred zgrade Odjela za nastavničke studije / Meeting in front of the Department of Teacher Education Studies building

12:15 – 18:45 Izlet u gospićku okolicu s ručkom / Excursion to the Gospić area with lunch

UVOD

Podrazumijevajući zajedništvo svih sastavnica nekoga prostora onako kako ih opaža čovjek, krajolik je ne samo čest motiv u vizualnim umjetnostima, nego je i sadržajno veoma bogat umjetničko-interpretativni i znanstveno-istraživački koncept pogodan za različite interdisciplinarne pristupe. Od 19. stoljeća, kada ga kao znanstveni koncept u geografiju uvodi Alexander von Humboldt, do danas postao je predmetom istraživanja i drugih znanstvenih disciplina, od arheologije i povijesnih studija, preko ekologije i okolišnih studija, do krajobrazne arhitekture, urbanizma, ali i psihologije, sociologije i drugih znanosti.

Premda čest u svakodnevnoj uporabi, sam pojam *krajolik*, zajedno sa svojim inačicama *krajobrazom* i *pejzažom*, višeznačan je i semantički iznimno plodan pojam. Ovisno o kontekstima i rakursima, pojedina se inačica različito razumijeva i rabi u različitim područjima umjetnosti i znanosti. Tako ga, primjerice, nalazimo kao pejzažno slikarstvo i pejzažno oblikovanje u likovnim umjetnostima, pejzažnu liriku u književnosti, sveprisutni jezični krajolik te glazbeni krajolik u glazbenoj umjetnosti. U geografiji, arhitekturi i urbanizmu rabe se pojmovi urbani i ruralni te prirodni i kulturni pejzaž (ili krajolik), u agronomiji i prirodnim znanostima govori se o krajobraznoj arhitekturi te značajnome krajobrazu kao obliku zaštićenoga područja. Termini kulturni, povijesni i arheološki krajolik najčešće se rabe u kontekstu zaštite kulturne baštine. Slijedom navedenoga, krajolik je čest pojam i u obrazovanju, i to na svim razinama – od predškolskoga do visokoškolskoga obrazovanja – s pretpostavljenim inačicama *krajolik* i *krajobraz* na nižim razinama.

Budući da dominantno označava otvorene prostore, *krajolik* je, uz *okoliš*, neizostavni koncept u suvremenome obrazovanju, u kojemu se izvođenje izvanučioničke nastave u prirodnim i kulturnim krajolicima potiče u svim nastavnim predmetima. Prednosti takve nastave očituju se u poboljšanome fizičkom i mentalnom zdravlju predškolaca, učenika i studenata, razvoju životno važnih kompetencija kao što su snalaženje u prirodnome i urbanome okolišu, kreativnost, znatiželja, tolerancija, želja za otkrivanjem i istraživačkim radom, socijalno povezivanje, potreba očuvanja i zaštite vlastite i tuđe prirodne i kulturne baštine te ljubav prema zavičaju i domovini.

S obzirom na širinu koncepta krajolik i njegovu primjenjivost u obrazovanju, izlaganja na konferenciji usmjerili smo na sljedeće teme:

- **Koncept krajolika** – definicija i teorijski okvir pojma, percepcija krajolika, krajolik u znanosti i umjetnosti, krajolik u odnosu na druge pojmove kao što su *osjećaj mjesta*, *zavičaj*, *okoliš*, vrste krajolika
- **Zaštita krajolika** – pravna osnova, kulturni krajolik i baština, zaštićena prirodna baština, primjeri zaštite krajolika
- **Kultura, povijest i krajolik** – književna reprezentacija krajolika, umjetnička interpretacija krajolika, povijesni krajolik, arheologija krajolika i okoliša

- **Višejezičnost i jezični krajolik** – komunikacija i višejezičnost u digitalnome okruženju, jezični krajolik u kontekstu globalizacije, jezični identitet prostora, semantička slojevitost pojma *landscape*, toponimi u krajoliku
- **Suodnos čovjeka i krajolika** – međudjelovanje ljudi i prirode u oblikovanju krajolika, djelovanje okoline na ponašanje pojedinca i skupina
- **Krajolik u nastavi i obrazovanju** – krajolik u kurikulumu i školskim udžbenicima, učeničko i studentsko poimanje krajolika, ekološko obrazovanje i volontiranje
- **Krajolik u izvanučioničkoj nastavi** – iskustva u održavanju nastave u prirodnome i kulturnome krajoliku zavičaja, krajolik u izvannastavnim aktivnostima.

INTRODUCTION

Encompassing the unity of all constituent elements of a given space as perceived by humans, landscape constitutes not only a recurrent motif in the visual arts but also a concept of considerable interpretative richness, serving as both an artistic and a scientific-research framework conducive to diverse interdisciplinary approaches. Since the 19th century, when Alexander von Humboldt introduced it as a scientific concept within geography, the notion of landscape has evolved into a significant object of study across numerous academic disciplines — ranging from archaeology and historical studies to ecology, environmental sciences, landscape architecture, urbanism, psychology, sociology, and related fields.

Although frequently employed in everyday language, the term *landscape*—along with related terms such as *paysage* and *scenery*—is highly polysemous and semantically rich. Each of these terms is understood and applied differently across various artistic and scientific disciplines. In the visual arts, for instance, *landscape* appears in forms such as landscape painting and landscape design; in literature, it emerges as landscape poetry; in linguistics, as the ubiquitous linguistic landscape; and in music and sound art, as the musical landscape or soundscape. Within geography, architecture, and urbanism, distinctions are often drawn between urban and rural as well as natural and cultural landscapes (or *paysages*). In agronomy and the natural sciences, attention is directed towards landscape architecture and the concept of significant landscapes as forms of protected areas. Moreover, the concepts of cultural, historical, and archaeological landscapes are integral to cultural heritage preservation. Due to its broad applicability, the concept of landscape also constitutes a recurrent theme in education—across all educational levels, from early childhood to higher education—where the terms *landscape* and *scenery* are frequently used as synonyms at lower levels.

Primarily denoting open spaces, *landscape*—along with *environment*—has become an indispensable concept in contemporary educational discourse. Outdoor learning in natural and cultural landscapes is increasingly encouraged across all subject areas. The benefits of such an approach are numerous, enhancing physical and mental well-being among preschoolers, pupils, and students, as well as the essential life competencies such as spatial orientation in natural and urban settings, creativity, curiosity, tolerance, and a lasting desire for exploration and research. Moreover, it fosters social connectedness, a sense of responsibility for preserving natural and cultural heritage, and a strengthened identity at both the local and national levels.

Given the breadth of the landscape concept and its significance in educational theory and practice, we focused the presentations at the conference on the following topics:

- **The Concept of Landscape** — Definition and theoretical framing; landscape perception; landscape in science and the arts; landscape in relation to other concepts such as *sense of place*, *homeland*, and *environment*; types of landscapes.
- **Landscape Protection** — Legal frameworks; cultural landscape and heritage; protected natural heritage; case studies in landscape protection.
- **Culture, History, and Landscape** — Literary representations of landscape; artistic interpretations of landscape; historical landscapes; landscape and environmental archaeology.
- **Multilingualism and Linguistic Landscapes** — Communication and multilingualism in the digital environment; the linguistic landscape in the context of globalisation; the linguistic identity of space; the semantic complexity of the term *landscape*; toponyms in the landscape.
- **The Human-Landscape Relationship** — Interactions between people and nature in shaping the landscape; the impact of the environment on the behaviour of individuals and groups.
- **Landscape in School and Education** — Landscape in the curriculum; representations of landscape in school textbooks; pupils' and students' conceptual understanding of landscape; environmental education and volunteering.
- **Landscape in Outdoor Education** — Experiences of teaching in natural and cultural landscapes of the local environment; landscape in extracurricular activities.

► PLENARNA IZLAGANJA KEYNOTE LECTURES

Pascale Chevalier Sveučilište Clermont Auvergne
University Clermont Auvergne
Francuska / France

Understanding the Landscape, Understanding the Past: How and Why Archaeologists Read the Landscape?

Landscapes provide a powerful lens for viewing the past. By studying how ancient peoples interacted with and understood their landscapes, and how they constructed and used the environments, archaeologists gain insights into beliefs, practices, and social structures. Landscape archaeology emphasises the interconnectedness of human activity or occupation strategies and the environment, revealing how the physical world shaped—and was shaped by—ancient societies. This new discipline emerged in the 1960s, initially focusing on environmental and geographical data. By the 1980s and 90s, it adopted a more interdisciplinary approach, blending methods from geography, anthropology, history, and environmental science, and incorporating diverse perspectives and new technologies. In the late 20th and early 21st centuries, technological advancements revolutionised the field. Tools such as Geographical Information Systems (GIS) enabled researchers to layer diverse datasets—topography, vegetation, climate, and archaeological features—onto a single digital map. Furthermore, remote sensing technologies, including Radar and LiDAR (Light Detection and Ranging), have transformed our ability to see through dense vegetation or soil. The ability to observe and map landscapes from the air opened opportunities to identify sites and reveal unknown features such as buried structures, roads, and agricultural systems, in their spatial relationships. Archaeologists interpret landscapes using a range of methods. Field Surveys across a landscape are made to identify, record and map signs of human activity. Geophysical Surveys and Remote Sensing are detecting subsurface features without digging. Aerial Photographs identify other patterns. GIS and Spatial Analysis reveal the many relationships among archaeological sites, monuments, and natural features. Landscape archaeology combines traditional fieldwork with technology. We now study landscapes as dynamic systems that are not just static features but constantly change over time due to both natural processes (erosion, climate change) and human activities (farming, settlement, monument construction, transport routes).

Razumijevanje krajolika, razumijevanje prošlosti: Kako i zašto arheolog čita krajolik?

Krajolici su važan alat za gledanje u prošlost. Proučavajući kako su drevni ljudi komunicirali sa svojim krajolicima i razumjeli ih te načine na koje su ljudi gradili i koristili okoliš oko sebe, arheolozi stječu uvid u vjerovanja, prakse i društvene strukture. Krajobrazna (pejzažna) arheologija naglašava međusobnu povezanost ljudskih aktivnosti ili zanimanja i okoliša otkrivajući kako je fizički svijet oblikovao, i bio oblikovan, u drevnim društvima. Kao nova disciplina pojavila se 1960-ih, uključivši podatke o okolišu i zemljopisne podatke. U osamdesetim i devedesetim godinama 20. stoljeća usvojila je interdisciplinarniji pristup kombinirajući metode iz geografije, antropologije, povijesti i znanosti o okolišu te uključujući različite perspektive i nove tehnologije. Krajem 20. i početkom 21. stoljeća tehnološki napredak u zračnoj fotografiji i GIS-u (Geografskom informacijskom sustavu) omogućio je istraživačima da slojevito prikažu različite podatke – topografiju, vegetaciju, klimu, arheološke značajke – na jednu digitalnu kartu, kao i daljinsko istraživanje, uključujući radar i LiDAR (Svjetlosno zamjećivanje i klasifikacija), što je revolucioniralo proučavanje krajolika. Mogućnost promatranja i mapiranja krajolika iz zraka otvorila je mogućnosti za identificiranje nalazišta otkrivajući nepoznate podatke poput zakopanih građevina, cesta i poljoprivrednih sustava u njihovim prostornim odnosima. Arheolozi interpretiraju krajolike koristeći niz metoda. Terenska istraživanja krajolika provode se kako bi se identificirali, zabilježili i mapirali znakovi ljudske aktivnosti. Geofizička istraživanja i daljinska istraživanja otkrivaju podzemne značajke bez kopanja. Zračne fotografije identificiraju druge obrasce. GIS i prostorna analiza otkrivaju mnoge odnose između arheoloških nalazišta, spomenika i prirodnih obilježja prostora. Krajobrazna arheologija kombinira tradicionalni terenski rad s tehnologijom. Sada se proučava krajolike kao dinamičke sustave koji nisu samo statična obilježja prostora, već se stalno mijenjaju tijekom vremena zbog prirodnih procesa (erozija, klimatskih promjena) i ljudskih aktivnosti (poljoprivrede, naseljavanja, izgradnje spomenika i prometnica).

Landscape in Language: Space, Emotion, and Evaluation in Social Interaction

This plenary lecture approaches landscape not merely as physical space, but as a socially, culturally, and emotionally structured category that is fundamentally shaped and mediated by language. Spatial expressions are shown to function not only as neutral descriptions of the world, but as tools for social positioning and emotional evaluation. Drawing on cognitive, pragmatic, and cultural-linguistic perspectives, the lecture demonstrates that spatial concepts such as proximity, distance, verticality, containment, and movement provide a foundation for abstract and metaphorical meanings, enabling speakers to conceptualise social hierarchies, emotional distance, intensification and evaluation. In this sense, space functions as a metaphorical infrastructure for social and emotional meaning-making. Emotion and evaluation are also structured through metonymic strategies and comparative constructions, which often rely on spatial imagery, extremity, and contrast to strengthen emotional impact. Spatial idioms and comparative phraseology thus serve as powerful linguistic tools for encoding emotional intensity, evaluation, and symbolic positioning in discourse. The lecture highlights how spatial idioms and metaphors systematically structure emotional and evaluative meanings. They enable speakers to conceptualise emotional states, social relations, and life experience in terms of movement, direction, access, and spatial extent. Attention is also given to contact-linguistic processes and the role of loanwords within these evaluative and comparative frameworks. In language contact situations, borrowed elements are often shown to carry sociocultural connotations. Speakers exploit loanwords to compare entities or situations along specific semantic dimensions, thereby producing evaluations. Overall, the lecture argues that spatial language provides a linguistic mechanism for expressing not only location and movement, but also emotional involvement and evaluative perspective. Space, as structured through language, emerges as a key medium through which speakers conceptualise, experience, and emotionally interpret their social and experiential worlds.

Krajolik u jeziku: prostor, emocija i evaluacija u društvenoj interakciji

Ovo plenarno predavanje pristupa krajoliku ne samo kao fizičkome prostoru, već kao društveno, kulturno i emocionalno strukturiranoj kategoriji koja je u svojoj srži oblikovana i posredovana jezikom. Prostorni izrazi prikazani su ne samo kao neutralni opisi svijeta, već i kao alati za društveno pozicioniranje i emocionalnu evaluaciju. Crpeći iz kognitivnih, pragmatičnih i kulturno-jezičnih perspektiva, predavanje pokazuje da prostorni koncepti poput blizine, udaljenosti, vertikalnosti, zatvorenosti i kretanja pružaju temelj za apstraktna i metaforička značenja, omogućujući govornicima da konceptualiziraju društvene odnose, emocionalnu udaljenost, intenzitet i evaluaciju. U tom smislu, prostor funkcionira kao metaforička infrastruktura za stvaranje društvenih i emocionalnih značenja. Emocije i evaluacija također su strukturirane kroz metonimijske strategije i komparativne konstrukcije, koje često ovise o prostornim slikama, ekstremima i kontrastima kako bi se pojačao emocionalni učinak. Prostorni i poredbeni frazemi tako služe kao moćni jezični alati za kodiranje emocionalnoga intenziteta, evaluacije i simboličkoga pozicioniranja u diskursu. Predavanje ističe kako prostorni frazemi i metafore sustavno strukturiraju emocionalna i evaluativna značenja. Oni omogućuju govornicima da konceptualiziraju emocionalna stanja, društvene odnose i životna iskustva u terminima kretanja, smjera, pristupa i prostornoga doseg. Posebna pažnja posvećuje se i procesima kontaktnoga jezikoslovlja te ulozi posuđenica unutar ovih evaluativnih i komparativnih okvira. U situacijama jezičnoga kontakta pokazuje se da posuđeni elementi često nose sociokulturne konotacije. Govornici koriste posuđenice za usporedbu entiteta ili situacija u specifičnim semantičkim dimenzijama, čime stvaraju evaluacije. Sve u svemu, predavanje polazi od toga da prostorni jezik pruža jezični mehanizam za izražavanje ne samo lokacije i kretanja, već i emocionalnoga angažmana i evaluativne perspektive. Prostor, strukturiran kroz jezik, pojavljuje se kao ključni medij kroz koji govornici konceptualiziraju, doživljavaju i emocionalno tumače svoj društveni i iskustveni svijet.

Prescilla Perrichon   Institut za istraživanje mora
Institute of Marine Research
Norveška / Norway

Seeing the Unseen: Marine Landscapes from Surface Perception to Invisible Processes

Landscape is commonly understood as the visible unity of natural and cultural elements within a given area. In marine environments, however, this perception is inherently limited, as much of the system lies hidden beneath the ocean surface. Foundational work by John H. Steele demonstrated that marine ecosystems are spatially structured and shaped by interactions between physical and biological processes, laying the groundwork for marine spatial ecology. Building on this perspective, this keynote frames marine landscapes as complex, hierarchical systems governed by interacting physical, biological, and chemical dynamics. Marine landscapes are interconnected systems spanning coastal, offshore, and deep-sea environments, shaped by diverse physical and ecological conditions. While surface features influence perception, subsurface oceanographic structures regulate biodiversity and ecological processes. Biological components (e.g., kelp forests, sponge gardens, mussel reefs, and infaunal communities) act as ecosystem engineers, while biogeochemical conditions (e.g., oxygen, carbon, and nutrient dynamics) further shape ecosystem functioning and species distributions. Since the 1970s, the application of landscape ecology principles to marine environments has provided a framework for understanding spatial heterogeneity and dynamic patterning in the ocean. This perspective is increasingly relevant as human activities (coastal development, aquaculture, maritime transport, pollution) reshape marine systems across multiple spatial and temporal scales, producing landscapes that reflect both natural dynamics and socio-economic pressures. These changes highlight the urgent need to better understand interconnected socio-ecological processes and translate this knowledge into effective ecosystem-based management strategies. Seascape ecology provides valuable tools for marine stewardship, supporting spatial planning, conservation, and the design of protected areas. However, limited public awareness of these largely unseen systems remains a barrier to effective protection. Integrating marine landscapes into education can foster understanding, strengthen human–environment connections, and support more sustainable management of marine ecosystems.

Viđenje neviđenoga: morski krajolici od površinske percepcije do nevidljivih procesa

Krajolikom se obično podrazumijeva vidljivo jedinstvo prirodnih i kulturnih elemenata unutar određenoga područja. Međutim, u morskim okolišima ta je percepcija inherentno ograničena jer se velik dio sustava nalazi skriven ispod površine mora. Temeljni rad Johna H. Steelea pokazao je da su morski ekosustavi prostorno strukturirani i oblikovani interakcijama između fizičkih i bioloških procesa, postavljajući temelje za morsku krajobraznu ekologiju. Nadovezujući se na ovu perspektivu, izlaganje predstavlja morske krajolike kao složene, hijerarhijske sustave kojima upravljaju međusobno povezani fizički, biološki i kemijski procesi. Morski krajolici su međusobno povezani sustavi koji obuhvaćaju obalna, morska i dubokomorska okruženja, oblikovani različitim fizičkim i ekološkim uvjetima. Dok površinska obilježja utječu na percepciju, podzemne oceanografske strukture reguliraju bioraznolikost i ekološke procese. Biološke komponente (npr. šume kelpa, vrtovi spužvi, grebeni školjkaša i zajednice infaune) djeluju kao graditelji ekosustava, dok biogeokemijski uvjeti (npr. dinamika kisika, ugljika i hranjivih tvari) dodatno oblikuju funkcioniranje ekosustava i rasprostranjenost vrsta. Od 1970-ih primjena principa krajobrazne ekologije na morske okoliše pružila je okvir za razumijevanje prostorne heterogenosti i dinamičkoga oblikovanja u morima. Ova perspektiva sve je relevantnija jer ljudske aktivnosti (razvoj obale, akvakultura, pomorski promet, onečišćenje) preoblikuju morske sustave kroz više prostornih i vremenskih razina, stvarajući krajolike koji odražavaju prirodnu dinamiku i socioekonomske pritiske. Ove promjene ističu hitnu potrebu za boljim razumijevanjem međusobno povezanih socioekoloških procesa i primjenom toga znanja u učinkovite strategije upravljanja temeljene na ekosustavima. Ekologija morskoga krajobraza pruža vrijedne alate za upravljanje morskim ekosustavima, podržavajući prostorno planiranje, očuvanje i projektiranje zaštićenih područja. Međutim, ograničena javna svijest o ovim uglavnom nevidljivim sustavima ostaje prepreka učinkovitoj zaštiti. Integriranje morskih krajobraza u obrazovanje može potaknuti razumijevanje, ojačati veze između čovjeka i okoliša te podržati održivije upravljanje morskim ekosustavima.

▶ IZLAGANJA PRESENTATIONS

Dijana Abramović Osnovna škola Frana Krste Frankopana, Zagreb
Fran Krste Frankopan Primary School, Zagreb
Hrvatska / Croatia

Zavičaj i krajolik u zbirci pjesama *Veseli zemljopis* Zvonimira Baloga

Književna djela Zvonimira Baloga neizostavan su dio suvremene osnovnoškolske lektirne paradigme od 1972. godine do danas, uključujući zbirku pjesama *Veseli zemljopis* izdanu 1983. godine. Budući da je aktualnim popisom lektire iz 2019. godine u obveznu lektiru za drugi obrazovni ciklus uvršten izbor iz pjesništva Zvonimira Baloga, navedeno se djelo može smatrati ponuđenim za lektirni odabir. Zbirka *Veseli zemljopis* tematska je cjelina sastavljena od 67 pjesama bez iznimke naslovljenih toponimima i hidronimima hrvatskih otoka, rijeka i planina. Služeći se svojim prepoznatljivim stilom temeljenim na humoru i igri riječima, Balog je njome stvorio zabavan literarno-geografski priručnik unutar kojega naglašeno tematizira hrvatsku prirodnu i kulturnu baštinu te otvara ekološka pitanja. S obzirom na osebujne stilske karakteristike i obrazovno iskoristiv sadržajni obuhvat ovoga pjesničkog niza, temeljem njegove literarne analize metodički usmjerene interpretaciji na satu lektire namjerava se usustaviti motivacijsko-tematski predložak za interdisciplinarnu nastavu koja povezuje nastavne predmete Hrvatski jezik, Priroda i društvo te međupredmetnu temu Održivi razvoj.

Ključne riječi: osnovnoškolska lektira, interdisciplinarna nastava, ekologija

Homeland and Landscape in the Poetry Collection *Veseli zemljopis* by Zvonimir Balog

The literary works of Zvonimir Balog, including the poetry collection *Veseli zemljopis*, first published in 1983, have been an integral part of the contemporary Croatian primary school reading curriculum since 1972. As the current 2019 national reading list includes a selection from Balog's poetry as compulsory reading for the second educational cycle, this collection may be regarded as a relevant choice for classroom use. *Veseli zemljopis* is a thematically unified collection of 67 poems, all titled after toponyms and hydronyms of Croatian islands, rivers, and mountains. Employing his characteristic style, which is based on humour and wordplay, Balog

creates a delightful literary-geographical handbook. Within it, he foregrounds Croatia's natural and cultural heritage while simultaneously raising issues of ecological responsibility. Given the distinctive stylistic features and the educationally valuable thematic scope of this poetic sequence, its literary analysis, with particular attention to methodological interpretation in the required reading lesson, aims to systematise a motivational and thematic framework for interdisciplinary teaching that connects the subjects of Croatian Language, Science, and the cross-curricular theme of Sustainable Development.

Keywords: reading curriculum, interdisciplinary teaching, ecology

---

Danijel Bačan Osnovna škola Ivana Perkovca, Šenkovec

Ivan Perkovac Primary School, Šenkovec
Osnovna škola Luka, Sesvete
Luka Primary School, Sesvete
Hrvatska / Croatia

Krajolik sigurnosti u obrazovanju: primjer NATO-a i Jugoistočne Europe

U suvremenim znanstvenim i obrazovnim pristupima krajolik se ne promatra isključivo kao prirodni ili kulturni prostor, već i kao složen društveno-politički konstrukt. U tom se okviru razvija pojam sigurnosnoga krajolika, koji obuhvaća prostorne, institucionalne i simboličke elemente sigurnosti, uključujući vojne saveze, političke odluke, medijske narative i javno-diplomatske aktivnosti. Rad polazi od političko-geografskog razumijevanja krajolika te razmatra mogućnosti njegove primjene u obrazovanju na svim razinama – od osnovnoškolskoga i srednjoškolskoga do visokoga obrazovanja – na primjeru NATO-a i prostora Jugoistočne Europe. Na temelju rezultata istraživanja o političko-geografskom utjecaju NATO-a u razdoblju od 2001. do 2023. godine, pokazuje se kako se sigurnosni krajolik može didaktički prilagoditi različitim obrazovnim razinama. U osnovnom i srednjem obrazovanju naglasak se stavlja na razvoj prostorne pismenosti, razumijevanje sigurnosti i međunarodne suradnje, dok se u visokom obrazovanju omogućuje dublja analiza političko-geografskih procesa i odnosa moći u prostoru. Zaključno se ističe da koncept sigurnosnoga krajolika doprinosi interdisciplinarnom učenju, kritičkom mišljenju i boljem razumijevanju suvremenih društveno-političkih izazova.

Ključne riječi: krajolik sigurnosti, obrazovanje, politička geografija, NATO, Jugoistočna Europa

Security Landscape in Education: The Case of NATO and Southeastern Europe

In contemporary scientific and educational approaches, landscape is no longer viewed exclusively as a natural or cultural space, but rather as a complex socio-political construct. Within this framework, the concept of the security landscape has emerged, encompassing spatial, institutional and symbolic elements of security, including military alliances, political decisions, media narratives and public diplomacy activities. This paper is grounded in a political-geographical understanding of landscape. It examines the possibilities of its application in education at all levels – from primary and secondary to higher education – using the example of NATO and Southeastern Europe. Based on research of NATO's political-geographical influence from 2001 to 2023, the paper demonstrates how the security landscape can be adapted didactically for different educational levels. At the primary and secondary levels, the emphasis is placed on developing spatial literacy and an understanding of security and international cooperation. Higher education, conversely, facilitates a deeper analysis of political-geographical processes and spatial power relations. The paper concludes that the security landscape concept fosters interdisciplinary learning, critical thinking and a better understanding of contemporary socio-political challenges.

Keywords: security landscape, education, political geography, NATO, Southeastern Europe

---

Lidija Bakota Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education
Hrvatska / Croatia

Zoolingvistički krajolik hrvatskih školskih priručnika s prijelaza 19. u 20. stoljeće

Hrvatski jezik u vrijeme Austro-Ugarske Monarhije i izvan granica hrvatskoga (etničkoga i jezičnoga) prostora počinje zauzimati položaj nastavnoga jezika, poglavito nakon donošenja Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. godine. Objavljivanje školskih priručnika na hrvatskom jeziku u ugarskom dijelu Podunavlja potvrđuje uključivanje i prekograničnih (hrvatskih) autora u oblikovanje i čuvanje nacionalnoga jezičnoga i kulturnoga identiteta pa se prekogranični autori i udžbeničkim diskursom uključuju u oblikovanje moderne hrvatske nacije. U ovom se radu

primjenom deskriptivne analitičke metode analiziraju animalistički tekstovi u školskim priručnicima na hrvatskom jeziku objavljeni od sredine 19. do početnih desetljeća 20. stoljeća izvan granica Trojednice, u ugarskom dijelu Monarhije. Prikupljena građa analizira se i interpretira u kontekstu kulturne zoologije – mlade znanstvene discipline koja promatra položaj životinja u ljudskoj kulturi i utjecaj ljudske kulture na egzistenciju životinjskih vrsta i jedinki. Kulturna zoologija polazi od pretpostavke da je jezik višestruko prožet životinjstvom pa će analiza biti usmjerena na zoolingvističke lekseme i pojavnost antropomorfizama u prikupljenoj građi. U analiziranom zoolingvističkom krajoliku hrvatskih školskih priručnika tiskanih u ugarskom dijelu Podunavlja s prijelaza 19. u 20. stoljeće odražava se antropocentričan (homocentričan) odnos čovjeka prema animalnom svijetu.

Ključne riječi: hrvatski jezik u Austro-Ugarskoj Monarhiji, školski priručnici, zoolingvistika, kulturna zoologija

The Zoolinguistic Landscape in Croatian School Textbooks at the Turn of the 19th and 20th Centuries

During the period of the Austro-Hungarian Monarchy, the Croatian language, both within and beyond the borders of the Croatian ethnic and linguistic territory, gradually attained the status of a language of instruction, particularly following the Croatian–Hungarian Settlement of 1868. The publication of school textbooks in Croatian in the Hungarian part of the Danubian region confirms the involvement of cross-border (Croatian) authors in the formation and preservation of national linguistic and cultural identity. Through their textbook discourse, these authors also contributed to the construction of the modern Croatian nation. This paper employs a descriptive and analytical method to examine animal-related texts in Croatian-language school textbooks published from the mid- 19th century to the early decades of the 20th century outside the borders of the Triune Kingdom, in the Hungarian part of the Monarchy. The collected material is analysed and interpreted within the framework of cultural zoology. It is a relatively young scientific discipline that explores the position of animals in human culture and the impact of human culture on the existence of animal species and individuals. As cultural zoology assumes that language is deeply permeated by animality, this analysis focuses on zoolinguistic lexemes and the occurrence of anthropomorphism in the selected material. The analysed zoolinguistic landscape of Croatian school textbooks printed in the Hungarian part of the Danubian region at the turn of the 19th to the 20th century reflects an anthropocentric (homocentric) relationship between humans and the animal world.

Keywords: Croatian language in the Austro-Hungarian Monarchy, school textbooks, zoolinguistics, cultural zoology

Katica Balenović

Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u
Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education
Studies in Gospić
Hrvatska / Croatia

Vesna Grahovac-Pražić

Gospić
Hrvatska / Croatia

Jezični krajolik Gospića

U radu se analizira jezični krajolik javnoga prostora grada Gospića. Jezični krajolik shvaća se kao ukupnost jezičnih izraza u javnome prostoru nekoga grada, čiji vizualni oblik odražava širi kulturni, etnički i komunikacijski kontekst. Analiza je uključivala prikupljene jezične znakove u gradu razvrstane u dvije skupine: službene jezične znakove (engl. *top-down*) koji su uključivali natpise na javim ustanovama, naseljima, ulicama, državnim institucijama i neslužbene jezične znakove (engl. *bottom-up*) koji su uključivali reklame, natpise na privatnim tvrtkama, putokaze, plakate te druge tragove pisanoga jezika na javnim mjestima. Cilj istraživanja je ispitati položaj i vidljivost hrvatskoga jezika u suvremenom jezičnom krajoliku grada te utvrditi u kojoj mjeri jezični krajolik grada odražava utjecaj globalnoga engleskog jezika i kulture na području na kojemu u drugoj polovici 20. stoljeća engleski jezik nije bio značajnije zastupljen. Istraživanje polazi od pretpostavke o porastu uporabe globalnoga engleskog jezika u lokalnom javnom prostoru što je potvrđeno kvalitativnom analizom komunikacijskih i simboličkih funkcija engleskoga jezika u različitim vrstama jezičnih znakova. Rad također razmatra i prisustvo drugih jezika te njihovu ulogu u oblikovanju jezičnog identiteta grada, s posebnim osvrtom na odnos nacionalnoga i zavičajnoga identiteta te na uporabu grafijskog sustava u javnim natpisima u kontekstu anglizacije hrvatskoga jezika.

Ključne riječi: Gospić, hrvatski, engleski, jezik, krajolik

Linguistic Landscape of Gospić

The paper analyses the linguistic landscape of the public spaces in the town of Gospić. The linguistic landscape is defined as the totality of linguistic expressions in the public space of a town, the visual form that reflects a broader cultural, ethnic, and communicative context. The analysis categorises collected linguistic signs into two groups: official (*top-down*) signs, including inscriptions on public and state institutions, small sites, and streets, and unofficial (*bottom-up*) linguistic signs, including advertisements, signs on private companies, signposts, billboards, and

other traces of the written language in public places. The research aims to examine the position and visibility of the Croatian language in the contemporary linguistic landscape of the town and to determine the extent to which the linguistic landscape reflects the influence of global English and culture in an area where English was not significantly represented in the second half of the 20th century. The research assumes an increase in the use of global English in local public spaces, confirmed by qualitative analysis of the communicative and symbolic functions of English at various types of linguistic signs. The paper also considers the presence of other languages and their role in shaping the town's linguistic identity, with a particular focus on the relationship between national and local identity and the use of the writing system in public inscriptions in the context of the anglicisation of the Croatian language.

Keywords: Gospić, Croatian, English, language, landscape

Sanja Balić Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences
Hrvatska / Croatia

Krajolik Davida Lyncha – Neobična američka duglazija

Radom će se interpretirati uloga krajolika u stvaralaštvu redatelja Davida Lyncha, s naglaskom na seriju *Twin Peaks* (uključujući filmsku iteraciju *Fire Walk with Me*) te film *Izgubljena autocesta*. Polazeći od shvaćanja filmskog prostora kao aktivnoga narativnog i afektivnog elementa, a ne puke scenografske pozadine (Chion, 2002), analiziraju se dva oprečna krajolika – šuma i autocesta – liminalni prostori, ključni za razvoj radnje, koji protagoniste vode iz jednoga svijeta u drugi. No, istovremeno, i sami krajolici doživljavaju preobrazbu. Idilična šuma *Twin Peaks*a, kojom se specijalni agent Cooper isprva oduševljava, postupno se preobražava u prostor nasilja i traume, dok se autocesta u *Izgubljenoj autocesti*, simbol američke slobode (McGowan, 2007), iskrivljava u put ka nesvjесnom.

Ključne riječi: David Lynch, film, krajolik, liminalni prostor

David Lynch's Landscape – The Uncanny Douglas Fir

This paper interprets the role of landscape in the work of director David Lynch, focusing on the television series *Twin Peaks* (including the film iteration *Fire Walk with Me*) and the film *Lost Highway*. Building on the understanding of cinematic

space as an active narrative and affective element rather than a mere scenographic backdrop (Chion, 2002), the paper analyses two opposing landscapes – the forest and the highway – as liminal spaces. These spaces are crucial to narrative development, guiding protagonists from one world into another. At the same time, however, these landscapes undergo their own transformation. The idyllic forest of *Twin Peaks*, which initially inspires awe in Special Agent Cooper, gradually turns into a space of violence and trauma. While the highway in *Lost Highway*, a symbol of American freedom (McGowan, 2007), becomes distorted into a path toward the unconscious.

Keywords: David Lynch, film, landscape, liminal space

Blanša Bašič Dječji vrtić Marjan, Split
Marjan Kindergarten, Split
Hrvatska / Croatia

Petra Laura Pavelić Dječji vrtić Marjan
Marjan Kindergarten, Split
Hrvatska / Croatia

Krajolik kao poticajno okruženje u ranome i predškolskome odgoju: komparativno istraživanje dviju vrtićkih skupina

Krajolik predstavlja ključan čimbenik u oblikovanju poticajnoga okruženja za djecu rane i predškolske dobi. U ovome je radu prikazano komparativno istraživanje provedeno u dvije vrtićke skupine s različitim prostornim uvjetima: skupina A, smještena uz Park šumu Marjan, redovito boravi u prirodi, istražuje lokalnu floru i faunu te sudjeluje u aktivnostima očuvanja okoliša; skupina B djeluje u urbanome dijelu grada, u neposrednoj blizini stadiona Poljud, gdje dominiraju izgrađene površine i ograničeni prirodni sadržaji. Cilj istraživanja bio je ispitati kako različiti tipovi krajolika utječu na dječje istraživačke kompetencije, ekološku osjetljivost, socijalnu interakciju i motivaciju za učenje. Uzorak i metodologija: istraživanje je provedeno na ukupno 44 djece u dobi od 3 do 7 godina. Korištena je kvalitativna metodologija, uključujući sustavno promatranje dječje igre, bilješke odgojitelja, analizu dječjih izjava i fotografsku dokumentaciju aktivnosti. U obje skupine praćene su jednako strukturirane situacije istraživačke igre u prirodnome i urbanome okruženju. Rezultati pokazuju da djeca iz skupine A iskazuju višu razinu znatiželje, bogatiji vokabular vezan uz prirodu, bolju sposobnost identificiranja biljnih i životinjskih vrsta te spontano razvijaju ekološki odgovornije ponašanje.

Prirodno okruženje doprinijelo je većoj samostalnosti i suradničkoj igri. Djeca iz skupine B također pokazuju interes za istraživanje, ali se ono ponajviše usmjerava na elemente urbanoga krajolika i simboliku stadiona, uz manji opseg neposrednih prirodnih iskustava. Zaključci potvrđuju kako krajolik značajno oblikuje kvalitetu poticajnoga okruženja te naglašavaju potrebu za sustavnim uključivanjem prirodnih prostora u kurikulum predškolskih ustanova, neovisno o njihovoj lokaciji.

Ključne riječi: krajolik, poticajno okruženje, predškolski odgoj, Park šuma Marjan, stadion Poljud, urbano okruženje, ekološka osjetljivost, istraživačke kompetencije, iskustveno učenje

Landscape as a Stimulating Environment in Early and Preschool Education: A Comparative Study of Two Kindergarten Groups

Landscape is a key factor in shaping a stimulating environment for early and preschool children. This paper presents a comparative study conducted in two kindergarten groups with different spatial conditions: group A, located next to the Marjan Forest Park, regularly spends time in nature, explores local flora and fauna, and participates in environmental conservation activities; group B operates in an urban area of the city, in the immediate vicinity of the Poljud stadium, where built-up areas and limited natural resources dominate. The aim of the study was to examine how different types of landscape influence children's research competencies, ecological sensitivity, social interaction, and motivation for learning. Sample and methodology: The study was conducted on a total of 44 children aged 3 to 7 years. A qualitative methodology was used, including systematic observation of children's play, teacher notes, analysis of children's statements, and photographic documentation of activities. Both groups were monitored for equally structured exploratory play situations in natural and urban environments. The results show that children in Group A have a higher level of curiosity, a richer vocabulary related to nature, a better ability to identify plant and animal species, and they spontaneously develop environmentally responsible behaviours. The natural environment contributed to greater independence and cooperative play. Children from Group B also show an interest in exploration, which is mostly focused on elements of the urban landscape and the symbolism of the stadium, with a smaller scope of direct natural experiences. The conclusions confirm that the landscape significantly shapes the quality of the stimulating environment and emphasise the need for the systematic inclusion of natural spaces in the curricula of preschool institutions, regardless of their location.

Keywords: landscape, stimulating environment, preschool education, Marjan Forest Park, Poljud Stadium, urban environment, ecological sensitivity, research competencies, experiential learning

Krajolik kao istraživački laboratorij: eksperimentalna arheologija kao model iskustvenoga i problemskoga učenja

Izlaganje tematizira krajolik kao temeljnu didaktičku kategoriju u izvanučioničkoj nastavi kroz primjer eksperimentalne arheologije na prostoru planine Biokovo. Prirodni i kulturni krajolik promatra se ne samo kao prostor izvođenja nastave, nego kao aktivni čimbenik u oblikovanju znanja, iskustva i interpretacije prošlosti. Aktivnosti su provedene sa studentima arheologije i doktorskog studija Humanističkih znanosti Sveučilišta u Zadru u okviru kolegija Uvod u eksperimentalnu arheologiju i EU-CONEXUS projekta *Past to Plate: Living Heritage for Sustainable Future*. Polazeći od arheoloških, bioarheoloških i okolišnih podataka o prapovijesnim stočarskim zajednicama, studenti su u planinskom okruženju rekonstruirali tehnološke i graditeljske prakse: vađenje i obradu gline, izradu i pečenje keramičkih posuda, pripremu hrane različitim metodama, rekonstrukciju pastirskog stana te izgradnju tumula suhozidnom tehnikom. Kroz te aktivnosti krajolik je postao interpretativni okvir za razumijevanje transhumantnoga stočarstva, održivoga korištenja resursa i prostorne organizacije zajednice. Izlaganje će ukazati na to da eksperimentalna arheologija, provedena u prirodnome i kulturnome krajoliku, predstavlja učinkovit pedagoško-istraživački model koji integrira iskustveno, problemsko i interdisciplinarno učenje te omogućuje analitički utemeljeno razumijevanje odnosa između čovjeka i okoliša.

Ključne riječi: kulturni krajolik, eksperimentalna arheologija, izvanučionička nastava, iskustveno učenje

Landscape as a Research Laboratory: Experimental Archaeology as a Model of Experiential and Problem-Based Learning

The presentation addresses landscape as a fundamental didactic category in outdoor education, illustrated through the example of experimental archaeology conducted on Mount Biokovo. The natural and cultural landscape is approached not merely as a setting for teaching, but as an active factor in shaping knowledge, experience and the interpretation of the past. Activities were carried out with archaeology students and doctoral candidates in the Humanities at the University of Zadar as part of the course *Introduction to Experimental Archaeology* and the

EU-CONEXUS project *Past to Plate: Living Heritage for Sustainable Future*. Drawing on archaeological, bioarchaeological and environmental data concerning prehistoric pastoral communities, students reconstructed technological and building practices within a mountainous environment: the extraction and processing of clay, the production and firing of ceramic vessels, food preparation using various methods, the reconstruction of a shepherd's dwelling, and the construction of a tumulus using dry-stone techniques. Through these activities, the landscape became an interpretative framework for understanding transhumant pastoralism, the sustainable use of resources and the spatial organisation of the community. The presentation will demonstrate that experimental archaeology, when conducted within a natural and cultural landscape, constitutes an effective pedagogical and research model. It integrates experiential, problem-based and interdisciplinary learning, enabling an analytically grounded understanding of the relationship between humans and their environment.

Keywords: cultural landscape, experimental archaeology, outdoor education, experiential learning

---

Ante Blaće Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju
University of Zadar, Department of Geography
Hrvatska / Croatia

Contemporary Land Use and Landscape Transformations in Croatia: Selected Dimensions

Land use denotes the various ways human communities use land cover, such as for agriculture and settlement construction. Due to long-term human–environment interactions, land use is one of the main drivers of global environmental change. At the same time, land use for agricultural purposes has created diverse cultural landscapes that reflect local culture as well as commercial production. This paper provides an overview of contemporary land use and landscape changes in Croatia. Data from Corine Land Cover and other sources were analysed and visualised using GIS software. Overall, the utilised agricultural area in Croatia is decreasing, while forests and woodlands are expanding. Land abandonment driven by complex economic and social factors (e.g., tourism growth, demographic decline, fragmented plots) is widespread. However, regional differences exist, and some land use categories show growth despite the overall negative trend. Notably, newly planted vineyard areas have expanded, as wine remains one of the most profitable agricultural products. As a result, traditional agricultural landscapes are

disappearing, and natural vegetation is regenerating on abandoned land. At the same time, new cultural landscapes are emerging, although their overall share remains small.

Keywords: Croatia, forests, landscape, land use, vineyards

Suvremeno korištenje zemljišta i preobrazbe krajolika u Hrvatskoj: odabrani aspekti

Korištenje zemljišta označava različite načine na koje ljudske zajednice koriste zemljišni pokrov, primjerice za poljoprivredu i izgradnju naselja. Zbog dugotrajnih interakcija između čovjeka i okoliša, korištenje zemljišta jedan je od glavnih pokretača globalnih promjena u okoliša. Istodobno je korištenje zemljišta u poljoprivredne svrhe stvorilo raznolike kulturne krajolike koji odražavaju lokalnu kulturu, ali i komercijalnu proizvodnju. Ovaj rad daje pregled suvremenoga korištenja zemljišta i promjena krajolika u Hrvatskoj. Podaci iz baze Corine Land Cover i drugih izvora analizirani su i vizualizirani pomoću GIS programa. Općenito se u Hrvatskoj smanjuje površina korištenog poljoprivrednog zemljišta, dok se šume i šumska zemljišta šire. Napuštanje zemljišta, potaknuto složenim gospodarskim i društvenim čimbenicima (npr. rast turizma, demografsko opadanje, usitnjene parcele), široko je rasprostranjeno. Ipak, prisutne su i regionalne razlike te neke kategorije korištenja zemljišta bilježe rast unatoč općem negativnom trendu. Posebno se ističe porast novozasađenih vinograda, budući da je vino jedan od najprofitabilnijih poljoprivrednih proizvoda. Kao rezultat toga, tradicionalni poljoprivredni krajolici nestaju, a prirodna vegetacija obnavlja se na napuštenom zemljištu. Istodobno nastaju novi kulturni krajolici, iako njihov udio u ukupnoj površini zasad ostaje malen.

Ključne riječi: Hrvatska, šume, krajolik, korištenje zemljišta, vinogradi

Paradigm of Landscape in Contemporary Croatian (Anti)War Novels

The novel, as a literary structure, is shaped by a series of constituent elements that interweave to form a coherent semantic whole. Among these, the spatio-temporal framework is a significant component of narration, plot development, and character portrayal. It can serve as an indicator of genre determinants, loci of memory, socio-ideological stratifications, identity shifts, and/or characters' psycho-emotional states, etc. In this regard, it is pertinent to examine models of landscape as discursively constructed in contemporary Croatian novels with (anti)war themes. This analysis considers their functionality and semiotic dimensions within the novel's structure (with respect to narrative modes, narrator positions, characterisation, etc.) and stylistic effects (reflecting subversions and deconstructions of war, antiwar sentiment, maintenance and reinforcement of antagonistic aspects, etc.). The preliminary aim is to examine a selection from the specified corpus and establish an interpretive framework through the paradigm of landscape, based on three level criteria: a) the geo-socioeconomic dichotomic level (urbanity/rurality); b) the spatial accessibility level (openness/closedness); c) the functional-symbolic level (ruined landscape, romanticized landscape, landscape of conflict, etc.).

Keywords: (anti)war themes, landscape, landscape models, contemporary Croatian novel

Paradigma krajolika u suvremenim hrvatskim (anti)ratnim romanima

Roman kao književna struktura oblikovana je nizom konstitutivnih dijelova koji spregom čine koherentnu značenjsku cjelinu. Jedan je od njih prostorno-vremenski okvir kao značajan element u kontekstu pripovijedanja i događajnosti, likova i njihova reprezentiranja, a može biti indikator žanrovskih određenja, mjesta pamćenja, društveno-ideoloških raslojavanja, identitetskih promjene i/ili psihoemocionalnih stanja likova itd. U tom kontekstu prigodno je istražiti modele krajolika diskurzivirane u suvremenim hrvatskim romanima (anti)ratne tematike, imajući u vidu njihovu funkcionalnost i semiotičnost u strukturi romana (s obzirom

na moduse pripovijedanja, pozicije pripovjedača, karakterizacije likova i dr.) te stilske učinke (odražavanja subverzije i dekonstrukcije rata i antiratni sentiment, održavanje i pojačavanje antagonističkih aspekata i sl.). Cilj je preliminarno u izboru iz korpusa spomenutih romana ispitati i utvrditi interpretativni okvir kroz paradigmu krajolika s obzirom na kriterije na trima razinama: a) razina geografsko-socioekonomske dihotomije (urbanost / ruralnost); b) razina pristupnosti prostoru (otvorenost / zatvorenost); c) funkcionalno-simbolička razina (ruinizirani krajolik, romantizirani krajolik, krajolik konflikta itd.).

Ključne riječi: (anti)ratna tematika, krajolik, modeli krajolika, suvremeni hrvatski roman

---

Anita Bušljeta Tonković   Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar
Gospić
Ivo Pilar Institute of Social Sciences, Regional Centre
Gospić
Hrvatska / Croatia

Emma Bašić   Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar
Gospić
Ivo Pilar Institute of Social Sciences, Regional Centre
Gospić
Hrvatska / Croatia

Schengenska društvena zbilja i ruralne transformacije: Lika kao studija slučaja brdsko-planinske regije u depopulaciji

Pogranična područja obilježena su stoljetnim iskustvom čuvanja granice, u kojem su se neizvjesnost, rizik i iščekivanje nepoznatoga duboko ugradili u svakodnevne živote lokalnoga stanovništva i sigurnosnih aktera. U sklopu projekta „Pogranični razvoj na prostoru između Une i Jadrana: od habsburške Vojne krajine do schengenskoga ruba EU-a”, analiziraju se iskustva rada službenika granične policije u Lici, jer njihova profesionalna uloga čuvanja granice i istodobna ukorijenjenost u lokalnoj ruralnoj zajednici omogućuju uvid u višerazinske učinke sigurnosnih režima na svakodnevni život u pograničnim područjima. Teorijsko uporište čine sociologija emocija (koncept straha) i koncept ruralnoga siromaštva. Strah se razmatra kao društveno i kulturno uvjetovan fenomen, uz primjenu koncepata ambijentalnoga straha i anticipatorne anksioznosti, pri čemu se problematizira uvriježena pretpostavka strukturalnih teorija emocija prema kojoj akteri s većom

razinom moći primarno doživljavaju pozitivne emocije, dok su emocije poput straha karakteristične za podređene društvene pozicije. Službenici granične policije djeluju u uvjetima trajne neizvjesnosti, potencijalne prijetnje i organizacijskoga pritiska, što proizvodi kumulativno psihološko opterećenje koje nadilazi trenutke izravne ugroze. Istodobno, oni žive u ruralnoj sredini obilježenoj gospodarskom stagnacijom i demografskim padom. Razumijevanje ruralnih transformacija u pograničnim područjima stoga zahtijeva uvid u svakodnevna iskustva onih koji istodobno štite granicu i žive na njezinoj društveno-ekonomskoj periferiji.

Ključne riječi: pogranična područja, službenici granične policije, strah, marginalizacija, Schengenska granica

Schengen Border Realities and Rural Transformation(s): Evidence from Lika as a Mountain Region in Depopulation

Border areas are shaped by centuries of border guarding, through which uncertainty, risk, and the anticipation of the unknown have become part of everyday life. Within the project *Border Area Development between the Una River and the Adriatic Sea: From the Habsburg Military Border to the Schengen Edge of the EU*, this paper examines the work experiences of border police officers in the Lika region. Their professional role in border protection and their local embeddedness offer insight into the effects of contemporary security regimes on everyday lives in border areas. The analysis draws on the sociology of emotions, focusing on fear, and on the concept of rural poverty. Fear is understood as a socially and culturally conditioned phenomenon through the lenses of ambient fear and anticipatory anxiety. The paper questions the assumption of structural emotional theories, which often suggest that actors with greater power predominantly experience positive emotions, while fear is reserved for subordinate social positions. Border police officers operate under conditions of persistent uncertainty and organisational pressure, while living in rural areas characterised by economic stagnation and demographic decline. The study concludes that understanding rural transformations in border regions requires close attention to the everyday experiences of those who protect the border while living on its socio-economic periphery.

Keywords: border areas, border police officers, fear, marginalisation, Schengen border

Tihana Butković Sveučilište u Splitu, Umjetnička akademija
University of Split, Arts Academy
Hrvatska / Croatia

Doroti Brajnov Botić Sveučilište u Splitu, Umjetnička akademija
University of Split, Arts Academy
Hrvatska / Croatia

Didaktička igra u nastavi likovne umjetnosti „Krajolik u slikarstvu od srednjega vijeka do suvremene umjetnosti”

Ovim se radom istražuje primjena i učinkovitost didaktičke igre u nastavi likovne umjetnosti na primjeru teme „Krajolik u slikarstvu od srednjega vijeka do suvremene umjetnosti”. Cilj rada bio je ispitati u kojoj mjeri aktivno učenje kroz igru doprinosi kvalitetnijoj analizi prikaza krajolika kroz povijest slikarstva te prepoznavanju stilskih odlika različitih umjetničkih razdoblja. U teorijskome dijelu rada analizira se uloga didaktičke igre kao motivacijskoga sredstva u srednjoškolskome obrazovanju, dok se u praktičnome dijelu opisuje provedba društvene igre namijenjena primarno prvim, ali i ostalim razredima srednje škole (gimnazije). Didaktička igra autorsko je djelo prve autorice ovoga rada i izrađena je prema suvremenim standardima rabeći 3D ispisivanje kartica sa sadržajem. Igra je namijenjena redovitoj ili izbornoj nastavi likovne umjetnosti, a može biti provedena kao dio projektne i izvanučioničke nastave. Rezultati njezine provedbe u sklopu nastave likovne umjetnosti, dobiveni anketnim ispitivanjem, pokazuju da su učenici koji su sudjelovali u didaktičkoj igri pokazali visok stupanj angažmana i lakše su povezivali promjene u prikazu prostora s povijesnim kontekstom. Zaključno, didaktička igra se potvrđuje kao vrijedan alat koji kompleksne sadržaje povijesti umjetnosti čini pristupačnijima i potiče vizualnu pismenost učenika, kritičko mišljenje i razumijevanje umjetnosti što je u skladu s propisanim kurikulumskim domenama (konceptima).

Ključne riječi: didaktička igra, likovna umjetnost, krajolik, povijest slikarstva, aktivno učenje

Didactic Game in Visual Arts Education: “Landscape in Painting from the Middle Ages to Contemporary Art”

This paper explores the application and effectiveness of a didactic game in visual arts education, using the topic “*Landscape in Painting from the Middle Ages to Contemporary Art*” as a case study. The study aimed to examine the extent to which active learning through play contributes to a high-quality analysis of landscape representations throughout the history of painting, as well as to the recognition of stylistic characteristics of different artistic periods. The theoretical part of the paper analyses the role of the didactic game as a motivational tool in secondary education. The practical part describes the implementation of a board game primarily intended for first-year students, but also for other grades in general secondary schools (gymnasiums). The didactic game is the original work of the first author of this paper and was produced in accordance with contemporary standards, using 3D printing technology to create the content cards. The game is designed for regular or elective visual arts classes and can also be implemented in project-based and extracurricular teaching. The results of its implementation in visual arts classes, obtained through a survey questionnaire, indicate that students who participated in the didactic game demonstrated a high level of engagement and more easily connected changes in the spatial representation of their historical context. In conclusion, the didactic game is confirmed as a valuable educational tool that makes complex art historical content more accessible and fosters students’ visual literacy, critical thinking, and understanding of art, in accordance with the prescribed curricular domains (concepts).

Keywords: didactic game, visual arts education, landscape, history of painting, active learning

Maja Cindrić Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
University of Zadar, Department of Preschool and Primary Education
Hrvatska / Croatia

Josipa Čuka Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education Studies in
Gospić
Hrvatska / Croatia

Application of Problem-Oriented Mathematics Teaching: Challenges and Needs of Primary School Teachers in the Lika- Senj County

Problem-oriented mathematics teaching is highlighted in contemporary didactic literature as one of the key approaches for developing conceptual understanding, mathematical reasoning, and problem-solving abilities (Pólya, 1957; Schoenfeld, 1985; Hiebert et al., 1997). Within the constructivist learning paradigm, this approach emphasises the active role of the student and the teacher's role as a facilitator of the learning process, whereby teachers' professional competencies and the educational context play a crucial role in the quality of its implementation. This paper builds on a previous qualitative study conducted via a focus group with primary school teachers, which identified challenges in the planning, implementation, and evaluation of problem-oriented mathematics teaching. Based on these findings, the aim of the present research was to examine the experiences, needs, and available forms of professional support for primary school teachers in the Lika-Senj County, a region designated as an area of special state concern, with particular emphasis on the influence of contextual and structural characteristics of such regions on teachers' professional development and the adoption of innovative teaching approaches. The research used the focus group method, and the collected data were analysed using thematic analysis. The results indicate positive attitudes of teachers toward problem-oriented mathematics teaching and their willingness to apply it, but also reveal a range of limiting factors. The findings align with previous research emphasising the importance of professional learning communities, collaborative professional development, and institutional support in the successful implementation of problem-oriented mathematics teaching (Jaworski, 2006; Lester, 2013). The results suggest the need to design targeted, contextually sensitive forms of professional support for primary school teachers in areas of special state concern. Particular emphasis is placed on developing sustainable models of professional development and teacher networking as prerequisites for high-quality and consistent implementation of problem-oriented mathematics teaching.

Keywords: problem-oriented mathematics teaching, primary school teachers, professional support, Lika-Senj County

Primjena problemski orijentirane nastave matematike: izazovi i potrebe učitelja razredne nastave u Ličko-senjskoj županiji

Problemski orijentirana nastava matematike u suvremenoj se didaktičkoj literaturi ističe kao jedan od ključnih pristupa razvoju konceptualnoga razumijevanja, matematičkoga rezoniranja i sposobnosti rješavanja problema (Pólya, 1957; Schoenfeld, 1985; Hiebert i sur., 1997). U okviru konstruktivističke paradigme učenja, ovaj pristup naglašava aktivnu ulogu učenika te ulogu učitelja kao facilitatora procesa učenja, pri čemu profesionalne kompetencije učitelja i obrazovni kontekst imaju presudnu ulogu u kvaliteti njegove provedbe. Rad se nadovezuje na prethodno kvalitativno istraživanje provedeno metodom fokus grupe s učiteljima razredne nastave, u kojem su identificirani izazovi povezani s planiranjem, provedbom i vrednovanjem problemski orijentirane nastave matematike. Polazeći od navedenih nalaza, cilj ovoga istraživanja bio je ispitati iskustva, potrebe i dostupne oblike stručne podrške učiteljima razredne nastave u Ličko-senjskoj županiji, kao području od posebne državne skrbi, s posebnim naglaskom na utjecaj kontekstualnih i strukturnih obilježja takvoga područja na profesionalni razvoj učitelja i primjenu inovativnih nastavnih pristupa. Istraživanje je provedeno metodom fokus grupe, a prikupljeni podaci analizirani su primjenom tematske analize. Rezultati ukazuju na pozitivne stavove učitelja prema problemski orijentiranoj nastavi matematike te njihovu spremnost za njezinu primjenu, ali i na niz ograničavajućih čimbenika. Dobiveni nalazi u skladu su s ranijim istraživanjima koja naglašavaju važnost profesionalnih zajednica učenja, suradničkoga profesionalnog razvoja i institucionalne podrške u uspješnoj provedbi problemski orijentirane nastave matematike (Jaworski, 2006; Lester, 2013). Rezultati istraživanja upućuju na potrebu za osmišljavanjem ciljanih i kontekstualno osjetljivih oblika stručne podrške učiteljima razredne nastave u područjima od posebne državne skrbi. Poseban naglasak stavlja se na razvoj održivih modela stručnoga usavršavanja i profesionalnoga umrežavanja učitelja, kao preduvjeta za kvalitetnu i dosljednu primjenu problemski orijentirane nastave matematike.

Ključne riječi: problemski orijentirana nastava matematike, učitelji razredne nastave, profesionalna podrška, Ličko-senjska županija

Ivana Crljenko Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education Studies in
Gospić
Hrvatska / Croatia

Contemporary Toponymic Landscape: Reflections of Spatial Identity in the Hodonyms of Gospić and Senj

Continuing the tradition of administrative-territorial integration of the Lika-Podgorje area into a single spatial unit (formerly the Community of Municipalities of Gospić), the region has been part of the Lika-Senj County since 1992. Two settlements stand out in their size and significance, respectively, the strongest gravitational centres of Lika (Gospić) and Velebitsko Podgorje (Senj). The development of these cities was marked by complex historical circumstances that shaped the distinct social and cultural lives of their residents. It is assumed that these factors created, at least in part, different feelings of spatial affiliation among inhabitants, depending on the spatial levels of identity, ranging from the local to the national. This presentation examines spatial identity, which, as previously shown, can be "read" from street names. In doing so, it relies on the 2006 methodology for research on hodonyms and on the analysis of Senj (and other) street names using this methodology. The aim is therefore to analyse, compare, and present the levels of spatial identity, as well as the morphological and motivational characteristics of contemporary hodonyms in Gospić and Senj. From a cultural-geographical perspective, primarily using quantitative methods, the study also investigates the extent to which street and square names in Senj have changed since the 2006 research.

Keywords: hodonyms, Senj, Gospić, cultural geography, spatial identity

Suvremeni toponimski krajolik: odrazi prostornoga identiteta u gospićkim i senjskim hodonimima

Nastavljajući tradiciju administrativno-teritorijalnoga povezivanja ličko-podgorskoga prostora unutar jedinstvene prostorne jedinice (prethodno Zajednice općina Gospić), taj se prostor od 1992. nalazi unutar Ličko-senjske županije. U njoj se veličinom i značenjem ističu dva naselja, ujedno najjača gravitacijska središta Like (Gospić) i Velebitskoga podgorja (Senj). Razvoj tih gradova obilježile su složene povijesne prilike koje su utjecale na djelomično različiti društveni i kulturni život ljudi. Pretpostavlja se da su se zbog toga stvorili barem djelomično različiti osjećaji prostorne pripadnosti njihovih stanovnika ovisno o prostornim razinama identiteta,

od lokalnoga do nacionalnoga. Ovo se izlaganje bavi prostornim identitetom koji se, kako je ranije dokazano, može iščitati iz imena ulica i trgova. Pritom se oslanja na metodologiju istraživanja hodonima predstavljenu 2006. godine te analizu senjskih (i drugih) hodonima primjenom te metodologije. Cilj je stoga s kulturno-geografskoga aspekta i s pomoću primarno kvantitativne metode analizirati, usporediti i predstaviti razine prostornoga identiteta te morfološka i motivacijska obilježja suvremenih hodonima u Gospiću i Senju. Također, istražiti će se u kojoj je mjeri, ako uopće, došlo do promjena u imenima ulica i trgova u Senju u odnosu na istraživanje iz 2006. godine.

Ključne riječi: hodonimi, Senj, Gospić, kulturna geografija, prostorni identitet

---

Sladana Čuljat   Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću
Polytechnic “Nikola Tesla” in Gospić
Hrvatska / Croatia

Anita Lemić Stagličić   Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću
Polytechnic “Nikola Tesla” in Gospić
Hrvatska / Croatia

Landscape as a Classroom: Experiential Learning of English

The paper explores the concept of landscape as a theoretical framework for experiential learning in English language teaching (ELT). It assumes that language learning can be productively extended beyond the traditional classroom into authentic, natural, cultural, and social environments where language is encountered in real-world communicative situations. The theoretical basis of the paper lies in the concept of experiential learning, specifically Kolb’s experiential learning cycle, which emphasises the interconnectedness of experience, reflection, conceptualisation, and application (Kolb, 1984; Kolb & Kolb, 2017), as well as contemporary interpretations that emphasise the dynamism, relational nature, and contextual conditioning of the learning process (Morris, 2020). Various forms of activities are considered, with an emphasis on their potential to develop students’ lexical range, communicative competence, and interpretative abilities. The paper also considers the implications of such an approach for contemporary curricular frameworks in EFL teaching, advocating for a more flexible understanding of the learning space and the integration of the extra-classroom context into lesson planning. The role of the teacher is viewed through moderating the learning process

and creating experience. The concept of the landscape as a classroom is presented as an incentive for a holistic approach to language learning.

Keywords: experiential learning, landscape, classroom, ELT, holistic student development

Krajolik kao učionica: Iskustveno učenje engleskoga jezika

Rad istražuje koncept krajolika kao učionice kao teorijskoga okvira za iskustveno učenje u nastavi engleskoga jezika. Polazi se od pretpostavke da se učenje jezika može produktivno proširiti izvan tradicionalnoga prostora učionice u autentična prirodna, kulturna i društvena okruženja u kojima se jezik susreće u stvarnim komunikacijskim situacijama. Teorijska osnova rada leži u konceptu iskustvenoga učenja, posebno u Kolbovom modelu cikličkoga učenja, koji naglašava međusobnu povezanost iskustva, refleksije, konceptualizacije i primjene (Kolb, 1984; Kolb & Kolb, 2017), kao i suvremenih interpretacija koje naglašavaju dinamičnost, relacijsku narav i kontekstualnu uvjetovanost procesa učenja (Morris, 2020). Razmatraju se različiti oblici aktivnosti, s naglaskom na njihov potencijal u razvijanju leksičkoga opsega, komunikacijske kompetencije i interpretativnih sposobnosti učenika. Rad također razmatra implikacije takvoga pristupa u suvremene kurikularne okvire nastave engleskoga kao stranoga jezika, osobito u pogledu fleksibilnijega razumijevanja prostora učenja i integracije izvan-učioničkoga konteksta u planiranje nastave. Uloga učitelja promatra se kroz moderiranje procesa učenja i kreiranje iskustva. Koncept krajolika kao učionice predstavlja se kao poticaj za cjeloviti pristup učenju jezika.

Ključne riječi: iskustveno učenje, krajolik, učionica, nastava engleskoga jezika, holistički razvoj učenika

Mirko Ćurić Srednja strukovna škola Antuna Horvata, Đakovo
Antun Horvat Vocational Secondary School, Đakovo
Hrvatska / Croatia

Književna reprezentacija krajolika u himnama Antuna Mihanovića *Horvatska domovina* i Juraj Tordinca *Moja domovina*

Antun Mihanović (Zagreb, 10. VI. 1796 – Novi Dvori kraj Klanjca, 14. XI. 1861) i Juraj Tordinac (Đakovo, 17. IV. 1813 – Đakovo, 15. V. 1893), istaknuti pjesnici hrvatskoga književnog romantizma, javljaju se programskim pjesmama, himnama *Horvatska domovina* (1835) i *Moja domovina* (1838), u *Daniczi horvatzkoj, slavonskoj y dalmatinzkoj*, odnosno *Danici ilirskoj*. Obje ove pjesme su uglazbljene. Mihanovićeve od strane Josipa Runjanina, a Tordinčeva od strane Ivana pl. Zajca, te su se našle u užem izboru za hrvatsku himnu. U ova dva himnična prikaza hrvatske domovine važnu ulogu ima upravo krajolik, kojem se oba pjesnika apelativno obraćaju u stvaranju idiličnih slika domovine, kojima se ostvaruju perlokucijski učinci koje ovaj, u naravi performativni oblik, ostvaruje. U radu će se komparirati tekstovi ove dvije himne s naglaskom na reprezentaciju krajolika u pojedinoj pjesmi. U okviru istraživanja i analiziranja ovih himni naglasak je, u prvome redu, činila književnoteorijska analiza, književnopovijesna i kulturalna analiza te pragmatička analiza (teorija govornih činova i pragmatika parateksta).

Ključne riječi: Antun Mihanović, himna, Juraj Tordinac, krajolik, romantizam

Literary Representation of Landscape in the Hymns of Antun Mihanović, *Horvatska domovina*, and Juraj Tordinac, *Moja domovina*

Antun Mihanović (Zagreb, June 10, 1796 – Novi Dvori kraj Klanjec, September 14, 1861) and Juraj Tordinac (Đakovo, April 17, 1813 – Đakovo, May 15, 1893) were both prominent poets of Croatian literary romanticism. Their programmatic poems- the hymns *Horvatska domovina* (1835) and *Moja domovina* (1838)-appeared in *Danicza horvatzka, slavonska y dalmatinzka*, i.e., *Danica ilirska*. Both poems were set to music- Mihanović's by Josip Runjanin, and Tordinac's by Ivan Pl. Zajec and were shortlisted for the Croatian anthem. In these two hymnal representations of the Croatian homeland, the landscape plays an important role; both poets appeal to create idyllic imagery of the homeland, which produces the perlocutionary effects inherent to this performative genre. The paper will compare the texts of these two anthems with an emphasis on the representation of the landscape in each. In the framework of research and analysis of these anthems, the emphasis is primarily

on literary-theoretical, literary-historical, and cultural, as well as pragmatic analysis (theory of speech acts and the pragmatics of paratext).

Keywords: Antun Mihanović, hymn, Juraj Tordinac, landscape, romanticism

---

Ante Delić Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
University of Zadar, Department of Preschool and Primary
Education
Hrvatska / Croatia

Violeta Valjan Vukić Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
University of Zadar, Department of Preschool and Primary
Education
rvatska / Croatia

Sudbina „plavih dječaka” u povijesnome krajoliku 20. stoljeća: između sjećanja i historiografije

Naslov izlaganja temelji se na memoarsko-dokumentarističkoj knjizi *Plavi dječaci* Branimira Kovačevića koja govori o sudbini skupine od 49 dječaka, ratne siročadi i djece siromašnih obitelji iz raznih krajeva NDH, koji su od 1942. do 1944. bili pitomci dječakškoga zavoda na Paunovcu u Zagrebu. Posebnost njihova položaja proizlazila je iz činjenice da su bili uključeni u jedinstveni institucionalni oblik skrbi unutar tadašnjega državnog sustava, što je nakon sloma NDH, Bleiburške tragedije i britanskoga izručenja Jugoslaviji 1947. godine postalo trajnim obilježjem njihove sudbine. Izlaganje analizira nekoliko tematskih cjelina: organizaciju i odgojno-obrazovni model zavoda, iskustvo egzodusa i boravka dječaka u austrijskome Ramsauu i logoru Judendorf, te njihovu nasilnu repatrijaciju i život u socijalističkoj Jugoslaviji pod teretom kolektivne krivnje, nadzora i društvene marginalizacije. Poseban naglasak stavlja se na fenomen višedesetljetne šutnje koju su dječaci međusobno zavjetovali, kao strategiju preživljavanja u represivnome političkom sustavu. Rad se oslanja na osobna svjedočanstva, arhivsku građu, tisak i fotografsku dokumentaciju, te „plave dječake” promatra kao mikrohistorijski primjer isprepletenosti individualnih životnih putova s traumatičnim procesima hrvatske povijesti 20. stoljeća. Cilj izlaganja jest otvoriti prostor za raspravu o odnosu sjećanja, identiteta i povijesne šutnje, kao i o dugoročnim posljedicama političkoga obilježavanja u društvima nakon velikih lomova.

Gljučne riječi: „plavi dječaci”, kolektivno sjećanje, zavjet šutnje, politička trauma, hrvatska povijest 20. stoljeća

The Fate of the “Blue Boys” in the Historical Landscape of the Twentieth Century: Between Memory and Historiography

This paper is based on the memoir-documentary book *Plavi dječaci* (The Blue Boys) by Branimir Kovačević. It examines the fate of a group of forty-nine boys—war orphans and children from impoverished families from different regions of the Independent State of Croatia—who between 1942 and 1944 lived and were educated in a special boys' institution in Zagreb. The distinctiveness of their position stemmed from their inclusion in a specific institutional form of care within the wartime state system, which, following the collapse of the NDH, the Bleiburg tragedy, and their forced repatriation to Yugoslavia by British authorities in 1947, became a lasting marker of their lives. The presentation analyses several thematic dimensions: the organisational and educational model of the institution; the experience of displacement, exile, and residence in Ramsau, Austria, followed by detention in the Judendorf camp; and their return to socialist Yugoslavia, where they lived under political stigma, surveillance, and social marginalisation. Particular attention is paid to the decades-long “vow of silence” maintained by the boys, as a survival strategy within a repressive political environment. Drawing on personal testimonies, archival materials, contemporary press sources, and photographic documentation, the paper approaches the “Blue Boys” as a microhistorical case study illustrating the entanglement of individual biographies with the traumatic processes of twentieth-century Croatian history. This presentation contributes to discussions on memory, identity, and enforced silence by exploring the enduring impact of political labelling and collective guilt in post-conflict societies.

Keywords: “Blue Boys”, collective memory, vow of silence, political trauma, Croatian history of the 20th century

Vikendica, DIY improvizacije i iskustveno učenje u grafičkom romanu *Kuća Paca Roce*

Kuća predstavlja osebniju refleksiju na odrastanje kroz prizmu sjećanja na česte boravke na obiteljskoj vikendici ispunjene planiranjima, amaterskim popravcima i raznim DIY nadogradnjama prema kojima glavni likovi, iako sada odrasli, i dalje gaje miješane osjećaje. Ipak, hvataju se za svaki materijalni trag tih davnih improvizacija, izjednačavajući ih s vlastitim doživljajima rada na njima i prepoznajući u njima ključne točke za rekonstrukciju djetinjstva. Iz odgojno-obrazovne perspektive njihov se rad može tumačiti kao zanimljiv primjer iskustvenoga učenja, onako kako ga je opisivao John Dewey, kao što se cijela vikendica, zajedno s njezinim specifičnim kontekstom, može doimati kao Deweyjeva učionica u kojoj su doživljaj, iskustvo, učenje i refleksija neraskidivo isprepleteni. Ovim se izlaganjem *Kući* pristupa upravo na taj način, analizom onih njezinih kadrova kojima se dočarava kako se iskustveno učenje može ugraditi u pamćenje, oblikovati sjećanja i pridonijeti izgradnji identiteta onih koji mu se prepuste. Pažnja se dalje usmjerava na to da se u *Kući* takvo što odvija informalnim učenjem, daleko od školskih zgrada (kao što je to slučaj i kod nekih novijih fenomena na društvenim mrežama) te se zaključno razmatraju razlozi zašto se tako vrijedni pristupi učenju teže implementiraju u formalne odgojno-obrazovne sustave.

Ključne riječi: djetinjstvo, John Dewey, učionica, kadar u stripu, informalno učenje

Vacation Home, DIY Improvisations, and Experiential Learning in Paco Roca's Graphic Novel *The House*

The House presents a distinctive reflection on growing up viewed through the lens of frequent stays at the family vacation home. This space was defined by planning, amateur repairs, and various DIY projects - activities toward which the main characters, though now adults, still feel mixed emotions. Nevertheless, they hold on to every material trace of those past improvisations, equating them with their own experiences of working on them and recognising in them key moments for reconstructing their childhood. From an educational perspective, their work can be seen as an interesting example of experiential learning, as described by John Dewey, while the entire vacation home, together with its specific context, can be understood as a Deweyan classroom in which experience, action, learning, and

reflection are inseparably intertwined. This presentation approaches *The House* in precisely this way, analysing those frames that illustrate how experiential learning can be embedded in memory, shape recollections, and contribute to the formation of the identities of those who engage with it. Attention is further drawn to the fact that in *The House*, this occurs through informal learning, far from school buildings (similar to some more recent social media phenomena). Finally, the presentation considers why such valuable approaches to learning are often difficult to implement within formal educational systems.

Keywords: childhood, John Dewey, classroom, comic frame, informal learning

---

Anita Fiket Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet
University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences
Hrvatska / Croatia

Židovska baština u hrvatskome krajoliku kao resurs za poučavanje o Holokaustu

Židovska baština sastavni je dio kulturno-povijesnoga krajolika u Hrvatskoj koji svjedoči o židovskoj prisutnosti u hrvatskim gradovima i mjestima. Samu židovsku baštinu čine sinagoge, židovska groblja, stambene i javne zgrade, toponimi, osobne i obiteljske priče kao dio nematerijalne baštine, ali i mjesta stradanja u Holokaustu s pripadajućim memorijalnim obilježjima. Holokaust, kao dio europske povijesti i židovske baštine, sastavni je element hrvatskoga kulturnog krajolika. Polazeći od shvaćanja krajolika kao prostora slojevitih povijesnih i društvenih značenja, rad istražuje mogućnosti povezivanja židovske baštine i teme Holokausta s lokalnim krajolikom u okviru terenske i izvanučioničke nastave. Analizira se prostorna disperzija židovske baštine u Hrvatskoj te se, na primjeru židovskih groblja kao memorijalnih prostora, razmatra njihov potencijal pedagoškoga resursa. Predlaže se model uključivanja elemenata židovske baštine u nastavni proces s ciljem razvijanja povijesnoga razumijevanja, empatije i solidarnosti prema marginaliziranim i manjinskim skupinama. Naglašava se iskustveno učenje, interdisciplinarnost i povezivanje povijesnih sadržaja s konkretnim lokalitetima. Takav pristup omogućuje dublje razumijevanje povijesnih događaja, razvijanje empatije i kritičkoga mišljenja te potiče odgovoran odnos prema očuvanju kulturne baštine i kulture sjećanja u suvremenome društvu.

Ključne riječi: židovska baština, Holokaust, Hrvatska, groblje, krajolik

Jewish Heritage in the Croatian Landscape as a Resource for Teaching About the Holocaust

Jewish heritage is an integral part of Croatia's cultural and historical landscape, bearing witness to the long-standing presence of Jewish communities in Croatian towns and cities. It includes synagogues, Jewish cemeteries, residential and public buildings, toponyms, and personal and family narratives as elements of intangible heritage, as well as sites of persecution and suffering during the Holocaust with memorials. The Holocaust, as part of European history and Jewish heritage, represents an integral component of the Croatian cultural landscape. Starting from the understanding of landscape as a space of layered historical and social meanings, this paper explores possibilities of connecting Jewish heritage and the topic of the Holocaust to the local landscape within the framework of field-based and outdoor learning. The spatial distribution of Jewish heritage in Croatia is analysed, and Jewish cemeteries are examined as memorial spaces with specific pedagogical potential. The paper proposes a model for integrating elements of Jewish heritage into the teaching process to foster historical understanding, empathy, and solidarity toward marginalised and minority groups. Emphasis is placed on experiential learning, interdisciplinarity, and linking historical content to concrete local sites. Such an approach enables a deeper understanding of historical processes, encourages the development of critical thinking and empathy, and promotes a responsible attitude toward the preservation of cultural heritage and memory culture in contemporary society.

Keywords: Jewish heritage, Holocaust, Croatia, cemetery, landscape

---

Marina Franić Šimunić Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education
Studies in Gospić
Hrvatska / Croatia

Stvaranje „čitateljskih krajolika”: izazovi i mogućnosti izvannastavnih aktivnosti koje potiču čitanje

Suvremeni obrazovni sustav suočava se s padom čitateljskih navika učenika, smanjenom motivacijom za čitanje te dominacijom digitalnih sadržaja koji oblikuju njihove interese i obrasce učenja. Polazeći od teorijskih spoznaja o čitanju (Grosman, 2010; Visinko, 2014; Peti-Stantić, 2019; Bakota, 2021; Kovač, 2021; Bukvić Pažin i

Ott Franolić, 2023; Govedić, 2024) kao višestruko složenoj djelatnosti neophodnoj za cjeloživotno učenje, razvidno je da se uporabom različitih strategija čitanja nastoji poboljšati čitalačka pismenost i kultura kod svih dobnih skupina. U tom kontekstu, izvannastavne aktivnosti predstavljaju vrijedan prostor pedagoške inovacije i razvoja čitateljske kulture. Ovaj rad razmatra izazove i mogućnosti organiziranja izvannastavnih aktivnosti koje potiču čitanje, s posebnim naglaskom na aktivnosti čitateljskoga kluba koji kao fleksibilan i participativan oblik rada pridonosi razvoju kritičkoga mišljenja, interpretacijskih vještina, komunikacijskih kompetencija i osjećaja pripadnosti zajednici. Rad predstavlja rezultate istraživanja zastupljenosti takve izvannastavne aktivnosti u osnovnim školama u Hrvatskoj te analizira organizacijske, motivacijske i kurikularne izazove provedbe čitateljskoga kluba, uključujući vremenska ograničenja, različite razine čitateljske kompetencije učenika te potrebu za kontinuiranom podrškom nastavnika i knjižničara.

Gljučne riječi: čitanje, izvannastavne aktivnosti, čitateljski klub, čitateljska kultura, nastava književnosti

Creating “Reading Landscapes”: Challenges and Opportunities in Extracurricular Reading Activities

The contemporary education system is facing a decline in students' reading habits, reduced motivation to read, and the dominance of digital content that shapes their interests and learning patterns. Grounded in theoretical insights regarding reading as a multifaceted, complex activity essential for lifelong learning (Grosman, 2010; Visinko, 2014; Peti-Stantić, 2019; Bakota, 2021; Kovač, 2021; Bukvić Pažin and Ott Franolić, 2023; Govedić, 2024), it is evident that implementing diverse reading strategies is vital for fostering reading literacy and culture across all age groups. In this context, extracurricular activities represent a valuable space for pedagogical innovation and the development of reading culture. This paper considers the challenges and possibilities of organising extracurricular activities that encourage reading, with a special emphasis on the activities of a reading club, which, as a flexible and participatory form of work, contributes to the development of critical thinking, interpretive skills, communication competencies, and a sense of belonging to a community. The paper presents the results of a study on the prevalence of such extracurricular activities in primary schools in Croatia. It analyses the organisational, motivational, and curricular challenges of implementing a reading club, including time constraints, varying levels of students' reading competence, and the need for continuous support from teachers and librarians.

Keywords: reading, extracurricular activities, reading club, reading culture, literature teaching

Pejzaž kao liminalno polje: umjetničko istraživanje nediskurzivnoga iskustva

Istraživanje je utemeljeno na oblikovanju ciklusa digitalnih apstraktnih radova u području slikarstva koji artikuliraju pejzaž ne kao statičan prizor, već kao dinamičnu konfiguraciju unutarnje rezonancije, kontemplativne dubine i osjetilnoga uranjanja. Rad ispituje mogućnosti koje slikanje digitalnim alatima otvara pejzažu da izroni kao liminalno stanje u kojemu je materijalnost digitalnoga koda posrednik prema nediskurzivnim oblicima iskustva. Umjetnički proces usmjeren je prema iskustvu u kojemu se pojavnost pejzaža otvara prema njegovoj ontološkoj strukturi. Kroz metodologiju umjetničkoga istraživanja s umjetnikom kao istraživačem (*artist-led research*), istražuje se transformacija digitalne geste u prostor u kojemu se nevidljivo ne doživljava kao odsutnost, već kao radikalna prisutnost unutar same materije. U duhu stvaralačke intuicije (Maritain) i zasićenoga fenomena (Marion), materijalnost postaje providna za transcendentno, funkcionirajući kao prag neposrednoga ontološkog uvida.

Ključne riječi: pejzaž, digitalno slikarstvo, liminalno polje, nediskurzivno iskustvo, ontološka struktura

Landscape as a Liminal Field: An Artist-Led Inquiry into Non-Discursive Experience

This research is grounded in the creation of a cycle of digital abstract paintings that articulate landscape not as mere scenery, but as a dynamic configuration of inner resonance, contemplative depth, and sensory immersion. The paper examines the possibilities afforded by digital painting tools for the landscape to emerge as a liminal condition, wherein the materiality of the digital code serves as a mediator toward non-discursive forms of experience. The artistic process is oriented toward an experience in which the appearance of the landscape reveals its underlying ontological structure. Utilising an artist-led research methodology, the study explores the transformation of the digital gesture into a space where the invisible is experienced not as an absence, but as a radical presence within matter itself. In the spirit of creative intuition (Maritain) and the saturated phenomenon (Marion), materiality becomes transparent to the transcendental, functioning as a threshold for direct ontological insight.

Keywords: landscape, digital painting, liminal field, non-discursive experience, ontological structure

Matjaž Geršič

Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, Geografski institut Antona Melika
Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Anton Melik Geographical Institute
Poslijediplomska škola ZRC SAZU
Postgraduate School ZRC SAZU
Slovenija / Slovenia

Primož Gašperič

Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, Geografski institut Antona Melika
Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Anton Melik Geographical Institute
Slovenija / Slovenia

A Former Landscape Through the Lens of an Old Map

The reconstruction of past landscapes can be achieved through various means, including archaeological sources, written records, and photographs. However, what can a map specifically reveal about a historical landscape? What can be determined from its distinct cartographic elements? This paper presents the 1744 map of Carniola created by Janez Dizma Florjančič. This map represents the most significant cartographic achievement of the eighteenth century within the Slovenian lands. In his work, Florjančič employed modern geodetic methods and triangulation, which enabled a more accurate depiction of settlements, relief, hydrography, and transport routes for that time. However, the map is significant not only as a technical accomplishment, but also as a cultural and historical document. It shows the administrative division of the duchy into districts and lordships. It also preserves numerous place names in their contemporary usage, serving as a valuable source for the history of toponymy. In addition to its practical administrative and military value, the map also served a representative function, emphasising Carniola's identity and territorial integrity within the Habsburg Monarchy. Florjančič's map, therefore, marks an important milestone in the development of Slovenian cartography and remains a key source for the study of the history of space, settlement, and place names in Carniola.

Keywords: old map, landscape, toponymy, cartographic element

Nekadašnji krajolik kroz objektiv stare karte

Rekonstrukcija prošlih krajolika može se postići na različite načine, uključujući arheološke izvore, pisane zapise i fotografije. Ali što karta može otkriti o povijesnom krajoliku? Što se može utvrditi iz različitih kartografskih elemenata? Ovaj rad predstavlja kartu Kranjske iz 1744. koju je izradio Janez Dizma Florjančič. Karta je najvažnije kartografsko postignuće osamnaestoga stoljeća u slovenskim zemljama. U svom radu Florjančič je koristio moderne geodetske metode i triangulaciju, što je omogućilo točniji prikaz naselja, reljefa, hidrografije i prometnih putova u to vrijeme. Međutim, karta je značajna ne samo kao tehničko postignuće, već i kao kulturno-povijesni dokument. Prikazuje administrativnu podjelu vojvodstva na okruge i gospoštije te uključuje brojne toponime zabilježene u njihovoj suvremenoj upotrebi, što predstavlja vrijedan izvor za povijest toponimije. Osim praktične administrativne i vojne vrijednosti, karta je imala i reprezentativnu funkciju, naglašavajući identitet i teritorijalni integritet Kranjske unutar Habsburške Monarhije. Florjančičeva karta stoga označava važnu prekretnicu u razvoju slovenske kartografije i ostaje ključni izvor za proučavanje povijesti prostora, naseljavanja i toponima u Kranjskoj.

Ključne riječi: stara karta, krajolik, toponimija, kartografski element

---

Peter Jordan   Austrijska akademija znanosti
Austrian Academy of Sciences
Austrija / Austria
University of the Free State
Južnoafrička Republika / Republic of South Africa

Cultural Landscapes as Anchors of Stability and Identity Under Changing Political Conditions, Illustrated by Examples from Central and Southeast Europe

According to geographical theory, cultural landscapes are structural regions—spatial units of medium size whose components form a cohesive whole based on shared cultural characteristics. This concept differs from that of functional regions, whose relative unity results from functional relationships, mainly from the orientation towards a common centre. However, functional regions can also be structural regions and thus cultural regions or cultural landscapes. This is even a desirable goal. When establishing administrative regions, such as districts, counties, provinces, etc., it was allowed for the administrative regions to rely on a

common space-related identity of their inhabitants, which can promote cohesion and commitment to the region. However, it is also often the case that today's cultural landscapes or cultural regions, which are not administrative units and are sometimes even divided by state borders, have gained and preserved their identity and relative cultural homogeneity because they were once political or administrative units. Dalmatia, Baranja, the Banat, Transylvania, Galicia, Bukovina, Bohemia, Moravia and Silesia serve as striking examples in Central and Southeast Europe. They are still perceived as common cultural landscapes, and this perception is sometimes even flourishing again today, although (except Yugoslavia), centralist Communist regimes have done everything they can to make them disappear in the administrative system and make their identity forgotten. By remembering shared cultural traits and history, and by maintaining names that encompass the entire landscape, these regions continue to serve as anchors of stability and identity amidst shifting political conditions. This paper will present specific examples to illustrate the characteristics and narratives from which these cultural landscapes derive their identity, as well as their contemporary significance for the spatial identity of their inhabitants.

Keywords: cultural landscapes, subnational administrative system, toponymy, commemoration, Central and Southeast Europe

Kulturni krajolici kao utočišta stabilnosti i identiteta u promjenjivim političkim uvjetima – primjeri iz Srednje i Jugoistočne Europe

Prema geografskom shvaćanju, kulturni krajolici su strukturne regije, odnosno prostorne jedinice srednje veličine čiji dijelovi tvore odnosnu jedinicu zahvaljujući zajedničkim kulturnim karakteristikama. Ovaj koncept razlikuje se od koncepta funkcionalnih regija, čije relativno jedinstvo proizlazi iz funkcionalnih odnosa, uglavnom iz orijentacije prema zajedničkom središtu. Međutim, funkcionalne regije mogu biti i strukturne regije, a time i kulturne regije ili kulturni krajolici. To je čak i poželjan cilj. Osnivanjem administrativnih regija, poput okruga, županija, pokrajina itd., omogućeno je da se administrativne regije utemelje na zajedničkom prostornom identitetu svojih stanovnika, što može potaknuti koheziju i predanost regiji. Međutim, često su današnji kulturni krajolici ili kulturne regije koje nisu administrativne jedinice, a ponekad su čak i podijeljene državnim granicama, izgradile i očuvale svoj identitet i relativnu kulturnu homogenost jer su nekoć bile političke ili administrativne jedinice. Dalmacija, Baranja, Banat, Transilvanija, Galicija, Bukovina, Češka, Moravska i Šleska su tipični primjeri u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi. Još uvijek se percipiraju kao zajednički kulturni krajolici. Ta se percepcija danas ponegdje ponovno razvija, iako su (s izuzetkom Jugoslavije) centralistički

komunistički režimi učinili sve što su mogli da se u administrativnom sustavu zajednički krajolici zaborave i da im identitet bude zaboravljen. Sjećanjem na zajedničke kulturne karakteristike i/ili zajedničku povijest, kao i korištenjem imena koje se odnosi na cijeli kulturni krajolik, oblikovala su se i još uvijek se oblikuju utočišta stabilnosti i identiteta u promjenjivim političkim uvjetima. U izlaganju će se predstaviti primjeri koji će uputiti na karakteristike i narative iz kojih kulturni krajolici crpe identitet koji im se pripisuje i na važnost koju ti krajolici (ponovno) imaju za prostorni identitet njihovih današnjih stanovnika.

Ključne riječi: kulturni krajolici, subnacionalni administrativni sustav, toponimija, komemoracija, Srednja i Jugoistočna Europa

---

Danijel Jukopila Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
University of Zagreb, Faculty of Teacher Education
Hrvatska / Croatia

Identitetski potencijali krajolika u nastavi geografije

Krajolik se najčešće definira kao prostor koji je po svojim obilježjima jedinstven i time različit od drugih krajolika što mu daje identitetsko obilježje. Tako definiran krajolik, iz geografskoga diskursa, predstavlja materijalizaciju prirodnih i društvenih procesa u prostoru. Iako osnovu krajolika čine prirodni objekti, antropogenim se utjecajem oni transformiraju u kulturne krajolike. Poučavanjem geografskih sadržaja razvija se sposobnost uočavanja prostornih specifičnosti, povezivanja prirodnih i društvenih procesa u prostoru te vrednovanja prostora s ciljem njegova očuvanja i održivoga upravljanja. Cilj je istraživanja utvrditi uspješnost prepoznavanja specifičnih krajolika na temelju prethodno usvojenih geografskih znanja. Istraživanje je provedeno pomoću obrazovnoga materijala u obliku redovite nastavne aktivnosti na satu ponavljanja uključivši refleksiju. Uzorak su činile tri skupine ispitanika: učenici 8. razreda osnovne škole, maturanti gimnazija i studenti Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu nakon odslušanoga kolegija o prirodnim obilježjima prostora. Autor je proveo analizu rezultata zajedno s podacima o učeničkoj refleksiji na provedenu aktivnost, a oni pokazuju da na uspješnost veći utjecaj ima selektiranost gimnazijskih učenika od kumulativnoga učinka poučavanja geografskih sadržaja, da su učenici uspješniji u prepoznavanju udaljenijih krajolika od onih bližih, što je suprotno geografskome načelu od bližega prema daljem, te da antropogeni prostorni objekti olakšavaju identifikaciju krajolika.

Ključne riječi: geografija, identitet, krajolik, kumulativni učinak poučavanja, obrazovni materijal

Identity Potentials of Landscape in Geography Teaching

Landscape is most often defined as a space possessing unique characteristics that distinguish it from other areas and define its specific identity. A landscape defined in this way, from a geographical discourse, represents the materialisation of natural and social processes in space. Although the basis of a landscape is made up of natural objects, they are transformed into cultural landscapes by anthropogenic influence. Teaching geographical content develops the ability to notice spatial specificities, connect natural and social processes in space, and evaluate space with the aim of its preservation and sustainable management. The aim of the research is to determine the success of recognising specific landscapes based on previously acquired geographical knowledge. The research was conducted using educational material in the form of a regular teaching activity in a review class, including reflection. The sample consisted of three groups of respondents: 8th-grade elementary school students, high school graduates, and students of the Faculty of Teacher Education in Zagreb who had completed a course on the natural features of space. The author conducted an analysis of the results together with data on student reflection on the activity. The author's analysis of the results, combined with student reflections, reveals several key findings: 1. The academic selectivity of high school students has a greater impact on success than the cumulative effect of geography instruction. 2. Respondents are more successful at recognising distant landscapes than local ones, which contradicts the geographical principle of "from near to far." 3. Anthropogenic features significantly facilitate the correct identification of landscapes.

Keywords: geography, identity, landscape, cumulative effect of teaching, educational material

Josipa Jurić Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences
Hrvatska / Croatia

Mila Bulić Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences
Hrvatska / Croatia

Uloga krajolika u izvanučioničkoj nastavi: perspektiva učitelja razredne nastave

Suvremeni odgojno-obrazovni pristupi naglašavaju važnost iskustvenoga i istraživačkoga učenja u prirodnome okruženju. Krajolik kao prostor izvanučioničke nastave omogućuje cjelovito iskustveno učenje koje integrira prirodne, kulturne i društvene dimenzije obrazovanja te doprinosi razvoju funkcionalnoga znanja o reljefnim oblicima, živome svijetu i ekološkoj osviještenosti učenika. Posebna se pozornost posvećuje ulozi krajolika u razvoju osjećaja pripadnosti, identiteta i odgovornoga odnosa prema prirodi. Provedeno je istraživanje o ulozi krajolika u izvanučioničkoj nastavi kao autentičnoga odgojno-obrazovnog prostora koji omogućuje iskustveno, istraživačko i interdisciplinarno učenje u prirodnome okruženju. Istraživanje je provedeno primjenom kvalitativne metodologije, a podaci su prikupljeni metodom fokus-grupe u kojoj je sudjelovalo dvanaest učiteljica razredne nastave. Istraživačka pitanja usmjerena su na učiteljsko poimanja krajolika, motivaciju za provođenje izvanučioničke nastave, procjenu ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda, utjecaj izvanučioničke nastave na učeničku motivaciju i socijalne odnose, korištene nastavne strategije, interdisciplinarnost te razinu profesionalne i institucionalne podrške. Dobiveni podaci analizirani su tematskom analizom, s ciljem dubljega razumijevanja mogućnosti i izazova izvanučioničke nastave u krajoliku zavičaja. Rezultati istraživanja doprinose oblikovanju preporuka za unapređenje prakse izvanučioničke nastave na razini škole i obrazovnoga sustava.

Ključne riječi: krajolik, izvanučionička nastava, fokus-grupa, pedagogija mjesta, interdisciplinarnost

The Role of Landscape in Outdoor Learning: Perspectives of Primary School Teachers

Contemporary educational approaches emphasise experiential and research-based learning in natural environments. The landscape, as a space for extracurricular teaching, enables comprehensive experiential learning that integrates the natural, cultural and social dimensions of education and contributes to students' development of functional knowledge about landforms, the living world and ecological awareness. Special attention is paid to the role of the landscape in fostering a sense of belonging, identity and a responsible attitude towards nature. Research was conducted on the role of the landscape in extracurricular teaching as an authentic educational space that enables experiential, research and interdisciplinary learning in a natural environment. The research used a qualitative methodology, and data were collected via a focus group with 12 primary school teachers. The research questions focused on teachers' perceptions of the landscape, motivation for implementing extracurricular teaching, assessment of the achievement of educational outcomes, the impact of extracurricular teaching on student motivation and social relations, teaching strategies used, interdisciplinarity and the level of professional and institutional support. The obtained data were analysed using thematic analysis to gain a deeper understanding of the possibilities and challenges of extracurricular teaching in the homeland landscape. The results contribute to a set of recommendations aimed at improving extracurricular teaching practices at both the school and systemic levels.

Keywords: landscape, outdoor learning, focus group, place-based education, interdisciplinarity

Jadran Kale Sveučilište u Zadru, Odjel za etnologiju i antropologiju
University of Zadar, Department of Ethnology and Anthropology
Muzej grada Šibenika
Šibenik City Museum
Hrvatska / Croatia

Zlatka Rodin Memorijalni centar „Faust Vrančić“
Memorial Centre “Faust Vrančić”
Hrvatska / Croatia

Domaćinova bunja kao učionica

Domaćinova bunja (smještaj: tinyurl.com/Domacinova) je najviša sačuvana pseudokupola na istočnome Jadranu. Glavna građevina ima 5 metara visoku i 4,5 metra široku prostoriju s unutrašnjom klupom koja je nedavno dograđena u uobičajenoj graditeljskoj maniri svojega kraja. Nakon izgradnje iz vremena Velike vinarske konjunktura u kutu tada najvećega vinograda na poluotoku Srima između Vodica i Šibenika, bila je korištena od dvije generacije graditelja i vlasnika s otoka Prvića, kojima je poput drugih sličnih velikih građevina izgrađenih od samoga kamena na Hvaru, Pašmanu, Orutu (Zmajanu) i drugdje služila kao sezonska nastamba. U dogovoru s vlasnicima, njena nova namjena počinje referiranjem u popularnom časopisu i proljetnim „suhozidarskim gradionicama“, 2026. godine, 15. po redu. Uz školske i vrtičke posjete, građevina je bila motivom likovne kolonije, u njenoj unutrašnjosti je dosad postavljeno pet izložbi s prvom naslikanom od šukununuka samog Domaćina, graditelja ove pseudokupole, te je u temi „Inteligencija“ na Festivalu znanosti sudjelovala pedagoškim rezimeom „Inteligentni kamen“ s video-snimkom u trajnoj internetskoj pohrani. Kolokvij koji se povodom 10 godina suhozidnoga geoportala održao u Domaćinovoj bunji je bio povodom objavljivanja suhozidnoga Vodiča s razrađenim temama za nastavu i ponuđenoga kao priručnik za vaučerske tečajeve povezane s nematerijalnom kulturnom baštinom i kulturnim krajolicima. Uz rezimiranje dosadašnjih pedagoških praksi izložiti će se pripadne perspektive nastave na otvorenom i integrirane nastave kakve su moguće sadašnjim popisima o kulturnoj baštini.

Ključne riječi: kulturni krajolik, nematerijalna kulturna baština, sudjelujuća nastava

***Domaćinova bunja* as a Classroom**

Domaćinova bunja (location at tinyurl.com/Domacinova) is the tallest preserved pseudo-dome in the eastern Adriatic. The main building has a 5-meter-high and 4.5-meter-wide room with an internal bench, recently added in the region's usual architectural style, after its construction during the Great Wine Conjunction in a corner of what was then the largest vineyard on the Srma peninsula between Vodice and Šibenik. It was used by two generations of builders and owners from the island of Prvić; like other large stone buildings on Hvar, Pašman, Orut (Zmajan) and elsewhere, it served as a seasonal residence. In agreement with the current owners, the structure has taken on a new purpose, beginning with its feature in a popular magazine and its role in the "Spring of Dry-Stone Buildings," celebrating its 15th iteration in 2026. In addition to school and kindergarten visits, the building has served as a subject of an art colony. Five exhibitions have been set up in its interior so far, with the first one painted by the great-great-grandson of the original builder Domaćin. It participated in the Science Festival under the theme "Intelligence", having a pedagogical summary "Intelligent Stone" with a video recording in permanent online storage. The colloquium held in *Domaćinova bunja* on the occasion of the 10th anniversary of the dry-stone geoportal was the occasion for the publication of the Dry-stone Guide, with elaborated teaching topics, offered as a manual for voucher courses on intangible cultural heritage and cultural landscapes. Along with a summary of previous pedagogical practices, with relevant perspectives on outdoor and integrated teaching, as possible under current cultural heritage regulations, will be presented.

Keywords: cultural landscape, intangible cultural heritage, participant education

Slikarstvo krajolika u evaluaciji promjena u krajoliku na primjeru Makarske

Jedan od najraširenijih pristupa istraživanju promjena u krajoliku uglavnom se odnosi na usporedbu slikovnih izvora istoga mjesta u različitim vremenskim razdobljima. Slikarstvo krajolika nalazi se među ovim slikovnim izvorima. U tom kontekstu u ovome radu se predstavljaju umjetnička djela nastala u različitim likovnim tehnikama kao izvor spoznaje o krajolicima Makarske oko sredine 20. stoljeća. Riječ je o izboru iz opusa trojice slikara koji su obilježili likovnu umjetnost 20. stoljeća u Makarskoj - Josip Botteri (1893 - 1969), Antun Gojak (1907 - 1986) i Ljubomir Videka (1913 - 1983). Kroz predložena djela analizirat će se promjene u krajoliku tijekom 20. stoljeća koje je za Makarsku bilo stoljeće transformacije. Izabrana djela poznata su javnosti, ali dosad nisu bila analizirana na ovaj način. Istraživanje promjena u krajoliku Makarske kroz trinaest djela lokalnih slikara potvrdilo je njihovo postojanje i omogućilo nam je sagledavanje osnovnih karakteristika ovih promjena i u prirodnom i u kulturnom krajoliku. Sve uočene promjene vezane su uz povijesne događanje (Drugi svjetski rat), prirodne katastrofe (potres i požar) te uz promjene načina života uslijed ubrzanoga gospodarskog razvoja (turizam i nestajanje tradicionalnih oblika načina života).

Ključne riječi: Makarska, 20. stoljeće, krajolik, slikarstvo, promjene u krajoliku

Landscape Painting in the Evaluation of Landscape Changes on the Example of Makarska

One of the most common approaches to studying landscape change is comparing paintings of the same place from different time periods. Landscape painting is present among these painting sources. In this context, the paper examines works of art created using various painting techniques as a source of knowledge regarding Makarska landscapes around the middle of the 20th century. It is a selection from the opuses of three painters who marked the 20th century in Makarska fine art: Josip Botteri (1893 - 1969), Antun Gojak (1907 - 1986), and Ljubomir Videka (1913 - 1983). The 20th century, known as the century of transformation of Makarska, will be analysed through the selected works of art. They are known to the public but haven't been analysed in this way yet. The research on changes in the landscape

of Makarska, based on the thirteen paintings by local artists, has confirmed their existence and enabled us to examine the basic characteristics of these changes in nature and the urban landscape. All the changes observed are linked to historical events (the Second World War), natural disasters (the earthquake and the fire), and changes in the way of life due to rapid economic development (the rise of tourism and the disappearance of traditional ways of life).

Keywords: Makarska, 20th Century, landscape, painting, landscape changes

---

Maja Katušić   Hrvatski institut za povijest
Croatian Institute of History
Hrvatska / Croatia

Krajolik u funkciji javnoga zdravlja: transformacija prostora tijekom epidemije kuge u dalmatinskome zaleđu u prvoj polovici 18. stoljeća

Osnovni cilj izlaganja jest prikazati ulogu krajolika kao aktivnoga čimbenika u mletačkoj protuepidemijskoj strategiji u prvoj polovici 18. stoljeća. Analiza se temelji na primjeru slučaja epidemije kuge koja je 1744. godine zahvatila prostor *Triplex confiniuma* te se s osmanskoga područja (Vakuf) proširila na habsburšku Liku, a potom na dalmatinsko zaleđe pod mletačkom upravom. Arhivski izvori mletačke provenijencije jasno svjedoče o tome da su brojni elementi krajolika (rijeka Zrmanja, planinski prijevoji, duboke doline, guste šume) u vrijeme krize (epidemije) prestali biti prostori svakodnevlja (prostori ispaše, trgovine, prometa, komunikacije i interakcije) te su postali jedan od ključnih dijelova mletačke protuepidemijske strategije. U tom procesu mletačka protuepidemijska politika oblikovala je prostor postavljanjem stražarnica (*caselli*), podizanjem blokada (*stangate*) i organizacijom karantenskih zona. Krajolik se tada iz prostora interakcije pretvara u prostor nadzora i kontrole. Izlaganje se temelji na analizi neobjavljenoga arhivskog gradiva iz Državnog arhiva u Veneciji (*Provveditori e sopra provveditori alla sanità; Senato, Dispacci provveditori da Terra e Mar*) i Državnog arhiva u Zadru (*Mletački dragoman*).

Ključne riječi: krajolik, prostorna transformacija, 18. stoljeće, mletačka protuepidemijska politika, dalmatinsko zaleđe

Landscape as an Instrument of Public Health: The Transformation of Space During the Plague Epidemic in the Dalmatian Hinterland in the First Half of the 18th Century

The main aim of this presentation is to demonstrate the role of landscape as an active factor in the Venetian anti-epidemic strategy during the first half of the 18th century. The analysis is based on the case study of the 1744 plague outbreak, which affected the region of the *Triplex Confinium*, spreading from Ottoman territory (Vakuf) to Habsburg Lika and subsequently to the Dalmatian hinterland under Venetian administration. Archival sources of Venetian provenance clearly indicate that numerous elements of the landscape (the Zrmanja River, mountain passes, deep valleys, and dense forests) in a time of crisis (the epidemic) were transformed from spaces of everyday life (pasture, trade, traffic, communication, and interaction) and became key components of the Venetian anti-epidemic strategy. In this process, Venetian anti-epidemic policy shaped space through the establishment of guard posts (*caselli*), the erection of blockades (*stangate*), and the organisation of quarantine zones. The landscape was transformed from a space of interaction into a space of surveillance and control. The paper is based on the analysis of unpublished archival materials from the State Archives of Venice (*Provveditori e sopra provveditori alla Sanità; Senato, Dispacci provveditori da Terra e Mar*) and the State Archives in Zadar (*Dragomano Veneto*).

Keywords: landscape, spatial transformation, 18th century, Venetian anti-epidemic policy, Dalmatian hinterland

---

Darja Kerec Sveučilište u Ljubljani, Pedagoški fakultet
University of Ljubljana, Faculty of Education
Slovenija / Slovenia

Prekmurje: The History of the Landscape in Literary and Artistic Interpretations

Prekmurje is a lowland region in the far northeast of Slovenia, bordering Austria, Hungary, and Croatia, on the left bank of the Mura River. Due to its location and historical circumstances, the region was long economically and politically isolated from the rest of Slovenia and exposed to foreign—primarily Hungarian—linguistic and cultural influences. Nevertheless, the population maintained its Slovenian identity until its annexation to the Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes in

1919. This presentation presents how literary and visual arts shape the image of the Prekmurje region as a historical and cultural space. The aim is to examine interpretations of the region in selected literary and visual works and to analyse the motifs, symbolic meanings, and aesthetic approaches. The central question is how these artistic interpretations contribute to the understanding of cultural and regional identity. The methodological framework combines thematic analysis of literary texts, iconographic analysis of visual works, and a comparative approach. Special emphasis is given to motifs such as the Mura, the Pannonian plain, villages, fields, and sacred buildings. These elements function as symbols of identity and memory in literature, and as formal highlights within the visual arts. Artistic interpretations reveal an interplay of belonging, marginality, and cultural multiplicity.

Keywords: Prekmurje, cultural landscape, literary representations, visual arts, regional identity

Prekmurje: povijest krajolika u književnim i umjetničkim interpretacijama

Prekmurje je nizinska regija na krajnjem sjeveroistoku Slovenije, graniči s Austrijom, Mađarskom i Hrvatskom, na lijevoj obali rijeke Mure. Zbog svog položaja i povijesnih okolnosti, dugo je bila ekonomski i politički izolirana od ostatka Slovenije i izložena stranim utjecajima, prvenstveno jezičnim. Unatoč tome, stanovništvo je zadržalo svoj slovenski identitet sve do pripojenja Kraljevini SHS-a 1919. godine. Ova prezentacija predstavlja kako književna i vizualna umjetnost oblikuju sliku Prekmurja kao povijesnoga i kulturnoga prostora. Cilj je ispitati interpretacije regije u odabranim književnim i vizualnim djelima te analizirati motive, simbolička značenja i estetske pristupe. Središnje je pitanje kako te umjetničke interpretacije doprinose razumijevanju kulturnoga i regionalnoga identiteta. Metodološki okvir kombinira tematsku analizu književnih tekstova, ikonografsku analizu vizualnih djela i komparativni pristup. Poseban naglasak stavljen je na motive poput rijeke Mure, Panonske nizine, sela, polja i sakralnih građevina, koji u književnosti služe kao simboli identiteta i sjećanja, a u vizualnoj umjetnosti kao vizualni naglasci krajobraznih obilježja. Umjetničke interpretacije otkrivaju međuigru pripadnosti, marginalnosti i kulturne multipliciteta.

Gljučne riječi: Prekmurje, kulturni krajolik, književni prikazi, vizualne umjetnosti, regionalni identitet

Fostering Adult Learning Through Museums and Heritage Sites in the Urban Landscape of Pécs, Hungary

In recent decades, museums and heritage sites have taken on roles beyond cultural preservation, addressing social and educational challenges. In the context of social fragmentation and growing loneliness affecting all generations—particularly Generation Z and older adults—museums can help strengthen local communities, reinforce local identity, foster social cohesion, and promote mental well-being. The presentation examines the role of museums in adult learning in Pécs, Hungary, a city strongly shaped by the University of Pécs and its student population. Between May and June 2025, an empirical study based on expert sampling was conducted to explore museums in Pécs as urban learning spaces and the formal, informal, and non-formal learning opportunities they offer. Structured interviews were carried out with 15 museum educators and museum professionals involved in the design and delivery of museum learning programs. The research conceptualises museum-based adult learning within the city's cultural and urban landscape. It examines adult learning approaches, forms of social engagement, and partnership networks, with particular attention to university–museum collaborations that extend higher education into heritage-based learning environments. The findings identify transferable good practices through which museums and heritage sites foster adult learning, community engagement, and partnerships within an urban learning ecosystem.

Keywords: museum-based adult learning, lifelong learning, heritage education, university–museum collaboration, urban learning ecosystem

Poticanje učenja odraslih putem muzeja i baštinskih mjesta u urbanome krajoliku Pečuha u Mađarskoj

U posljednjim desetljećima muzeji i mjesta baštine preuzeli su uloge koje nadilaze očuvanje kulturne baštine, rješavajući društvene i obrazovne izazove. U kontekstu društvene fragmentacije i rastuće usamljenosti koja utječe na sve generacije - posebno generaciju Z i starije odrasle osobe - muzeji mogu pomoći u jačanju lokalnih zajednica, jačanju lokalnoga identiteta, poticanju društvene kohezije i promicanju mentalne dobrobiti. Presentacija ispituje ulogu muzeja u obrazovanju

odraslih u Pečuhu, Mađarska, gradu koji snažno oblikuje Sveučilište u Pečuhu i njegova studentska populacija. Između svibnja i lipnja 2025. provedena je empirijska studija temeljena na uzorkovanju stručnjaka kako bi se istražili muzeji u Pečuhu kao urbani prostori za učenje i formalne, neformalne i neformalne mogućnosti učenja koje nude. Strukturirani intervjui provedeni su s 15 muzejskih edukatora i muzejskih stručnjaka uključenih u osmišljavanje i provedbu programa učenja u muzejima. Istraživanje konceptualizira učenje odraslih temeljeno na muzejima unutar kulturnoga i urbanoga krajolika grada. Ispituje pristupe učenju odraslih, oblike društvenoga angažmana i partnerske mreže, s posebnim naglaskom na suradnju sveučilišta i muzeja koja proširuje visoko obrazovanje u okruženja učenja temeljena na baštini. Nalazi identificiraju prenosive dobre prakse putem kojih muzeji i lokaliteti kulturne baštine potiču učenje odraslih, angažman zajednice i partnerstva unutar urbanoga ekosustava učenja.

Ključne riječi: učenje odraslih u muzejima, cjeloživotno učenje, obrazovanje o baštini, suradnja sveučilišta i muzeja, urbani ekosustav učenja

---

Margerita Kranjčević Koričić

Srednja škola Pavla Rittera Vitezovića, Senj
Pavao Ritter Vitezović Secondary School, Senj
Hrvatska / Croatia

Prikaz svakodnevnoga života u 19. stoljeću u novootkrivenim rukopisima Šime Starčevića

Godine 2009. pronađena je rukopisna građa čije se autorstvo, zasad uvjetno, pripisuje Šimi Starčeviću. Novootkriveni rukopisi sastoje se od devet svezaka s jezičnom tematikom (A) i sedam svezaka s vjersko-moralnom tematikom (B). U radu će se prikazati svakodnevni život u 19. stoljeću kakav Šime Starčević oslikava primjerima kojima objašnjava pojedine jezične pojmove ili nastoji učenike naučiti čitati. Primjeri će se crpiti iz svezaka jezične tematike (A), a rad će odgovoriti na pitanje jesu li ti primjeri vezani ponajprije uz lički prostor ili upućuju na šire područje, čime će se moći navesti još jedan dokaz u prilog tezi da je Starčević doista autor ovih tekstova. Svesci rukopisne građe na kojima se rad temelji jesu bekvacije za učenje hrvatskoga i njemačkoga jezika. Primjeri iz rukopisa usporedit će se s primjerima iz *Nove ricsoslovice iliricske*, prve gramatike hrvatskoga jezika napisane na hrvatskome jeziku, za koju se s pouzdanošću može tvrditi da joj je autor Šime Starčević.

Ključne riječi: Šime Starčević, novootkriveni rukopis, Lika, bekvacije

A Depiction of Everyday Life in the Nineteenth Century in the Newly Discovered Manuscripts of Šime Starčević

In 2009, a collection of manuscript materials was discovered, the authorship of which is still provisionally attributed to Šime Starčević. The newly discovered manuscripts consist of nine volumes focusing on linguistic topics (A) and seven volumes of religious and moral content (B). This paper presents everyday life in the nineteenth century as depicted by Šime Starčević through the examples he used to explain specific linguistic concepts or to teach students how to read. Focusing on the linguistic volumes (A), this study addresses whether these examples are specific to the Lika region or refer to a broader geographical area. This analysis provides additional evidence to support the claim of Starčević's authorship. The manuscript volumes on which this study is based are the *behavice* for Learning Croatian and German. The examples from the manuscript material will be compared with those found in *Nova ricsoslovica iliricska*, the first grammar of the Croatian language written in Croatian, whose authorship can be attributed with certainty to Šime Starčević.

Keywords: Šime Starčević, newly discovered manuscripts, Lika region, *behavice* (Primers)

Marko Kvaternik Student Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Student of Faculty of Science, University of Zagreb
Hrvatska / Croatia

Krajolik i grafiti – sadržajna i prostorna analiza grafita na području Sušaka u gradu Rijeci

Ovaj rad istražuje grafite kao specifične prostorne orijentire i vizualne medije kojima različite društvene skupine komuniciraju ideološke i kulturne poruke unutar urbanoga krajolika. Istraživački problem fokusiran je na utvrđivanje zakonitosti prostornoga rasporeda grafita te analizu njihova sadržaja na primjeru Sušaka u gradu Rijeci. Glavna istraživačka pitanja usmjerena su na to koje poruke grafiti šalju, kako oblikuju kulturni krajolik i identitet stanovnika Sušaka te koji čimbenici utječu na njihovu koncentraciju u prostoru. Za potrebe istraživanja provedeno je detaljno terensko prikupljanje podataka tijekom kojega je popisano 719 grafita te su primijenjene odgovarajuće kvantitativne statističke metode kao i kvalitativne

metode analize sadržaja. Rezultati prostorne analize ukazuju na jasnu poveznicu između koncentracije grafita i urbanih funkcija prostora, poput mjesta okupljanja mladih, dnevnih migracija učenika i turističkih područja kao i arhitektonskih te socio-ekonomskih karakteristika prostora. Rezultati sadržajne analize govore o najčešćim simbolima koji se nalaze u muralima na Sušaku, o temama koje se grafitima problematiziraju te o načelu teritorijalnosti navijačkih skupina i njihovoj regionalnoj pripadnosti iskazanoj kroz motive grafita. Znanstveni doprinos ovoga rada očituje se u proučavanju vizualne komunikacije u prostoru, čime se produbljuju spoznaje kulturne geografije o složenim odnosima između čovjeka, zajednice i urbanoga krajolika.

Ključne riječi: urbani krajolik, grafiti, Grad Rijeka, Sušak, kulturna geografija

Landscape and Graffiti - Spatial and Content Analysis of Graffiti in the Area of Sušak in the City of Rijeka

This paper explores graffiti as specific spatial landmarks and visual media through which various social groups communicate ideological and cultural messages within the urban landscape. The research problem focuses on determining the patterns of graffiti spatial distribution and analysing their content, using the example of Sušak in the city of Rijeka. The main research questions address the messages conveyed by graffiti, how they shape the cultural landscape and the identity of Sušak's residents, and which factors influence their spatial concentration. For the purpose of this research, a detailed field data collection was conducted, during which 719 graffiti were recorded, followed by the application of appropriate quantitative statistical methods and qualitative content analysis. The results of the spatial analysis indicate a clear link between graffiti concentration and urban spatial functions, such as youth gathering spots, daily student migrations, and tourist areas, as well as the area's architectural and socio-economic characteristics. The results of the content analysis discuss the most common symbols found in murals in Sušak, the themes problematised through graffiti, and the principle of territoriality among football fan groups and their regional affiliation expressed through graffiti motifs. The scientific contribution of this paper lies in the study of visual communication in space, deepening cultural geography's insights into the complex relationships among individuals, the community, and the urban landscape.

Keywords: urban landscape, graffiti, City of Rijeka, Sušak, cultural geography

Materin(ski) jezik u krajoliku potomaka novozelandskih Hrvata

Iseljavanja s hrvatskih prostora na Novi Zeland, prvenstveno sa srednjodalmatinskoga uzmorskoga i nemorskoga areala, počela su zadnjih desetljeća 19. stoljeća. Kroz nekoliko migracijskih valova, koja će (po)trajati do kraja četrdesetih prošloga stoljeća, stotine će stanovnika rodni, srednjodalmatinski krajolik zamijeniti prostranstvima pokrajine Northland na krajnjemu sjeveru Novoga Zelanda (v. Vukosav 2025). Iseljeničku će populaciju činiti tada mlađi muškarci koji napuštaju prostor rođenja u potrazi za boljim životom, najčešće po doseljenju kao kopači smole stab(a)la kauri (v. Dragicevich 2017). Okolnosti iseljavanja/ doseljavanja više su puta isticane u ranijim hrvatskim istraživanjima (v. Čizmić 1981; Banović 1988), a do sada su dobro istraženi i procesi adaptacije u multikultur(al)no novozelandsko (anglosaksonsko-maorsko) društvo. Slabije je istražen proces/načini iseljavanja dalmatinskih žena na Novi Zeland. Stoga je cilj rada predstaviti kratku povijest „ženskoga“ iseljavanja i pozicioniranje uloga žene i majke useljenice kao čuvarice i prenositeljice jezičnoga i kulturnoga identiteta (s) prostora iseljavanja. Predstaviti će se (u) nekoliko izabranih jezičnih biografija potomaka (od) „dalmatinskih matera“, identitetske „niše“ u kojima se danas, skoro pa stoljeće i pol od prvih doseljavanja, čuva *materin* jezik u krajoliku novozelanskoga Northlanda – u govoru te posebno u srcu, umu i foto-albumu (prema *The Beat Fleet* 2004).

Ključne riječi: srednjodalmatinski krajolik, iseljavanje, Novi Zeland, Northland, pretci, potomci, čuvanje jezika, baštinjenje kulture

Mother Tongue in the Landscape of Descendants of New Zealand Croats

Emigration from Croatian areas to New Zealand, primarily from central Dalmatian coastal and inland regions, began in the last decades of the 19th century. Over several waves of migration that lasted until the end of the 1940s, hundreds of inhabitants would replace their native, central Dalmatian landscape with the vast expanses of the Northland province in the far north of New Zealand (see Vukosav 2025). The emigrant population would then consist of younger men who left their birthplace in search of a better life, most often after settling as kauri tree resin diggers (see Dragicevich 2017). The circumstances of emigration/immigration have been highlighted several times in earlier Croatian research (see Čizmić 1981;

Banović 1988), and the processes of adaptation to the multicultural New Zealand (Anglo-Saxon-Maori) society have been well researched so far. The processes/ways of emigration of Dalmatian women to New Zealand have been less well researched. Therefore, the aim of the paper is to present a brief history of “female” emigration and to position the roles of immigrant women and mothers as guardians and transmitters of linguistic and cultural identity (from) the area of emigration. It will be presented, (in) a few selected linguistic biographies of descendants (of) “Dalmatian mothers”, the identity frame in which today, almost a century and a half since the first emigration, the mother tongue is preserved in the landscape of New Zealand’s Northland – in speech and especially in the heart, mind and photo album (see The Beat Fleat 2004) of descendants.

Keywords: Central Dalmatian landscape, emigration, New Zealand, Northland, ancestors, descendants, language preservation, cultural inheritance

---

Josip Lučić Osnovna škola Tone Peruška, Pula
Tone Peruško Primary School, Pula
Strukovna škola Pula
Vocational Secondary School Pula
Hrvatska / Croatia

Glagoljica u vremenu i prostoru: Aleja glagoljaša kao iskustvena učionica u krajoliku

Analizom prostorne kompozicije Aleje glagoljaša razmatrala se uloga glagoljice i mogućnost njezine primjene u kontekstu izvanučioničke nastave u krajoliku Istre. Nadalje, povezivanjem krajolika i obrazovanja sa zavičajnom poviješću i učenjem o kulturnoj baštini Istre potaknula se interakcija učenika s lokalnim nositeljima identiteta. Glagoljica je stoljećima bila pismo koje je održavalo materinski jezik na životu te je duboko upisana u istarsku kulturnu memoriju. U radu se dodatno elaborira uloga kamenih kompozicija kao svjedoka vremena koji doprinose jačanju poveznice prošlosti i sadašnjosti. Glavna istraživačka pitanja sažeta su oko utjecaja krajolika na proces usvajanja novoga znanja kao i na nastavne metode pogodne za poučavanje neposrednim iskustvom. Upravo su iskustveno i kontekstualno učenje u mnogome ispred onoga klasičnoga frontalnog oblika odgojno-obrazovnoga procesa koji sve više u moderno vrijeme iščezava. U istraživanju je osim analize izvora i literature, stavljen segment i na interaktivno istraživačko poučavanje neposrednim učenjem u krajoliku. Rezultati su pokazali da je Aleja glagoljaša otvorila mogućnost za interdisciplinarni pristup učenju u kojem se, uz povijest i kroatistiku, prožimaju

umjetnost, geografija i ekologija, čime se ispunjavaju načela za ostvarivanje cjelovitoga razvoja učenika kao budućih produktivnih građana svijeta.

Ključne riječi: Aleja glagoljaša, glagoljica, krajolik, iskustveno učenje

Glagolitic Script Across Time and Space: The Glagolitic Alley as an Outdoor Learning Environment

The spatial composition of the Glagolitic Alley was analysed to examine the role of the Glagolitic script and its potential application in extracurricular teaching in the Istrian landscape. Furthermore, by connecting the landscape and education to local history and learning about Istria's cultural heritage, the interaction between students and local identity bearers was encouraged. For centuries, the Glagolitic script kept the native language alive and is deeply inscribed in Istrian cultural memory. The paper further elaborates on the role of stone compositions as witnesses of time, strengthening the connection between the past and the present. The main research questions focus on the influence of the landscape on the process of acquiring new knowledge, as well as on teaching methods suitable for experiential teaching. Experiential and contextual learning are, in many ways, superior to the classic, frontal form of the educational process, which is increasingly disappearing in modern times. In addition to the analysis of sources and literature, the research also includes a segment on interactive research teaching through direct learning in the landscape. The results showed that the Glagolitic Alley opened up the possibility for an interdisciplinary approach to learning in which, in addition to history and Croatian studies, art, geography and ecology are interwoven, thus fulfilling the principles for achieving the holistic development of students as future productive citizens of the world.

Keywords: Glagolitic Alley, Glagolitic script, landscape, experiential learning

Hana Lukas Midžić Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education
Studies in Gospić
Hrvatska / Croatia

Suvremeni prirodoslovni posjetiteljski centri u Hrvatskoj: krajolik, oblikovanje, priča i doživljaj

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju započeo je snažan infrastrukturni val nastajanja posjetiteljskih i interpretacijskih centara diljem zemlje. Većina njih realizirana je kroz EU projekte u okviru Operativnoga programa „Konkurentnost i kohezija 2014.–2020.“, dok su njihova izgradnja i otvaranja intenzivirana između 2018. i 2023. godine. Trend otvaranja novih centara nastavlja se i u aktualnom programskom razdoblju, što upućuje na potrebu dublje analize njihova oblikovnog i interpretacijskoga potencijala. Ovi centri imaju višestruku vrijednost: potiču regionalni razvoj manjih sredina, obogaćuju ponudu parkova prirode i zaštićenih područja, razvijaju edukativne programe izvanučioničke nastave te pridonose jačanju svijesti o prirodnome i kulturnome bogatstvu Hrvatske. Izlaganje se usredotočuje na suvremene prirodoslovne posjetiteljske centre u Hrvatskoj iz perspektive likovnog i prostornog oblikovanja, polazeći od pretpostavke da znanje ne proizlazi isključivo iz didaktičkoga prijenosa, nego i iz estetskoga doživljaja prostora. Komparativnom kvalitativnom analizom odabranih primjera – njihovoga odnosa prema krajoliku, oblikovnih strategija i narativnih koncepata – istražuje se na koji način ovi centri oblikuju uvjete u kojima percepcija, emocija i osjetilni angažman potiču znatiželju, a estetski doživljaj postaje temelj razumijevanja i poticaj učenju.

Ključne riječi: posjetiteljski centri, likovno i prostorno oblikovanje, integracija krajolika, estetski doživljaj, neformalno učenje

Contemporary Nature Science Visitor Centres in Croatia: Landscape, Design, Narrative, and Experience

Following Croatia's accession to the European Union, a significant wave of infrastructure development, including visitor and interpretation centres, began across the country. Most were realised through EU-funded projects within the Operational Programme Competitiveness and Cohesion 2014–2020, with their construction and opening intensifying between 2018 and 2023. The trend continues in the current programming period, highlighting the need for a deeper analysis of their design and interpretative potential. These centres generate multiple benefits:

they support regional development in smaller communities, enhance the offer of nature parks and protected areas, develop educational programmes for outdoor and extracurricular learning, and strengthen awareness of Croatia's natural and cultural heritage. The presentation examines contemporary natural science visitor centres in Croatia from the perspective of visual and spatial design, based on the premise that knowledge emerges not only through didactic transmission but also through aesthetic and spatial experience. Through a comparative qualitative analysis of selected examples—examining their relationship to the landscape, design strategies, and narrative approaches—this study explores how these centres foster perception, emotion, and sensory engagement. It demonstrates how curiosity and aesthetic experience become the foundation of understanding and a catalyst for learning.

Keywords: visitor centres, visual and spatial design, landscape integration, aesthetic experience, informal education

---

Damir Magaš Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju
University of Zadar, Department of Geography
Hrvatska / Croatia

The Concept of Landscape in the Works of Croatian Geographers

The paper examines the application of the concept of landscape within Croatian geographers from its institutionalisation to the present day. The primary focus is on how the concept is defined, the theoretical frameworks applied by Croatian geographers, and the various dilemmas and alternatives encountered in conceptualising “landscape.” The methodological approach involves an analysis of individual geographical works and the treatment of landscape topics in scientific discourse, including landscape typology, the environment, and ecogeographical frameworks. This research reveals that Croatian geographical thought has been shaped by German, French, English, and American traditions, with some influence from Soviet approaches and, to a lesser extent, Italian, Polish, and Austrian schools. In Croatian practice, the national language allows for the parallel use of two terms, *krajolik* and *krajobraz*—both synonymous with the German *Landschaft*, English *landscape*, and French *paysage*. Additionally, the Croatized form *pejzaž* is widely applied. Ultimately, while the results demonstrate a diversity of terminological and theoretical approaches among individual geographers, these variations do not

significantly impact the substantive quality of scientific knowledge regarding the landscape as a research subject.

Keywords: landscape, Croatian geographers, definition of landscape, concept of landscape in geography

Koncept krajolika u djelima hrvatskih geografa

Rad se bavi primjenom pojma krajolika s motrišta hrvatskih geografa od vremena institucionalizacije geografije u Hrvatskoj do danas. Osnovna pitanja, kako je definiran i koji je osnovni teorijski pristup pojmu krajolika, koji su se hrvatski geografi njime bavili i primjenjivali ga do danas u svojim djelima te koje su dileme i alternative u osmišljavanju koncepta krajolika, najvažnija su problematika ovoga rada. Metodološki pristup obuhvaća analizu pojedinih uradaka hrvatskih geografa u smislu primjene pojma krajolika i obrade pojedinih tema u znanstvenim raspravama o krajoliku, vrstama krajolika, okolišu te ekogeografskome okviru u znanosti. Istraživanje je dovelo do zaključaka da su u djelima geografa prevladavali koncepti definiranja pojma krajolika i njegova sadržaja po uzoru na njemačke, francuske, engleske i američke geografske pristupe, donekle i sovjetske, a u manjoj mjeri ostale (talijanski, poljski, austrijski i dr.). U hrvatskoj geografskoj praksi, nacionalni jezik pruža, uz mogućnosti usporedne uporabe dvaju hrvatskih pojmova *krajolik* i *krajobraz*, koje su istoznačnice njemačkom pojmu *Landschaft*, engleskom *landscape* i francuskom *paysage*, široko primijenjenu uporabu ovoga potonjega u kroatiziranom obliku *pejzaž*. U tom smislu rezultati ovoga prikazuju različitost pristupa pojedinih hrvatskih geografa, no to nema bitna sadržajna utjecaja na kakvoću i rezultate znanstvenih spoznaja o krajoliku kao predmetu njihova istraživanja.

Ključne riječi: krajolik, hrvatski geografi, definicija krajolika, koncept krajolika u geografiji

Valentina Majdenić Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education
Hrvatska / Croatia

Krajolik kao nositelj baštine u književnosti za djecu

Rad polazi od teze da krajolik u dječjoj književnosti ne predstavlja samo prostornu kulisu radnje, već aktivno sudjeluje kao nositelj kulturne, povijesne i identitetske baštine. Analizom odabranih djela dječje književnosti istražuje se način na koji prirodni i kulturni krajolici oblikuju dječju percepciju prostora, osjećaj pripadnosti te kolektivno pamćenje. Posebna se pažnja posvećuje simboličkim, odgojnim i identitetskim funkcijama krajolika, kao i njegovoj ulozi u prijenosu tradicijskih vrijednosti, lokalnih narativa i nematerijalne kulturne baštine. U radu se dodatno propituje kako prikazi ruralnih, urbanih i zavičajnih prostora doprinose oblikovanju kulturnoga identiteta mladih čitatelja te na koji način književni tekst posreduje iskustvo baštine kroz estetsku, emocionalnu i perceptivnu dimenziju doživljaja prostora. Krajolik se analizira interdisciplinarno, u sjecištu književne teorije, kulturne geografije i studija baštine, s naglaskom na međusobnu povezanost prostora, identiteta i društvene memorije. Zaključno se ističe da dječja književnost ima ključnu ulogu u osvještavanju vrijednosti krajolika kao prostora pamćenja, kulturnoga identiteta i kontinuiteta tradicijskih vrijednosti, pružajući mladim čitateljima estetsko, emocionalno i edukativno iskustvo prostora.

Ključne riječi: krajolik, književnost za djecu, kulturna baština, identitet, zavičaj, kolektivno pamćenje, prostorni identitet, nematerijalna baština

Landscape as a Bearer of Heritage in Children's Literature

The study is based on the premise that landscape in children's literature does not merely function as a spatial backdrop for the narrative but actively serves as a carrier of cultural, historical, and identity-related heritage. Through an analysis of selected works of children's literature, the research examines how natural and cultural landscapes shape children's spatial perception, sense of belonging, and collective memory. Particular attention is given to the symbolic, educational, and identity-related functions of landscape, as well as its role in transmitting traditional values, local narratives, and intangible cultural heritage. The study further explores how representations of rural, urban, and native spaces contribute to the formation of young readers' cultural identity and how literary texts mediate the experience of heritage through aesthetic, emotional, and perceptual dimensions of spatial

experience. Landscapes are analysed from an interdisciplinary perspective, at the intersection of literary theory, cultural geography, and heritage studies, with an emphasis on the interrelation of space, identity, and social memory. In conclusion, the study highlights the crucial role of children's literature in raising awareness of the value of landscapes as spaces of memory, cultural identity, and continuity of traditional values, providing young readers with an aesthetic, emotional, and educational experience of space.

Keywords: landscape, children's literature, cultural heritage, identity, native region, collective memory, spatial identity, intangible heritage

---

Ivan Majnarić Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za povijest
Catholic University of Croatia, Department of History
Hrvatska / Croatia

Krajolik nestanka: Gvozd na razmeđi srednjovjekovne države, historije i kolektivnoga sjećanja

Izlaganje polazi od problema povijesnoga, historijskoga, mentalnoga, a tek potom geografskoga ubiciranja Gvozda, kao jednoga od središnjih mjesta kolektivnoga sjećanja u pogledu na hrvatsku srednjovjekovnu prošlost. Fokusiranjem na pitanje kako se u prizmi srednjovjekovne etno-geografije oblikovao tadašnji narativ o Gvozdu, motrit će se procesi nasljeđivanja stvorenih predodžbi te posljedična transformacija definiranja krajolika pod snažnim utjecajem poimanja prošlosti. Najprije će se izlaganje posvetiti analizi najranije toponimije povezane s Gvozdom zabilježene u srednjovjekovnim narativnim i dokumentarnim vrelima, što će se potom povezati s kasnosrednjovjekovnom kartografijom. Usporedno s kritičkim osvrtom na opsežne historiografske rasprave, odredit će se prisutnost medijevalizma u (1) korijenima ubiciranja Gvozda u stvarnome prostoru te (2) njegovom poimanju kao ključnoga čvorišta „velike pripovijesti” o hrvatskoj prošlosti, odnosno kao tobožnjega mjesta pogibije kralja Petra. Upravo je to dvojako ubiciranje, sukladno promjenjivom razvoju nacionalnoga identiteta tijekom 19. i 20. stoljeća, uvjetovalo transformaciju kulturnoga krajolika danas poznatoga pod nazivom Petrova gora.

Ključne riječi: Gvozd, srednjovjekovna država, historija, kolektivno sjećanje, medijevalizam, kulturni krajolik

Landscape of Disappearance: Gvozd at the Crossroads of the Medieval State, History and Collective Memory

This presentation addresses the historical, mental, and geographical localisation of Gvozd as a central site of memory within the context of the Croatian medieval past. By focusing on how Gvozd's narrative was shaped through the prism of medieval ethno-geography, the study examines the inheritance of these perceptions and the resulting transformation of the landscape under the influence of historical conceptualisation. The analysis begins with the earliest toponymy associated with Gvozd in medieval narrative and documentary sources, and linking these findings to late medieval cartography. Coupled with a critical review of extensive historiographical debates, the study identifies the influence of medievalism in: (1) the foundational efforts to anchor Gvozd within a physical space, and (2) its conceptualisation as a key hub of the "master narrative" of Croatian history, specifically as the traditional site of King Peter's death. It is precisely this dual localisation, in line with the evolving national identity during the 19th and 20th centuries, that conditioned the transformation of the cultural landscape known today as Petrova Gora.

Keywords: Gvozd, medieval state, historiography, collective memory, medievalism, cultural landscape

---

Dodi Malada

Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education
Studies in Gospić
Hrvatska / Croatia

Ines Cvitković Kalanjoš

Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education
Studies in Gospić
Hrvatska / Croatia

Krajolik kao čimbenik oblikovanja tradicijske glazbe i pokreta

Rad pristupa krajoliku kao relevantnoj kulturno-prostornoj odrednici u formiranju tradicijskoga glazbeno-plesnog izraza te razmatra njegove odgojno-obrazovne implikacije. Polazeći od interdisciplinarnе perspektive koja objedinjuje spoznaje etnomuzikologije, etnokoreologije i suvremene pedagogije, prirodno se okruženje promatra kao dinamičan prostor koji utječe na ritmičke obrasce, melodijske

strukture, dinamiku i kvalitetu pokreta. Geografske i klimatske značajke, reljef, podloga i način života zajednice oblikuju estetske i funkcionalne karakteristike tradicijskoga plesno-glazbenog izraza, potvrđujući njegovu ukorijenjenost u lokalni kulturni identitet. Poseban naglasak stavlja se na koncept glazbe i pokreta nadahnutih prirodom te na pedagoški potencijal „glazbe prirode”, koji uključuje osluškivanje i tjelesno oponašanje prirodnih zvukova (šum vjetra, žubor potoka, ritam kiše). Učenici auditivne podražaje prevode u kinestetički izraz istražujući različite kvalitete, razine i dinamiku kretanja, uz osvještavanje utjecaja podloge i prostora na stabilnost i ravnotežu. Takav pristup omogućuje iskustveno učenje, potiče razvoj ritmičke osjetljivosti, kreativnosti i ekološke svijesti te pridonosi cjelovitome umjetničkom i osobnom razvoju učenika.

Ključne riječi: iskustveno učenje, ples, glazba, krajolik, tradicijska baština

Landscape as a Factor in Shaping Traditional Music and Movement

The paper approaches landscape as a relevant cultural and spatial determinant in the formation of traditional music and dance expression, while exploring its educational implications. From an interdisciplinary perspective uniting ethnomusicology, ethnochoreology, and contemporary pedagogy, the natural environment is viewed as a dynamic space that influences rhythmic patterns, melodic structures, dynamics, and the quality of movement. Geographical and climatic features—including relief, substrate, and community lifestyle—shape the aesthetic and functional characteristics of traditional expression, reinforcing its roots in local identity. Special emphasis is placed on music and movement inspired by nature, as well as the pedagogical potential of ‘nature music,’ which involves listening to and physically imitating natural sounds, such as the wind, flowing water, or the rhythm of rain. By translating auditory stimuli into kinesthetic expression, students explore various levels and dynamics of movement while gaining an awareness of how surface and space affect stability and balance. This approach fosters experiential learning, encourages rhythmic sensitivity and ecological awareness, and contributes to the holistic artistic and personal development of students.

Keywords: experiential learning, dance, music, landscape, traditional heritage

- Tomislava Maratović Jurković** Javna ustanova za zaštitu i očuvanje prirode Ličko-senjske županije
Public Institution for the Protection and Preservation of Nature of Lika-Senj County
Hrvatska / Croatia
- Vinko Madirazza** Ministarstvo kulture i medija, Konzervatorski ured Gospić
Ministry of Culture and Media, Conservation Office Gospić
Hrvatska / Croatia
- Ivan Brlić** Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar Gospić
Ivo Pilar Institute of Social Sciences, Regional Centre Gospić
Hrvatska / Croatia
- Ivan Kovač** Muzej Like Gospić
Lika Museum Gospić
Hrvatska / Croatia

Zaboravljeni lički kulturno-povijesni krajolici: primjer bogatoga kulturnog areala rijeke Jadove

Usljed tektonskih promjena koje su posljednjih nekoliko stoljeća zahvatile hrvatsku planinsku regiju Liku, došlo je do značajnih promjena u okolišu i time u krajobrazu. Lički okoliš specifični je element življenja ljudi koji su ga u jednome sinergijskom odnosu oblikovali, ali i iznimno poštovali. Riječ je o području kojega su zatekli prilikom brojnih bremenitih ratnih događanja i višestrukih migracijskih procesa. Danas je uslijed još nedefiniranih strategija upravljanja ličkim krajolikom više nego ikada važno i dalje istražiti i valorizirati kulturne i povijesne značajke prostora koji se, uslijed demografskoga pražnjenja, prepustio zakonitostima prirode ostavljajući vrlo malo prostora za zajednicu. Između revitalizacije i zaštite, lički krajolik se nalazi na prekretnici i neizvjesnoj budućnosti. Važnu kariku u mogućoj ponovnoj valorizaciji kulturno-povijesnoga krajolika Like može imati održivi i kulturni turizam. Ovo izlaganje će predstaviti jedan specifičan kulturno-povijesni krajolik Like koji je već pomalo zaboravljen i izvan nekih uobičajenih turističkih ruta, a može pružiti cjelokupan dojam potencijalnoga zaljubljeniku u prirodu i kulturno povijesne lokalitete čija starost seže sve do neolitika. Riječ je o lokalitetima uz rijeku Jadovu čiji krajolik može biti dodatni sadržaj potencijalnim novim turističkim zonama koje su u planu u okviru razvoja turizma u Ličko-senjskoj županiji.

Ključne riječi: kulturni sadržaji, arheološki spomenici, utvrde, prirodni i kulturni okoliš, rijeka Jadova, sakralni i javni objekti

Forgotten Cultural-Historical Landscapes of Lika Region: an Example of the Versatile Cultural Areas of the Jadova River

Due to tectonic changes that affected the Croatian mountainous region of Lika over the last few centuries, significant changes have occurred in the environment and landscape. The Lika environment is a defining element of the lives of its inhabitants, who have shaped it through a synergistic—and deeply respectful—relationship. This is an area forged by difficult wartime events and multiple waves of migration. Today, due to the still-undefined strategies for managing the Lika landscape, it is more important than ever to continue exploring and valorising the area's cultural and historical features, which, following periods of demographic depletion, have been abandoned to the laws of nature, leaving very little space for the community. Between revitalisation and protection, the Lika landscape is at a turning point, with an uncertain future. Sustainable and cultural tourism can play an important role in the possible revalorization of Lika's cultural and historical landscape. This paper will present the specific cultural and historical landscape of Lika, which is already somewhat forgotten and outside the usual tourist routes, and can provide an overall impression of the potential of nature, culturally friendly people, and historical sites dating back to the Neolithic. These are sites along the Jadova River whose landscapes can serve as additional content for potential new tourist zones planned in the developmental framework of Lika-Senj County.

Keywords: cultural facilities, archaeological monuments, fortifications, natural and cultural environment, Jadova River, sacral and public buildings

Dinko Marin Osnovna škola Bartula Kašića, Zadar
Bartul Kašić Primary School, Zadar
Hrvatska / Croatia

Ivana Maruna Katolička osnovna škola Ivo Mašina, Zadar
Ivo Mašina Catholic Primary School, Zadar
Osnovna škola Bartula Kašića, Zadar
Bartul Kašić Primary School, Zadar
Hrvatska / Croatia

Izvanučionička nastava kao oblik poučavanja o prirodnome i kulturnome krajoliku – stavovi učitelja razredne nastave

Pedagoške odgojno-obrazovne spoznaje prepoznaju izvanučioničku nastavu kao jednu od učinkovitih metoda poučavanja. Izvanučionička nastava kao oblik poučavanja nije isključivo suvremeni metodičko-didaktički koncept. Naime, ona je prisutna još od vremena Komenskog koji je zastupao ideju učenja u prirodi i isticao važnost povezivanja s okolišem. Izvanučionička nastava omogućuje učenje u izvornoj stvarnosti te primjenu teorijskih znanja u realnome okruženju. Pored toga ovaj oblik poučavanja kao ni jedan drugi omogućuje korelaciju različitih nastavnih predmeta. Izvanučionička nastava kao oblik poučavanja posebno je pogodna prilikom obrade sadržaja koji se vezuju za kulturnu i prirodnu baštinu odnosno kulturni ili prirodni krajolik. Cilj ovoga rada je ispitati stavove učitelja razredne nastave o izvanučioničkoj nastavi, koliko je taj oblik nastave zastupljen kao oblik poučavanja, koji predmeti su uključeni u izvanučioničku nastavu, koji problemi se javljaju prilikom organizacije te koje su razlike u zastupljenosti izvanučioničke nastave s obzirom na održavanje u prirodnome i kulturnome okruženju.

Gljučne riječi: izvanučionička nastava, razredna nastava, prirodni krajolik, kulturni krajolik

Outdoor Classroom Teaching as a Method of Educating About Natural and Cultural Landscapes – Attitudes of Primary School Teachers

Pedagogical and educational insights recognise outdoor classroom teaching as an effective teaching method. Outdoor teaching is not exclusively a modern methodological-didactic concept; in fact, it has been present since Comenius, who advocated learning in nature and emphasised the importance of connecting with

the environment. Outdoor teaching enables learning in an authentic reality and the application of theoretical knowledge in real-world settings. Moreover, this form of teaching, unlike any other, allows for the correlation of different school subjects. Outdoor teaching is particularly suitable for covering topics related to cultural and natural heritage, that is, cultural or natural landscapes. The aim of this paper is to examine the attitudes of primary school teachers toward outdoor teaching, how frequently this form of teaching is used, which subjects are included in outdoor lessons, what challenges arise during organisation, and what differences exist in its implementation in natural versus cultural environments.

Keywords: outdoor teaching, primary education, natural landscape, cultural landscape

---

Ozana Martinčić   Leksikografski zavod Miroslav Krleža
Miroslav Krleža Institute of Lexicography
Hrvatska / Croatia

Grobni tekstil srednjovjekovnoga razdoblja kao pokazatelj odnosa zajednice i prostora Like i primorja

Kao i većina organskih materijala, tekstil je podložan brzome raspadanju, zbog čega se rijetko nalazi sačuvan u arheološkom kontekstu. U područjima umjereno tople i vlažne klime kakva preteže u mediteranskoj Europi, a time i na našim prostorima, razgrađuje se iznimno brzo, pa je sačuvan u cijelosti u svojoj izvornoj funkciji prava rijetkost. Tekstilni se nalazi otkriveni na šest srednjovjekovnih groblja s područja Like i primorja u ovom kontekstu interpretiraju ne samo kao materijalni ostaci odjeće ili grobne opreme već i kao indikator interakcije društva s prirodnim i kulturnim okruženjem. Jednostavne tkanine, pretežno lanene, svojim tehnološkim obilježjima i sirovinском osnovom upućuju na lokalnu proizvodnju, oslonjenu na dostupne resurse i tradiciju kućne radinosti. Nasuprot tomu, luksuzni tekstil izrađen od svilene pređe obavijene nitima od plemenitih metala predstavlja uvoznu robu visoke vrijednosti; u ranome srednjem vijeku takvi se primjerci mogu povezati s bizantskim radionicama, dok se u kasnijim razdobljima njihovo podrijetlo u velikoj mjeri veže uz talijanske proizvodne centre. Stoga takvi nalazi, iako sačuvani tek u sitnim ulomcima, pružaju vrijedne podatke za razumijevanje odnosa zajednice prema prostoru, povezujući prirodne resurse, društvenu organizaciju i kulturne kontakte u jedinstvenu sliku srednjovjekovnoga krajolika.

Ključne riječi: arheološki tekstil, srednji vijek, groblje, kulturni krajolik

Medieval Grave Textiles as an Indicator of the Relationship Between the Community and the Region of Lika and the Coast

Like most organic materials, textiles are subject to rapid decomposition, which is why they are rarely preserved in archaeological contexts. In areas with a moderately warm and humid climate, such as those prevailing in Mediterranean Europe, and thus in our region, they decompose extremely quickly, so being preserved in its original function in its entirety is a real rarity. Textile findings discovered in six medieval cemeteries in the Lika and coastal regions are interpreted in this context not only as material remains of clothing or grave goods, but also as indicators of society's interaction with its natural and cultural environment. Simple fabrics, mostly linen, point to local production through their technological characteristics and raw-material base, relying on available resources and a tradition of cottage industry. In contrast, luxury textiles made of silk yarn wrapped with threads of precious metals represent high-value imported goods; in the early Middle Ages, such examples can be associated with Byzantine workshops, while in later periods their origin is largely linked to Italian production centres. Therefore, such findings, although preserved only in small fragments, provide valuable data for understanding the community's relationship to space, connecting natural resources, social organisation, and cultural contacts into a unique picture of the medieval landscape.

Keywords: archaeological textiles, Middle Ages, cemetery, cultural landscape

---

Ivica Mataija   Državni arhiv u Gospiću
State Archives in Gospić
Hrvatska / Croatia

Imena u javnome gospićkom prostoru kao važan segment istraživanja i interpretacije zavičajnoga kulturnog krajolika

U radu se na temelju dugogodišnjega terenskog i arhivskog istraživanja gospićke hodonimije i krematonimije dijakronijski i sinkronijski opisuju imena u gospićkome javnom prostoru koja, slijedom onomastičke i sociolingvističke razredbe, strukturiraju specifičan lingvistički narativ koji nudi mogućnost iščitavanja i interpretacije važnih identitetskih slojeva interpoliranih u širi kontekst kulturnoga krajolika ličke zavičajnosti. U korpusu imena ulica i trgova, javnih ustanova i gospodarskih subjekata na gospićkome području uočljivo je kulturološko, jezično i ideološko nadslojavanje u kojemu se zrcale tragovi povijesnih okolnosti, stalnosti i

mijena, ukusa, ideoloških opredjeljenja, estetskih vrijednosti, jezičnih, civilizacijskih i kulturnih dodira i preuzimanja. Ona svjedoče o međusobnom utjecaju čovjeka na prostor i prostora na čovjeka. Imenovanje i preimenovanje ulica, trgova, javnih ustanova i gospodarskih subjekata upravna je, urbanistička, kulturološka, jezikoslovna i politička kategorija koja svjesno oblikuje identitet naselja i njegovih stanovnika, posredno utječe na njihov svjetonazor, ukus, povijesne i političke kriterije, ali i dovodi do identifikacije i poistovjećivanja čovjeka i javnoga prostora, na lokalnoj, ali i široj, nacionalnoj razini.

Ključne riječi: hodonimi, krematonimi, onomastika, sociolingvistika, Gospić, razredba, identitet, zavičajnost

Names in the Public Space of Gospić as an Important Segment in the Research and Interpretation of the Local Cultural Landscape

Based on many years of fieldwork and archival research into the hodonymy and chrematonymy of Gospić, this paper offers both a diachronic and synchronic description of names in the public space of Gospić. Following onomastic and sociolinguistic classification, these names form a specific linguistic narrative that enables the reading and interpretation of the identity layers within the broader cultural landscape of the Lika homeland. Within the corpus of street and square names, public institutions, and business entities in the Gospić area, a clear cultural, linguistic, and ideological layering is evident. This layering reflects historical circumstances, continuities, and changes, as well as tastes, ideological orientations, aesthetic values, linguistic, civilizational, and cultural contacts and borrowings. These names testify to the mutual influence between people and space, and between space and people. The naming and renaming of streets, squares, public institutions, and business entities constitute an administrative, urbanistic, cultural, linguistic, and political category that consciously shapes the identity of a settlement and its inhabitants, indirectly influences their worldview, tastes, historical and political criteria, leading to the identification and conflation of individuals with public space at both the local and the broader national level.

Keywords: hodonyms, chrematonyms, onomastics, sociolinguistics, Gospić, classification, identity, local identity

Bruno Matijašević Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za povijest
Catholic University of Croatia, Department of History
Hrvatska / Croatia

Paula Matijašević Sveučilište u Splitu, Kineziološki fakultet
University of Split, Faculty of Kinesiology
Hrvatska / Croatia

Pedagoške implikacije izvanučioničke nastave: analiza fokus grupe učenika

Izvanučionička nastava u suvremenim pedagoškim pristupima prepoznaje se kao važan oblik iskustvenoga učenja koji nadilazi prostorna i organizacijska ograničenja učionice. Polazeći od potrebe da se glas učenika uključi u promišljanje njezine pedagoške vrijednosti, u radu se istražuju iskustva i percepcije djece mlađe školske dobi o učenju izvan učionice. Istraživanje je provedeno metodom fokus grupe s desetero učenika u dobi od 8 do 10 godina. Prikupljeni podaci transkribirani su, kodirani te analizirani postupkom tematske analize. Rezultati su izdvojili nekoliko ključnih tematskih cjelina. Učenici izvanučioničku nastavu doživljavaju kao poticajno okruženje za razvoj socijalnih kompetencija, osobito kroz sklapanje novih prijateljstava i suradničko učenje. Ističu i razvoj praktičnih te istraživačkih vještina, naglašavajući važnost aktivnoga sudjelovanja i neposrednoga iskustva. Učenje u autentičnome, prirodnome kontekstu percipiraju kao razumljivije i smislenije jer omogućuje opažanje i doživljaj sadržaja „iz prve ruke”, što doprinosi dubljem razumijevanju i dugotrajnijem pamćenju. Nalazi potvrđuju pedagoški potencijal izvanučioničke nastave u poticanju cjelovitoga razvoja učenika te upućuju na potrebu njezina sustavnijega integriranja u kurikularnu praksu.

Ključne riječi: iskustveno učenje, izvanučionička nastava, fokus grupa, poticajno okruženje za učenje

Pedagogical Implications of Outdoor Education: An Analysis of Student Focus Groups

Outdoor education is recognised in contemporary pedagogical approaches as an important form of experiential learning that transcends the spatial and organisational limitations of the classroom. Starting from the need to include students' voices in reflecting on the pedagogical value of outdoor education, this paper explores the experiences and perceptions of younger primary school children regarding learning outside the classroom. The study was conducted using a focus group method with ten students aged 8 to 10. The collected data were transcribed, coded, and analysed

using thematic analysis. The results identified several key thematic categories. Students perceive outdoor education as a stimulating environment for developing social competencies, particularly through forming new friendships and engaging in collaborative learning. They also emphasise the development of practical and inquiry-based skills, highlighting the importance of active participation and direct experience. Learning in an authentic, natural context is perceived as more understandable and meaningful because it enables observation and first-hand experience, contributing to deeper understanding and longer-lasting retention. The findings confirm the pedagogical potential of outdoor education in fostering students' holistic development and indicate the need for its more systematic integration into curricular practice.

Keywords: experiential learning, outdoor education, focus group, stimulating learning environment

---

Mihela Melem Hajdarović

Leksikografski zavod Miroslav Krleža
Miroslav Krleža Institute of Lexicography
Hrvatska / Croatia

Linguistic Landscape as a Geographical Resource: Theory, Methods and Research Examples from Croatia

The term “linguistic landscape” was first introduced by Landry and Bourhis in 1997. Since then, numerous studies in linguistics and in geography have explored the relationship between language and spatial identity within cultural landscapes. In geography, language is considered a vital component of the cultural landscape, significantly influencing spatial identity. Beyond language geography, this concept is frequently examined within the contexts of cultural, political, and historical geography. This paper aims to explain the concept of linguistic landscapes and outline the fundamental theoretical frameworks and research methodologies used in this area, including the methods for studying language in cultural contexts. It will also address key questions that researchers should consider when designing their studies. Additionally, potential risks and limitations associated with this type of research will be highlighted. The presentation illustrates what a data entry template for recording linguistic landscapes looks like and provides a detailed codebook for consistent data coding.

Finally, the paper discusses the significance of linguistic landscape research in geography and reviews relevant studies conducted in Croatia.

Keywords: linguistic landscape, geographical resources, theory, methods, Croatia

Jezični krajolik kao geografski resurs: teorija, metode i primjeri istraživanja iz Hrvatske

Termin jezični pejzaž (engl. *linguistic landscape*) prvi su put 1997. upotrijebili Landry i Bourhis, a od tada je veći broj lingvističkih i manji broj geografskih radova istraživao povezanost jezika i prostornoga identiteta u jezičnim kulturnim pejzažima. Geografija jeziku pristupa kao elementu kulturnoga pejzaža te kao jednom od najvažnijih tvorbenih faktora prostornoga identiteta. U svoja ga istraživanja, osim jezične, najčešće uvode kulturna, politička i historijska geografija. Ovaj rad objasnit će što je jezični pejzaž, pokazati osnovna teorijska polazišta, metodologije istraživanja (metode s pomoću kojih se provode istraživanja jezičnoga u kulturnome pejzažu), ključna pitanja koja si istraživač treba postaviti pri planiranju istraživanja te navesti moguće rizike i ograničenja istraživanja. Pokazat će se kako izgleda šablona za terenski unos podataka o jezičnome pejzažu i detaljna kodna knjiga za dosljedno kodiranje. Izlaganjem će se razjasniti zašto su istraživanja jezičnoga pejzaža važna u geografiji te će se navesti neka od istraživanja koja su provedena do sada.

Ključne riječi: jezični pejzaž, geografski resursi, teorija, metode, Hrvatska

---

Branimir Mendeš

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
University of Split, Faculty of Humanities and Social
Sciences
Hrvatska / Croatia

Linda Podrug Krstulović

Dječji vrtić Marjan, Split
Marjan Kindergarten, Split
Hrvatska / Croatia

Pedagoški aspekti dobrobiti igre na otvorenome prostoru za dijete rane i predškolske dobi

Igra je temeljno pravo djeteta i središnji mehanizam učenja u ranoj i predškolskoj dobi. Navedeno pravo je prepoznato na globalnoj razini te je normirano *Konvencijom o pravima djeteta* (1989), potvrđeno relevantnim istraživanjima te implementirano u kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje niza država pa tako i Republike Hrvatske (2014). U povijesno-pedagoškom razvoju institucijskoga ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja mijenjao se karakter cjelokupne djelatnosti, od socijalnih prema odgojno-obrazovnim značajkama, no igra je zadržala

središnje mjesto u odgojno-obrazovnome procesu. Suvremeni pristupi u ranome i predškolskome odgoju i obrazovanju promatraju igru kao djetetovu prirodnu, unutarnje motiviranu aktivnost koja omogućuje cjelovit razvoj, odgoj, učenje i razvoj djetetovih kompetencija. U tome se kontekstu može prepoznati i dobrobit igre na vanjskim prostorima za dijete rane i predškolske dobi. Aktivnosti i igra na otvorenome, osobito u prirodnome okruženju jačaju iskustveno učenje kroz kretanje, istraživanje i eksperimentiranje. U takvome kontekstu može se prepoznati i vrijednost rizične igre koja se također može odvijati u prirodnome okruženju. Važno je naglasiti i boravak na otvorenome prostoru zbog pozitivnoga učinka na zdravlje djece. U kontekstu igre na otvorenome prostoru odgojitelj ima svoje specifične uloge, od promatrača preko opskrbljivača do suigrača.

Ključne riječi: iskustveno učenje, kurikulum, odgojitelj, poticajno okruženje, samonicirane aktivnosti djece

Pedagogical Aspects of the Benefits of Outdoor Play for Early and Preschool-Age Children

Play is a fundamental right of the child and a central mechanism of learning in early childhood and preschool age. This right is recognised globally, enshrined in the Convention on the Rights of the Child (1989), supported by relevant research, and implemented in early childhood and preschool education in various countries, including the Republic of Croatia (2014). In the historical-pedagogical development of institutional early and preschool education, the character of the entire activity has shifted from social to educational features, and play has remained central to the educational process. Contemporary approaches in early and preschool education view play as a child's natural, intrinsically motivated activity that enables holistic development, upbringing, learning, and the development of the child's competencies. In this context, the benefits of outdoor play for young children can also be recognised. Outdoor activities, especially in natural environments, strengthen experiential learning through movement, exploration, and experimentation. In this context, the value of risky play, which can also take place in outdoor spaces, can be identified. It is important to emphasise outdoor activities because they have positive effects on children's health. In the context of outdoor play, the educator's role is multifaceted, transitioning between observer, facilitator, and co-player.

Keywords: child-initiated activity, curriculum, experiential learning, educator, stimulating environment

Josip Miletić

Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku
University of Zadar, Department of Croatian Studies
Hrvatska / Croatia

Jasminka Brala-Mudrovčić

Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije
u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education
Studies in Gospić
Hrvatska / Croatia

Gačanski park hrvatske memorije: kulturni krajobraz pokrajine Gacke

Gačanski park hrvatske memorije, kao što mu i samo ime govori, park je, odnosno zelena površina u gradu Otočcu. Ujedno je riječ i o svojevrsnome parku skulptura, odnosno na malom prostoru prikazanom kulturnom krajobrazu pokrajine Gacke. S obzirom da je srednjovjekovna Gacka bila čakavska i glagoljaška, u parku su smještene trideset i dvije skulpture, odnosno kubusa, a broj im je određen prema broju slova glagoljičke azbuke. U skladu s tim, na vrhu svakog kubusa uklesano je po jedno glagoljsko slovo. Osim tih slova, na svakoj je skulpturi kronološkim redom prikazan lik neke važne osobe, ilustriran neki povijesni događaj ili kulturološka činjenica vezana za prostor Gacke i Gačana, ali ujedno važna i za cjelokupnu hrvatsku kulturu, od kneza Borne, *Bašćanske ploče*, *Dabarskog brevijara* pa sve do recentne hrvatske povijesti u vrijeme Domovinskoga rata. Cilj je istraživanja utvrđivanje primjerenosti održavanja terenske nastave Hrvatskoga jezika u kompleksu *Gačanskoga parka hrvatske memorije*. U istraživanju su sudjelovale četiri skupine ispitanika: učenici osnovne škole, učenici srednje škole, studenti kroatistike te učitelji i nastavnici hrvatskoga jezika s područja Otočca (N = 165). Za sve je skupine ispitanika bio organiziran obilazak *Gačanskog parka hrvatske memorije* uz odgovarajuće pripremljeno predavanje nastavnika hrvatskoga jezika. Nakon obilaska parka ispitanici su odgovarali na pitanja iz pripremljenoga anketnog upitnika. Na temelju rezultata provedenoga istraživanja utvrdit će se primjerenost održavanja terenske nastave Hrvatskoga jezika u kompleksu *Gačanskoga parka hrvatske memorije* u svim obrazovnim ciklusima.

Ključne riječi: *Gačanski park hrvatske memorije*, hrvatski jezik, nastava hrvatskoga jezika, projektna nastava, terenska nastava

Gacka Park of Croatian Memories: Cultural Landscape of the Gacka Region

Gacka Park of Croatian Memories, as its name suggests, is a park, or rather a green area, in the town of Otočac. It is also a kind of sculpture park, or rather a small area depicting the cultural landscape of the Gacka Region. Reflecting the region's medieval Čakavian and Glagolitic heritage, the park features 32 stone cubes, each corresponding to a letter of the Glagolitic alphabet. Accordingly, one Glagolitic letter is carved on the top of each cube. In addition to these letters, each sculpture depicts, in chronological order, the figure of an important person, illustrates a historical event or cultural fact related to the area of Gacka and the people of Gacka, but also important for the entire Croatian culture - ranging from Prince Borna, the Baška Tablet, the Dabar Breviary, to recent Croatian history during the Homeland War. The aim of the research is to evaluate the pedagogical potential of applying field classes for the Croatian language within the *Gacka Park of Croatian Memories* complex. Four groups of respondents participated in the research: primary school students, secondary school students, Croatian language students and Croatian language teachers from the Otočac area (N = 165). A tour of the *Gacka Park of Croatian Memories* was organised for all respondent groups, accompanied by a lecture specially prepared by a Croatian language teacher. After visiting the park, the respondents completed a prepared questionnaire. Based on the research results, the appropriateness of conducting field classes at the Gacka Park of Croatian Memories complex across all educational cycles will be determined.

Keywords: Gacka Park of Croatian Memories, Croatian language, teaching of Croatian language, project teaching, field teaching

---

Željko Miletić Sveučilište u Zadru, Odjel za arheologiju
University of Zadar, Department of Archaeology
Hrvatska / Croatia

Ledene špilje i promjene krajolika na planini Biokovo kroz arheološke epohe

Nedavna arheološka istraživanja na Biokovu pružila su pionirske uvide u zajednice koje su naseljavale planinu. Prikazani su osnovni fenomeni interpolacije zgrada i infrastrukturnih instalacija koje su transformirale prirodni krajolik. Krški reljef ispresijecali su staze i ceste koje su prelazile planinsku barijeru između zaleđa i

obale te omogućavale pristup prapovijesnim poljima grobnih humaka, špiljskim nastambama, štalama za stoku, stočnim zaseocima, vojnim objektima, a u novije vrijeme i televizijskom odašiljaču, planinarskim kolibama i turističkim mjestima. Međunarodni znanstveni projekt *IceLink*, koji se trenutno provodi u Parku prirode Biokovo, ima za cilj objasniti ulogu leda izvađenoga iz ledenih jama i špilja u životu pastoralnih zajednica i predmodernih turističkih središta Makarske rivijere. Analize leda otkrit će karakter mikroklimatskih promjena i biljnih zajednica koje o njima ovise te će omogućiti bolje razumijevanje transhumantnoga stočarstva, kao i ažuriranu interpretaciju postojećih arheoloških podataka o životu na Biokovu. Sve navedeno važna je osnova za predstavljanje kulturnih sadržaja i edukaciju posjetitelja, istraživača i studenata.

Ključne riječi: Biokovo, ledene špilje, krajolik, grobni humak, stočarske zajednice

Ice Caves and Landscape Changes on Mount Biokovo Through Archaeological Epochs

Recent archaeological research on Biokovo has provided pioneering insights into the communities that inhabited the mountain. The basic phenomena of the interpolation of buildings and infrastructure installations that transformed the natural landscape have been shown. The karst relief was intersected by paths and roads that crossed the mountain barrier between the hinterland and the coast, providing access to prehistoric burial mound fields, cave dwellings, cattle stables, livestock hamlets, military facilities, and, more recently, a television transmitter, mountain huts, and tourist spots. The international scientific project *IceLink*, currently being implemented in the Biokovo Nature Park, aims to explain the role of ice extracted from ice pits and caves in the lives of pastoral communities and pre-modern tourist centres of the Makarska Riviera. Ice analyses will reveal the character of microclimatic changes and the plant communities that depend on them and will enable a better understanding of transhumant livestock farming, as well as an updated interpretation of existing archaeological data on life on Biokovo. All the above is an important basis for presenting cultural content and educating visitors, researchers, and students alike.

Keywords: Biokovo, ice caves, landscape, burial mound, livestock communities

Piotr Mirocha Jagelonsko sveučilište u Krakovu, Institut za slavistiku
Jagiellonian University in Krakow, Institute of Slavonic Studies
Poljska / Poland

Contested Names, Naturalised Memories: The Role of Street Naming in Normalising Post-Socialist Historical Narratives in Southeastern Europe

Streetscapes function as ambient educational tools: encountered daily without conscious study, they subtly shape collective memory and perceptions about legitimacy (D. Milo; M. Azaryahu). Initially contested commemorative names may become naturalised through routine use, while previously familiar street names can lose legitimacy. Throughout much of Central/Eastern Europe, the most intense post-socialist changes in commemorative streetscapes occurred in the first half of the 1990s, coinciding with the liberalisation of historical discourse and the reshaping of commemorative canons. However, this presentation examines the renaming of post-socialist streetscapes in Croatia, Slovenia, and Serbia in the most recent period, i.e., after EU accession or post-2012. Combining semiotic landscape analysis (Jaworski & Thurlow) and discourse-historical approach (Reisigl & Wodak), argumentative schemes in debates about names honouring Josip Broz Tito and locations from the former Yugoslavia are classified and contextualised. Drawing on fieldwork in cities such as Zagreb, Šibenik, Ljubljana, and Radenci, the analysis reveals that, against a backdrop of public indifference or fatigue, political argumentation strategically intertwines the instrumentalisation of universal values. Ultimately, renaming emerges as a process of normalising certain historical figures and periods through routine spatial practices.

Keywords: commemorative streetscapes, street renaming, collective memory, post-socialism, semiotic landscape

Osporavana imena, naturalizirana sjećanja: uloga imenovanja ulica u normalizaciji postsocijalističkih povijesnih narativa u Jugoistočnoj Europi

Ulični pejzaži funkcioniraju kao ambijentalni obrazovni alati: susreću se svakodnevno bez svjesnoga proučavanja, oni suptilno oblikuju kolektivno pamćenje i percepcije o legitimnosti (D. Milo; M. Azaryahu). U početku osporavana komemorativna imena mogu se naturalizirati rutinskom upotrebom, dok prethodno poznata imena ulica mogu izgubiti legitimnost. U većem dijelu Srednje/Istočne Europe, najintenzivnije postsocijalističke promjene u komemorativnim uličnim pejzažima dogodile su se

u prvoj polovici 1990-ih, što se podudara s liberalizacijom povijesnoga diskursa i preoblikovanjem komemorativnih kanona. Međutim, ova prezentacija ispituje preimenovanje postsocijalističkih uličnih pejzaža u Hrvatskoj, Sloveniji i Srbiji u najnovijem razdoblju, tj. nakon pristupanja EU ili nakon 2012. godine. Kombinirajući semiotičku analizu pejzaža (Jaworski i Thurlow) i diskursno-povijesni pristup (Reisigl i Wodak), argumentacijske sheme u raspravama o imenima u čast Josipa Broza Tita i lokacija iz bivše Jugoslavije klasificirane su i kontekstualizirane, oslanjajući se na terenski rad, između ostaloga, u Zagrebu, Šibeniku, Ljubljani ili Radencima. U kontekstu javne ravnodušnosti ili umora, analiza pokazuje da argumentacija strateški isprepliće instrumentalizaciju i univerzalne vrijednosti. U konačnici, preimenovanje se pojavljuje kao proces normalizacije određenih povijesnih ličnosti i razdoblja kroz rutinske prostorne prakse.

Ključne riječi: komemorativni ulični pejzaži, preimenovanje ulica, kolektivno sjećanje, post-socijalizam, semiotički pejzaž

Irena Mišurac Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences
Hrvatska / Croatia

Korištenje krajobraza kao motiva u udžbenicima matematike za razrednu nastavu

Suvremena nastava matematike snažno podupire povezivanje matematike i situacija iz svakodnevnoga života. Ovo je posebno važno u nižim razredima gdje je povezivanje apstraktnih matematičkih pojmova sa stvarnim svijetom presudno za njihovo razumijevanje i motivaciju učenika. Zadaci s motivom krajobraza nude učenicima prostorno, iskustveno i kulturološki prepoznatljivo okruženje, a pružaju i mogućnosti povezivanja matematike s drugim nastavnim predmetima kao i međupredmetnim temama. Stoga je istraživački problem ovoga rada upravo vidjeti koliko se i na koji način krajobraz koristi u zadacima u udžbenicima matematike u nižim razredima osnovne škole. Za dublje analiziranje uloge krajobraza kao motiva posebno je primjenjiva kategorizacija tekstualnih zadataka koja ih razlikuje prema funkciji koju kontekst ima u zadatku. Postavljene su tri kategorije zadataka; „dekorativni kontekst“ (krajobraz je prisutan samo kao motiv), „funktionalni kontekst“ (pomaže u razumijevanju zadatka) ili „modelirajući kontekst“ (zadatak proizlazi upravo iz konteksta). Analizirano je šest udžbenika (po dva za svaki razred od 2. do 4.) i pokazalo se da su zadaci s kontekstom krajobraza jako malo zastupljeni, a u većini njih krajobraz ima isključivo dekorativnu ulogu čime potencijal ovoga

učenicima bliskoga i važnoga motiva nije ni blizu dovoljno iskorišten. Rezultati ovoga istraživanja mogu bitno pomoći u daljnjem istraživanju i razvijanju metodičkih modela uspješnoga poučavanja matematike.

Cljučne riječi: nastava matematike, razredna nastava, krajobraz, kontekst zadatka, tekstualni zadatak

The Use of Landscape Contexts in Mathematics Textbooks for Primary Education

Modern mathematics education strongly supports the connection between mathematics and real-life situations. This is particularly important in the lower primary grades, where linking abstract mathematical concepts with the real world is crucial for students' understanding and motivation. Tasks featuring landscape motifs offer students a spatially, experientially, and culturally recognisable environment, while also providing opportunities to integrate mathematics with other school subjects and cross-curricular themes. Therefore, the research problem of this paper is to examine the extent to which and in what manner landscapes are used in tasks within mathematics textbooks for lower primary education. To analyse the role of landscape as a motif more deeply, a categorisation of word problems based on the function of context within the task was applied. Three categories of tasks were established: "decorative context" (the landscape is present only as a motif), "functional context" (it aids understanding of the task), and "modelling context" (the task arises directly from the context). Six textbooks were analysed (two per grade from 2nd to 4th), revealing that tasks with a landscape context are poorly incorporated. In most cases, the landscape serves an exclusively decorative role, meaning the potential of this familiar and important motif is far from fully utilised. The results of this research can significantly contribute to further investigation and the development of methodical models for successful mathematics teaching.

Keywords: mathematics education, primary education, landscape, task context, word problem

Jadranka Mlikota Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education
Hrvatska / Croatia

Vjekoslav Galzina Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education
Hrvatska / Croatia

Reinterpretacija školskih priručnika na hrvatskome jeziku u kontekstu rane jezične i tehnološke pismenosti od sredine 19. do početnih desetljeća 20. stoljeća

U Austro-Ugarskoj Monarhiji pojam „korisno znanje” imao je ključnu ulogu u oblikovanju obrazovnih ciljeva – ne samo kao instrument ekonomske modernizacije već i kao sredstvo održavanja društvenog poretka. Kroz primjenu deskriptivno-analitičke metode, analiza školskih priručnika pisanih na hrvatskome jeziku s prijelaza 19. u 20. stoljeće otkriva kako je obrazovni sustav bio snažno usmjeren na razvoj praktičnih kompetencija koje su odgovarale tadašnjemu društveno-gospodarskom krajoliku. Ti su udžbenički tekstovi istovremeno prenosili tradicionalne odgojne vrijednosti i oblikovali razumijevanje praktičnoga znanja, poput domaćinstva i tehničke kulture, koje se promatralo kao temelj funkcionalne radne snage. Promatrajući školsku praksu kroz prizmu povijesnoga krajobraza obrazovanja, postaje vidljivo da su praktične vještine bile kontekstualizirane unutar širega društvenoga i tehnološkoga okvira – odražavajući zahtjeve industrijalizacije i transformacije radnih odnosa. Upravo kroz te sadržaje školskoga kurikulumuma stječe se uvid u to kako je obrazovanje rekonfiguriralo dječje iskustvo i pripremalo mlade generacije za uključivanje u radnu i društvenu zbilju. Ovaj povijesni uvid pruža temelj za suvremene rasprave o integraciji praktičnih kompetencija u obrazovnim praksama, poput pristupa koji danas prepoznajemo u STEM i okolišnoj pedagogiji.

Ključne riječi: korisno znanje, obrazovni krajolik, praktične kompetencije, djetinjstvo, rani STEM

Reinterpretation of Croatian-Language School Textbooks in the Context of Early Language and Technological Literacy from the Mid-19th to the Early Decades of the 20th Century

In the Austro-Hungarian Monarchy, the concept of “useful knowledge” played a key role in shaping educational objectives—not only as an instrument of economic modernisation but also as a means of maintaining the social order. Employing a descriptive-analytical method, the analysis of school textbooks written in Croatian at the turn of the nineteenth to the twentieth century reveals that the educational system was strongly oriented towards the development of practical competencies aligned with the prevailing socio-economic landscape. These texts simultaneously conveyed traditional educational values while shaping understandings of practical knowledge, such as household management and technical literacy, which were regarded as foundations of a functional workforce. When school practice is examined through the lens of the historical educational landscape, it becomes evident that practical skills were contextualised within broader social and technological frameworks, reflecting the demands of industrialisation and the transformation of labour relations. Through these curricular contents, insight is gained into the ways education reconfigured the experience of childhood and prepared younger generations for participation in working and social life. This historical perspective provides a foundation for contemporary discussions on integrating practical competencies into educational practices, including approaches recognised today in STEM and environmental education.

Keywords: useful knowledge, educational landscape, practical competencies, childhood, early STEM

Anela Nikčević-Milković Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education
Studies in Gospić
Hrvatska / Croatia

Jelena Vlahović Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education
Studies in Gospić
Hrvatska / Croatia

Udžbenici kao element školskoga mikrosustava: konstrukcija odgojnih vrijednosti kod učenika razredne nastave

U okviru suvremenih teorija učenja i poučavanja, učenika se promatra kao aktivnoga sudionika u procesu konstrukcije značenja unutar višeslojnih sustava okoline. U kontekstu ekološkoga modela razvoja i Bronfenbrennerove teorije, udžbenik je element školskoga mikrosustava. Istodobno, socijalno-konstruktivistička teorija Lava Vigotskog naglašava kako se vrijednosti internaliziraju kroz društveno posredovane sadržaje i interakcije, pri čemu nastavni mediji imaju značajnu ulogu u strukturiranju simboličkoga okvira učenja. Cilj istraživanja bio je utvrditi prisutnost različitih odgojnih vrijednosti u udžbenicima četiriju školskih predmeta (Hrvatski jezik, Engleski jezik, Priroda i društvo, Glazbena kultura) izdavača Školska knjiga za prva četiri razreda obveznoga osnovnog obrazovanja. Metodologija istraživanja zasnivala se na kvantitativnoj i kvalitativnoj analizi sadržaja udžbenika putem protokola analize izrađenoga za potrebe ovoga istraživanja. Analizom sadržaja udžbenika identificirane su i opisane prepoznate odgojne vrijednosti, razvrstane prema klasifikaciji u kategorije: univerzalne, demokratske, religijske, nacionalne, obiteljske, obilježja ličnosti, ekološke te estetske i kulturne (Lenard, 2021: 86). Potom su interpretirane prema učestalosti pojavljivanja i potkrijepljene citatima. Rezultati analize pokazuju zastupljenost svih kategorija odgojnih vrijednosti u analiziranim udžbenicima, uz razlike u njihovoj frekvenciji i tematskoj integriranosti. Iako su se udžbenici potvrdili kao relevantan čimbenik konstrukcije odgojnih vrijednosti, odgojna funkcija udžbenika ostvaruje se jedino uz kompetentnoga učitelja kao moderatora razvoja tih vrijednosti kod učenika.

Ključne riječi: analiza sadržaja, odgojne vrijednosti, razredna nastava, učenik, udžbenik

Textbooks as an Element of the School Microsystem: Construction of Educational Values in Primary Education Pupils

Within contemporary theories of learning and teaching, the pupil is regarded as an active participant in the process of meaning construction within multilayered environmental systems. Applying Bronfenbrenner's ecological systems theory, the textbook is categorised as an element of the school microsystem. At the same time, Lev Vygotsky's socio-constructivist theory emphasises that values are internalised through socially mediated content and interactions, with instructional media playing a significant role in structuring the symbolic framework of learning. The study aimed to determine the presence of various educational values in textbooks for four school subjects (Croatian Language, English Language, Nature and Society, and Music Culture) published by *Školska knjiga* for the first four grades of compulsory primary education. The research methodology was based on quantitative and qualitative content analysis of textbooks using an analysis protocol developed specifically for this study. Content analysis identified and described the observed educational values, which were classified into the following categories: universal, democratic, religious, national, family-related, personality traits, ecological, as well as aesthetic and cultural (Lenard, 2021: 86). These values were subsequently interpreted according to their frequency of occurrence and supported by citations. The results indicate the presence of all categories of educational values in the analysed textbooks, with differences in their frequency and thematic integration. While textbooks were confirmed as a relevant factor in the construction of educational values, their educational function is realised only through a competent teacher acting as a moderator in the development of these values in pupils.

Keywords: content analysis, educational values, primary education, pupil, textbook

---

Zrinko Novosel   Hrvatski institut za povijest
Croatian Institute of History
Hrvatska / Croatia

Čovjek i šuma na zagrebačkome području u srednjem vijeku

Istraživanje odnosa čovjeka i prirode u prošlosti središnja je tema ekohistorije. Iako se fokus često usmjerava na ljudsku aktivnost u okolišu i eksploataciju prirodnih resursa, uloga okoliša u oblikovanju ljudskih društava, njihove kulture i identiteta progovara o recipročnosti takvih odnosa. U tom je smislu posebno indikativan fenomen srednjovjekovne šume, koja je, osim fizičke i gospodarske

prisutnosti u svakodnevnicu srednjovjekovnoga čovjeka, imala zamjetnu ulogu u zapadnokršćanske vjerskom i političkom imaginariju. Šuma je predstavljala divljinu, opasnost, tamu i pustinjački svijet kao opreku uređenim društvenim zajednicama i kršćanskoj civilizaciji. Ispreplitanje gospodarskih aktivnosti, u prvom redu krčenja šuma, sa slikom šumskoga okoliša kao oprečnosti civilizacijskim normama, zamjetno je u različitim srednjovjekovnim društvima. Na primjeru zagrebačkoga područja u 13. i 14. stoljeću taj je međuodnos jasno vidljiv. Ovim istraživanjem istaknut će se njegova višeslojnost kao posljedica različitih društvenih i gospodarskih praksi u šumskome okolišu. Analizom sadržaja isprava o imovinsko-pravnim odnosima i gospodarskoj djelatnosti na širemu zagrebačkom području, odnosno građana Gradeca s jedne, i turopoljske plemićke općine s druge strane, ukazat će se na kulturološke i identitetske različitosti u međuodnosu sa šumskim okolišem, koje proizlaze iz posebnosti društvenoga uređenja ovih dviju zajednica.

Ključne riječi: ekohistorija, srednji vijek, šuma, međuodnos

A Man and Forest in the Medieval Zagreb Area

The study of the relationship between humans and nature in the past is a central theme of eco-history. Although the focus is often on human activity in the environment, the environment's role in shaping human societies underscores the reciprocal nature of these relationships. The phenomenon of the medieval forest is particularly indicative, as, in addition to its physical and economic presence in the daily life of medieval people, it also played a significant role in the Western Christian religious and political imagination. The forest represented wilderness, peril, and darkness in opposition to ordered social communities and Christian civilisation. The intertwining of economic activities with the image of the forest environment is evident in various medieval societies. This interrelationship is visible in the Zagreb region during the 13th and 14th centuries. This research will highlight its multilayered character stemming from different social and economic practices in the forest environment. Through an analysis of documents concerning property-law relations and economic activity in the wider Zagreb area, the study will reveal cultural and identity differences in human relationships with the forest environment that emerged from the particular social organisation of various medieval communities.

Keywords: eco-history, medieval period, forest, interrelationship

Denis Njari Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet
Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities
and Social Sciences
Hrvatska / Croatia

Melioracija i kolonizacija močvarnoga područja južno od Osijeka u posljednjoj fazi feudalnoga poretka

U izlaganju se analizira proces melioracije i kolonizacije močvarnoga područja južno od grada Osijeka, na prostoru nekadašnje močvare Palača, koja je zbog svojih prirodnih obilježja dugo predstavljala slabo prohodan i rijetko naseljen krajolik. Sustavniji zahvati drenaže i hidromelioracije započinju početkom 19. stoljeća, ponajprije u okviru Čepinskoga vlastelinstva, koje u tim pothvatima prepoznaje značajan gospodarski interes. Melioracijom se otvaraju nove obradive površine velikoga poljoprivrednog potencijala, što stvara preduvjete za plansku kolonizaciju prostora. Kao rezultat tih procesa, 1836. godine osnivaju se nova naselja Antunovac, Ivanovac i Vladislavci. Na temelju arhivskoga gradiva pohranjenoga u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu moguće je rekonstruirati društvenu i gospodarsku strukturu navedenih naselja u posljednjoj fazi feudalnoga poretka, neposredno prije njegova ukidanja 1847. godine. Izlaganje nastoji pokazati kako su melioracijski zahvati i kolonizacija oblikovali ne samo na preobrazbu krajolika nego i na oblikovanje društvenih odnosa u analiziranome prostoru.

Ključne riječi: melioracija, kolonizacija, močvarna područja, istočna Slavonija

Land Reclamation and Colonisation of the Marshland South of Osijek in the Late Feudal Period

This paper analyses the process of land reclamation and colonisation of the marshland south of the city of Osijek, in the area of the former Palača marsh. For centuries, this region constituted a landscape that was difficult to traverse and sparsely populated due to its natural characteristics. More systematic drainage and hydromelioration works began in the early nineteenth century, primarily within the framework of the Čepin Estate, which recognised a significant economic interest in these undertakings. Through land reclamation, new arable areas with considerable agricultural potential were created, thereby establishing the preconditions for the planned colonisation of the area. As a result of these processes, the new settlements of Antunovac, Ivanovac, and Vladislavci were founded in 1836. Based on archival material preserved at the Croatian State Archives in Zagreb, it is possible

to reconstruct the social and economic structure of these settlements in the final phase of the feudal order, immediately prior to its abolition in 1847. The paper aims to demonstrate how land reclamation works, and colonisation shaped not only the transformation of the landscape but also the formation of social relations within the study area.

Keywords: land reclamation, colonisation, marshland, Eastern Slavonia

---

Mario Paral Javna ustanova za upravljanje geomorfološkim spomenicima prirode „Pećinski park Grabovača”
Public Institution for the Management of Geomorphological Monuments of Nature “Cave park Grabovača”
Hrvatska / Croatia

Iskustveno učenje u zaštićenome krajoliku: aktivnosti značajnoga krajobraza „Risovac-Grabovača”

U radu je definiran pojam zaštićenoga krajolika te su prikazane kategorije zaštite krajolika u Republici Hrvatskoj, s naglaskom na ulogu javnih ustanova u očuvanju i održivom korištenju prirodnih i kulturnih vrijednosti prostora. Posebna je pozornost posvećena edukaciji i terenskoj nastavi u zaštićenim krajolicima kao obliku izvanučioničke nastave koji omogućuje učenje u izvornoj stvarnosti i potiče aktivno sudjelovanje učenika. Analizirani su postojeći edukativni sadržaji Značajnoga krajobraza „Risovac-Grabovača”, ali i potencijal za razvoj novih edukacijskih sadržaja usmjerenih na prirodno i kulturno bogatstvo krajolika te povećanje ekološke i kulturne svijesti učenika. Edukativne aktivnosti u lokalnome krajoliku, u „učionici na otvorenom”, potiču razvoj ekološke odgovornosti, razumijevanju suodnosa čovjeka i krajolika te podižu svijest o zaštiti okoliša i očuvanju kulturne baštine. Zaključno se ističe obrazovni potencijal zaštićenih krajolika, odnosno održivo korištenje i edukacija učenika i posjetitelja tih područja, oblikovanih međudjelovanjem prirodnih i kulturnih (antropogenih) sastavnica tijekom povijesnoga razvoja.

Ključne riječi: ekološka svijest, izvanučionička nastava, obrazovni potencijal krajolika, Risovac-Grabovača, zaštićeni krajolik

Experiential Learning in a Protected Landscape: Activities of the Protected Landscape “Risovac-Grabovača”

The paper defines the concept of a protected landscape. It presents the categories of landscape protection in the Republic of Croatia, emphasising the role of public institutions in the preservation and sustainable use of the region's natural and cultural values. Special attention is paid to education and outdoor learning in protected landscapes as an extracurricular approach that enables reality-based learning and encourages student participation. The study analyses the existing educational content of the 'Risovac-Grabovača' Protected Landscape, as well as the potential for developing new programs focused on the area's natural and cultural richness to enhance students' ecological and cultural awareness. Educational activities in the local landscape, in the “outdoor classroom”, encourage the development of ecological responsibility, understanding of the relationship between man and landscape, and raise awareness of environmental protection and the preservation of cultural heritage. In conclusion, the educational potential of protected landscapes is emphasised, namely the sustainable use and education of students and visitors to these areas, shaped by the interaction of natural and cultural (anthropogenic) components during historical development.

Keywords: ecological awareness, educational potential, outdoor education, protected landscape, Risovac-Grabovača

---

Primož Pipan Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, Geografski institut Antona Melika
Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts,
Anton Melik Geographical Institute
Slovenija / Slovenia

Solar Salterns: Salt-Making Areas or Natural Habitats

Solar salterns – areas used for traditional salt production through evaporation – have increasingly been recognised not only as economic sites but also as valuable natural habitats. In Europe, many of these salterns have gained protected status in recent decades due to their ecological importance. Long-term human activity has shaped a unique ecosystem, creating conditions that support a wide variety of specialised plant and animal species. This study explores traditional salt-making practices through the example of the Sečovlje salterns in Slovenia, with particular

attention to the salt crystallisation fields during the 2024 production season. A key feature of these environments is the petola, a microbial mat that serves dual roles – as a cultural heritage element and a natural phenomenon essential to high-quality salt production. Comparable examples from other European salterns, including those in Croatia (Pag, Nin, Ston), Italy (Cervia), and France (Aigues-Mortes and Guérande), highlight its broader significance. The process of heritagisation – the recognition and preservation of traditional practices – was further examined through the cases of Aigues-Mortes and Sečovlje. Ultimately, salt workers and ongoing salt production remain vital for maintaining both the cultural landscape and ecological balance of these distinctive environments.

Keywords: cultural heritage, heritagisation, traditional salt-making, petola microbial mat, Piran salterns

Solarne solane: područja za proizvodnju soli ili prirodna staništa

Solarne solane – područja koja se koriste za tradicionalnu proizvodnju soli isparavanjem – sve se više prepoznaju ne samo kao gospodarska mjesta već i kao vrijedna prirodna staništa. U Europi su mnoge od ovih solana posljednjih desetljeća dobile zaštićeni status zbog svoje ekološke važnosti. Dugotrajna ljudska aktivnost oblikovala je jedinstven ekosustav, stvarajući uvjete koji podržavaju široki raspon specijaliziranih biljnih i životinjskih vrsta. Ovdje se istražuju tradicionalne prakse proizvodnje soli na primjeru solana Sečovlje u Sloveniji, s posebnim naglaskom na polja kristalizacije soli tijekom proizvodne sezone 2024. godine. Ključna značajka ovih okruženja je petola, mikrobna podloga koja ima dvostruku ulogu – kao element kulturne baštine i prirodni fenomen važan za visokokvalitetnu proizvodnju soli. Usporedivi primjeri iz drugih europskih solana, uključujući one u Hrvatskoj (Pag, Nin, Ston), Italiji (Cervia) i Francuskoj (Aigues-Mortes, Guérande), ističu njezin širi značaj. Proces baštinizacije – prepoznavanja i očuvanja tradicionalnih praksi – dodatno je ispitan kroz slučajeve Aigues-Mortesa i Sečovlja. U konačnici, radnici u soli i kontinuirana proizvodnja soli ostaju ključni za održavanje kulturnoga krajolika i ekološke ravnoteže ovih prepoznatljivih okruženja.

Ključne riječi: kulturna baština, baštinizacija, tradicionalno solarstvo, mikrobna podloga petola, piranske solane

Uloga pavlinskoga reda u oblikovanju hrvatskoga srednjovjekovnog krajolika

Red Svetoga Pavla Prvoga Pustinjaka nastao je na području Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva u prvoj polovici 13. stoljeća, a do početka 16. stoljeća postao je jedan od najznačajnijih, najomiljenijih i najbogatijih samostanskih redova u Kraljevstvu. Pavlini su se tijekom stoljeća razvili u velike posjednike/feudalce kojima je poljoprivreda bila osnovna gospodarska djelatnost i obično glavni izvor prihoda. Zemlju su stjecali zakupom, darovima i kupnjom. Pisana srednjovjekovna vrela odaju da su se kasnosrednjovjekovni pavlinski posjedi sastojali poglavito od vinograda, oranica, livada, šuma i mlinova. Cilj je rada pokazati na odabranim primjerima iz pojedinih samostana kako su pavlini oblikovali krajolik i koristili prirodne resurse iz okoliša, ovisno o smještaju samostana. Također će se nastojati istražiti jesu li pavlini trajno utjecali na krajolik. Primjerice, sačuvani dokumenti s kraja 13. i početka 14. stoljeća bilježe, između ostalog, da su pavlini u Hrvatskoj krčili šikare i kultivirali padine nasadima vinove loze. Stoga će se analizom vrela i komparativnom metodom ujedno istražiti jesu li pojedini današnji vinogradarski krajevi povezani sa smještajem i djelovanjem srednjovjekovnih pavlinskih samostana. Dobiveni rezultati biti će doprinos istraživanju pavlinskog reda te ruralne povijesti u Hrvatskoj.

Ključne riječi: pavlini, kasni srednji vijek, posjedi, krajolik, vinogradarstvo

The Role of the Pauline Order in Shaping the Croatian Medieval Landscape

The Order of Saint Paul the First Hermit originated in the territory of the Hungarian-Croatian Kingdom in the first half of the 13th century. By the beginning of the 16th century, it had become one of the most prominent, most beloved, and wealthiest monastic orders in the Kingdom. Over the centuries, the Paulines developed into major landowners/feudal lords whose primary economic activity—and usually main source of income—was agriculture. They acquired land through lease, donations, and purchase. Medieval written sources reveal that late medieval Pauline estates mainly consisted of vineyards, arable land, meadows, forests, and mills. The aim of this paper is to demonstrate, through selected examples from individual monasteries, how the Paulines shaped the landscape and utilised natural resources

in their surroundings, depending on each monastery's location. It will also seek to determine whether the Paulines had a lasting influence on the landscape. For instance, surviving documents from the late 13th and early 14th centuries record, among other things, that the Paulines in Croatia cleared scrubland and cultivated slopes with vineyards. Therefore, by analysing historical sources and applying the comparative method, this study will also explore whether certain present-day wine-growing regions can be linked to the location and activities of medieval Pauline monasteries. The results obtained will contribute to research on the Pauline Order and the rural history of Croatia.

Keywords: Paulines, late Middle Ages, estates, landscape, viticulture

---

Gregor Pobežin   Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, Institut za kulturnu povijest
Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Institute of Cultural History
Sveučilište u Primorskoj, Fakultet za humanističke studije
University of Primorska, Faculty of Humanities
Slovenija / Slovenia

In Defense of Nature: Landscape, Morality, and Human Intervention in Pliny the Elder

This paper reads Pliny the Elder's *Naturalis Historia* - its 36th book, to be precise - as a sustained defence of nature articulated through a morally charged conception of landscape. Far from presenting a neutral encyclopaedic survey, Pliny constructs the natural world as *terra mater* and *natura genetrix* - a generative and ethically ordered landscape whose integrity underpins both human life and moral stability. Mountains, mineral strata, forests, and seas are not passive terrain but structural components of a living cosmos, endowed with purpose and coherence. Pliny's critique of mining, extraction, architectural excess, and luxury consumption exposes what he perceives as a violent reshaping of the landscape driven by human ambition. Such interventions do not merely alter physical terrain; they signal a disturbance of moral order. Environmental transformation and behavioural decline are presented as reciprocal processes: human conduct inscribes itself upon the landscape, while the altered landscape reflects and reinforces ethical imbalance. This paper argues that Pliny articulates an early and sophisticated model of the human-landscape relationship in which nature functions simultaneously as a material environment, a moral framework, and a theological principle. Although the *Naturalis Historia*

presents itself as a comprehensive encyclopaedia, it may be read as a sustained exploration of the relationship between nature and the human agent who inhabits, reshapes, and interprets the landscape. In articulating this delicate and often strained interaction, Pliny's discourse becomes markedly rhetorical and at times overtly philosophical, inviting comparison with earlier and later reflections on nature, virtue, and human responsibility. For this reason, the study situates Pliny within a broader historiographic continuum, suggesting parallels with Lucretian, Sallustian, and later Christian treatments of landscape, moral order, and material excess.

Keywords: Pliny the Elder, *Naturalis Historia*, *natura genetrix*, *terra mater*

U obranu prirode: krajolik, moral i ljudska intervencija kod Plinija Starijeg

Ovaj rad interpretira djelo Plinija Starijeg *Naturalis Historia* - točnije njegovu 36. knjigu - kao održivu obranu prirode artikuliranu kroz moralno nabijenu koncepciju krajolika. Daleko od predstavljanja neutralnoga enciklopedijskog pregleda, Plinije konstruira prirodni svijet kao *terra mater* i *natura generix* - generativni i etički uređeni krajolik čiji integritet podupire i ljudski život i moralnu stabilnost. Planine, mineralni slojevi, šume i mora nisu pasivni teren, već strukturne komponente živoga kozmosa, obdarene svrhom i koherentnošću. Plinijeva kritika rudarstva, ekstrakcije, arhitektonskoga viška i potrošnje luksuza razotkriva ono što on doživljava kao nasilno preoblikovanje krajolika potaknuto ljudskim ambicijama. Takve intervencije ne mijenjaju samo fizički teren; one signaliziraju poremećaj moralnoga poretka. Transformacija okoliša i pad ponašanja predstavljeni su kao recipročni procesi: ljudsko ponašanje upisuje se u krajolik, dok promijenjeni krajolik odražava i pojačava etičku neravnotežu. Ovaj rad tvrdi da Plinije artikulira rani i sofisticirani model odnosa čovjeka i krajolika u kojem priroda istovremeno funkcionira kao materijalni okoliš, moralni okvir i teološki princip. Iako se *Naturalis Historia* predstavlja kao sveobuhvatna enciklopedija, može se čitati kao kontinuirano istraživanje odnosa između prirode i ljudskoga agenta koji nastanjuje, preoblikuje i interpretira krajolik. Artikulirajući ovu delikatnu i često napetu interakciju, Plinijev diskurs postaje izrazito retorički, a ponekad i otvoreno filozofski, pozivajući na usporedbu s ranijim i kasnijim razmišljanjima o prirodi, vrlini i ljudskoj odgovornosti. Iz toga razloga, studija smješta Plinija unutar širega historiografskog kontinuuma, sugerirajući paralele s lukrecijanskim, salustijevskim i kasnijim kršćanskim tretmanima krajolika, moralnoga poretka i materijalnoga viška.

ključne riječi: Plinije Stariji, *Naturalis Historia*, *natura genetrix*, *terra mater*

Jakov Proroković Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
University of Zadar, Department of Preschool and Primary
Education
Hrvatska / Croatia

The Linguistic Profile of Croatian-Synchronised Animated Films and the Implications for Early Language Development

The linguistic landscape plays a crucial role in early language development, yet it remains insufficiently explored in the context of informal education that occurs not in classrooms, but in front of screens; i.e., there is ample evidence suggesting that screen time plays a significant role in early language development and cognition (Linebarger & Walker, 2005; Linebarger & Vaala, 2010; Anderson & Pempek, 2005), with recent studies concluding that the negative impacts on language development outweighs the positive ones (Karani et al., 2022; Sundqvist et al., 2025), but the part that remains less explored is the linguistic profile of the media content the children consume. In other words, said studies also note significant content-related differences that screen time as an umbrella term entails and admit the positive effects of quality content (see Linebarger & Vaala, 2010; Karani et al., 2022; Sundqvist et al., 2025), but the data tends to be obtained through experiments, questionnaires or large-scale reviews, thus leaving room for linguistic research that is comparatively underrepresented. This paper addresses the gap by examining the linguistic input children receive through animated films, focusing specifically on the spoken language of Croatian-synchronised versions. Unlike studies that rely on subtitles, the present analysis is conducted on transcriptions of the audio track, thereby targeting the actual auditory input to which children are exposed during sensitive stages of first language acquisition. The corpus consists of transcribed dialogue from the Croatian-dubbed versions of ten animated films: *Leo*, *Pinocchio*, *Kung Fu Panda 4*, *Shrek 2*, *Madagascar*, *The Croods*, *Puss in Boots*, *The Grinch*, *How to Train Your Dragon*, and *Despicable Me*. The compiled corpus of the transcribed audio contains 65,236 tokens, 49,624 word forms, and 10,005 sentences. The analysis focuses on the most frequent content words (particularly nouns, verbs, and adverbs), examining their semantic transparency, degree of abstractness versus concreteness, and potential indicators of L2 influence in dubbed language. The results are interpreted in light of their potential implications for early language development, especially regarding the nature of lexical exposure during formative developmental stages. Preliminary findings suggest that concreteness and tangibility dominate among the most frequent nouns, whereas verbs display a comparatively lower degree of semantic concreteness. These findings raise questions about the qualitative nature of linguistic input provided through animated media and its potential role in shaping early lexical and conceptual development.

Keywords: early language development, linguistic input, animated films, spoken language corpora, audio-based transcription

Jezični profil animiranih filmova sinkroniziranih na hrvatski jezik i implikacije za rani jezični razvoj

Jezični krajolik igra ključnu ulogu u ranome jezičnom razvoju, no ostaje nedovoljno istražen u kontekstu neformalnoga obrazovanja koje se ne odvija u učionicama, već ispred ekrana; tj. postoje brojni dokazi koji upućuju na to da vrijeme provedeno pred ekranima igra značajnu ulogu u ranome jezičnom razvoju i spoznaji (Linebarger & Walker, 2005; Linebarger & Vaala, 2010; Anderson & Pempek, 2005), a nedavne studije zaključuju da negativni utjecaji na jezični razvoj nadmašuju pozitivne (Karani i sur., 2022; Sundqvist i sur., 2025), ali dio koji ostaje manje istražen jest jezični profil medijskoga sadržaja koji djeca konzumiraju. Drugim riječima, navedene studije također primjećuju značajne razlike povezane sa sadržajem koje vrijeme provedeno pred ekranom kao krovni pojam podrazumijeva i priznaju pozitivne učinke kvalitetnoga sadržaja (vidi Linebarger & Vaala, 2010; Karani i sur., 2022; Sundqvist i sur., 2025), ali podaci se obično dobivaju putem eksperimenata, upitnika ili velikih pregleda, što ostavlja prostora za lingvistička istraživanja koja su relativno nedovoljno zastupljena. Ovaj rad posebno se bavi tim jazom, ispitujući jezični unos koji djeca primaju putem animiranih filmova, fokusirajući se posebno na govorni jezik verzija sinkroniziranih na hrvatski. Za razliku od studija koje se oslanjaju na titlove, ova analiza provodi se na transkripcijama audio zapisa, čime se cilja na stvarni slušni unos kojem su djeca izložena tijekom osjetljivih faza usvajanja materinskoga jezika. Korpus se sastoji od transkribiranih dijaloga iz hrvatskih sinkroniziranih verzija deset animiranih filmova: *Leo*, *Pinokio*, *Kung Fu Panda 4*, *Shrek 2*, *Madagaskar*, *Croodsi*, *Mačak u čizmama*, *Grinch*, *Kako izdresirati zmaja* i *Grozan ja*. Sastavljeni korpus transkribiranog audiozapisa sadrži 65.236 tokena, 49.624 oblika riječi i 10.005 rečenica. Analiza se usredotočuje na najčešće sadržajne riječi (posebno imenice, glagole i priloge), ispitujući njihovu semantičku transparentnost, stupanj apstraktnosti naspram konkretnosti i potencijalne pokazatelje utjecaja L2 u sinkroniziranome jeziku. Rezultati se interpretiraju u svjetlu njihovih potencijalnih implikacija na rani jezični razvoj, posebno u pogledu prirode leksičke izloženosti tijekom formativnih razvojnih faza. Preliminarni nalazi sugeriraju da konkretnost i opipljivost dominiraju među najčešćim imenicama, dok glagoli pokazuju relativno niži stupanj semantičke konkretnosti. Ovi nalazi postavljaju pitanja o kvalitativnoj prirodi jezičnoga unosa koji se pruža putem animiranih medija i njegovoj potencijalnoj ulozi u oblikovanju ranoga leksičkoga i konceptualnoga razvoja.

Ključne riječi: rani jezični razvoj, jezični unos, animirani filmovi, govorni jezični korpusi, transkripcija temeljena na zvuku

Renata Radan Gimnazija Andrije Mohorovičića, Rijeka
Andrija Mohorovičić Secondary School, Rijeka
Hrvatska / Croatia

Goran Krapić Gimnazija Andrije Mohorovičića, Rijeka
Andrija Mohorovičić Secondary School, Rijeka
Hrvatska / Croatia

Jezični identitet riječke aglomeracije u književnim tekstovima i „maškaranim” običajima

Područje riječke aglomeracije danas je prepoznatljivo po maškarama i čakavštini te se na njima spontano počinje graditi regionalni identitet. To potvrđuje višegodišnje iskustvo rada s maturantima u riječkoj školi, kojima su prve asocijacije na nastavi Geografije prilikom obrade nastavnih sadržaja prostornoga identiteta upravo navedeni elementi. Oni su pogodni za korelaciju s nastavnim predmetom Hrvatski jezik. Naime, gradivo o područnoj raslojenosti leksika redovito se predočuje na geografskim kartama, a na sličan se način može pristupiti neizostavnome procesu jezičnoga posuđivanja. Uz to maškare podrazumijevaju narodnu predaju i kretanje u prostoru te čak i njegovo privremeno preoblikovanje (primjerice, karnevalske skupine predstavljaju svoje običaje u većemu urbanom središtu). Gradivo identiteta te jezičnoga posuđivanja zastupljeno je u četvrtome razredu gimnazijskoga programa, a područnoga raslojavanja leksika u drugome. Zbog navedenih su razloga nastavnici navedene škole razredima predstavili najpoznatije regionalne karnevalske skupine. Potom su potaknuli učenike da ispituju zastupljenost motiva maškara u radu poznatih književnika iz navedene regije Janka Polića Kamova i Nedjeljka Fabrija te provedu istraživanje o razlikama među govornicima čakavskoga narječja na prostoru riječke aglomeracije. Navedenim su zadacima ispitali višejezičnost navedene regije, stoljetnu prisutnost pokladnih običaja i leksika povezanoga s njima te njihovu inspirativnost za književnoumjetničko izražavanje.

Ključne riječi: regionalni identitet, riječka aglomeracija, nastava, maškare, čakavsko narječje

Linguistic Identity of the Rijeka Agglomeration in Literary Texts and “Masquerade” Customs

The Rijeka agglomeration area is today recognisable by its carnivals and Chakavian dialect, and a regional identity is spontaneously emerging around them. This is confirmed by many years of experience working with high school graduates in

Rijeka, whose first associations in Geography classes when processing the teaching content on spatial identity, are precisely the above-mentioned elements. They are suitable for correlation with the Croatian language subject. Namely, material on the regional stratification of the lexicon is regularly presented on geographical maps, and similarly, the inevitable process of linguistic borrowing can be approached. In addition, carnivals imply folk traditions and movement in space, and even their temporary transformation (for example, carnival groups present their customs in a larger urban centre). The material on identity and linguistic borrowing is represented in the fourth grade of the grammar school program, and on the regional stratification of the lexicon in the second grade. For the above reasons, teachers at those schools introduced the most famous regional carnival groups to the classes. They then encouraged the students to examine the presence of carnival motifs in the work of famous writers from the region, Janko Polić Kamov and Nedjeljko Fabri, and to conduct research on the differences between speakers of the Chakavian dialect in the Rijeka agglomeration. In the above tasks, they examined the region's multilingualism, the centuries-old presence of carnival customs and the lexicon associated with them, and their inspiration for literary and artistic expression.

Keywords: regional identity, Rijeka agglomeration, teaching, carnival, Chakavian dialect

---

Andrea Radošević   Staroslavenski institut
Old Church Slavonic Institute
Hrvatska / Croatia

Glagoljski lokaliteti ličkoga krajolika

Znatan dio spomenika nastalih tijekom zlatnoga doba hrvatskoga glagoljaštva višestruko je povezan s ličkim krajem. Ipak, za razliku od kvarnerskoga, istarskoga i zadarskoga područja, u široj se javnosti Lika, jedan od važnih srednjovjekovnih centara glagoljaštva, rijetko spominje kao prostor bogate glagoljaške baštine. Nagli prekid glagoljaške kulture događa se s turskim osvajanjem Like u prvoj polovici 16. stoljeća kada se s odlaskom stanovništva većina ličkoga krajolika pretvara u opustjeli brisani prostor. Izostanak višestoljetnoga kontinuiteta uporabe glagoljice jedan je od ključnih razloga koji je doveo do stvaranja skromne slike o ličkome glagoljaštvu. Tome pridonose i teškoće u identifikaciji s određenim lokalitetima na kojima je zabilježena glagoljaška pismenost, ponajviše stoga što su kroz razne povijesne mijene nestali srednjovjekovni nazivi mjesta, koji su danas poznati najčešće uskom krugu stručnjaka. U ovome izlaganju preispituje se pojam ličkoga

glagoljaškoga krajolika koji obuhvaća prostor više srednjovjekovnih županija (Gacke, Like, Krbave, Bužana, Brinjske i dr.), odnosno zbroj svih knjiga koje su nastale ili se koristile u Lici te u stvaranju kojih su sudjelovali pojedinci podrijetlom iz Like, ali ne nužno uvijek na ličkom tlu. Cilj je izlaganja produbiti spoznaje o glagoljaškim lokalitetima ličkoga krajolika.

Ključne riječi: glagoljaštvo, lički krajolik, srednji vijek

Glagolitic Localities of the Lika Landscape

A significant proportion of the monuments produced during the golden age of Croatian Glagolism is closely connected to the Lika region. However, unlike the Kvarner, Istrian, and Zadar regions, Lika – one of the important medieval centres of the Glagolitic script – is rarely mentioned in public as a region with a rich Glagolitic heritage. The abrupt interruption of Glagolitic culture occurred with the Turkish conquest of Lika in the first half of the 16th century, when the population departed, and most of Lika's landscape was transformed into a desolate space. The lack of centuries-long continuity in the use of Glagolitic script is one of the key reasons for the creation of a modest image of Lika's Glagolism. This is further compounded by difficulties in identifying specific localities where Glagolitic literacy was recorded, mainly because medieval toponyms – now known mostly to a narrow circle of experts – have disappeared through various historical changes. This paper examines the concept of the Lika Glagolitic landscape, which encompasses the area of several medieval counties (Gacka, Lika, Krbava, Bužani, Brinje, etc.), that is, the sum of all books created or used in Lika and in whose creation individuals originally from Lika, though not necessarily always on Lika soil, participated. The paper aims to deepen knowledge about the Glagolitic localities in the Lika landscape.

Keywords: Glagolism, Lika landscape, Middle Ages

Andrea Roknić Bežanić Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet
University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social
Sciences
Hrvatska / Croatia

Bruno Raguz Veleučilište Baltazar Zaprešić
Polytechnic Baltazar Zaprešić
Hrvatska / Croatia

Obitelj i okoliš u obrazovno-odgojnim diskursima Hrvatskoga primorja u 19. stoljeću

Rad se bavi analizom međuodnosa krajolika, okoliša i obitelji u obrazovnim i odgojnim diskursima Hrvatskoga primorja u 19. stoljeću, s posebnim naglaskom na ulogu periodike kao izvora za povijest obrazovanja i društvene povijesti. Istraživački problem polazi od pitanja na koji su način prirodni i društveni okoliš Hrvatskoga primorja oblikovali predodžbe o odgoju i obrazovanju te kako su obiteljske prakse i vrijednosti bile artikulirane u javnome prostoru putem tiska. Temeljna istraživačka pitanja obuhvaćaju: tematizira li se i kako se krajolik te okoliš u obrazovnim i pedagoškim tekstovima 19. stoljeća; na koji se način obitelj prikazuje kao posrednik između lokalnoga prostora i odgojno-obrazovnih ideala; te koje metodološke mogućnosti i ograničenja donosi analiza periodike kao primarnoga izvora. Istraživanje se nalazi u početnoj fazi te je naglasak izlaganja usmjeren na metodološki okvir. Kao temeljni izvor koristi se periodika 19. stoljeća (pedagoški, obiteljski i opći listovi), analizirana kombinacijom kvalitativne analize sadržaja, diskurzivne analize i komparativnoga pristupa. Metodologija uključuje identifikaciju tematskih obrazaca te kontekstualizaciju tekstova u širem društveno-povijesnom okviru. Preliminarni rezultati upućuju na to da se okoliš i krajolik u promatranome razdoblju ne pojavljuju samo kao fizički prostor, nego kao vrijednosno i identitetski oblikovan okvir. Znanstveni doprinos rada ogleda se u metodološkoj razradi pristupa periodici kao relevantnome i slojevitome izvoru za povijest obrazovanja. Izlaganje predstavlja temelj za daljnju, opsežniju analizu u okviru širega istraživačkog projekta.

Ključne riječi: obitelj, okoliš, obrazovanje, 19. st., Hrvatsko primorje

Family and Environment in the Educational Discourses of the Croatian Littoral in the 19th Century

This paper analyses the interrelationship between landscape, environment, and family in the educational and pedagogical discourses of the Croatian Littoral in the nineteenth century, with particular emphasis on periodicals as sources for the history of education and social history. The research problem examines how the natural and social environments of the Croatian Littoral shaped ideas about upbringing and education, and how family practices and values were articulated in the public sphere through print media. The main research questions address whether and how landscape and environment were thematised in nineteenth-century educational and pedagogical texts; in what ways the family was portrayed as a mediator between local space and educational ideals; and what methodological possibilities and limitations arise from analysing periodicals as primary sources. The research is currently in its initial phase, and the presentation focuses primarily on the methodological framework. Nineteenth-century periodicals (pedagogical, family-oriented, and general newspapers and journals) serve as the main sources, analysed with a combination of qualitative content analysis, discourse analysis, and a comparative approach. The methodology includes identifying thematic patterns and contextualising texts within a broader socio-historical framework. Preliminary findings indicate that the environment and landscape in the observed period do not appear merely as physical spaces, but as value-laden and identity-shaping frameworks. The paper's scientific contribution lies in the methodological elaboration of periodicals as a relevant and multilayered source for the history of education. The presentation represents a foundation for further, more extensive analysis within a broader research project.

Keywords: family, environment, education, 19th century, Croatian Littoral

Nensi Segarić

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju
University of Zadar, Department of Sociology
Hrvatska / Croatia

Jadranka Brkić-Vejmelka

Zadar
Hrvatska / Croatia

Učenje i poučavanje budućih učitelja o krajoliku

Proces obrazovanja sve je važniji za oblikovanje poimanja, doživljaja i osjećaja krajolika. Tome doprinose s jedne strane jačanje svijesti o važnosti okoliša, a s druge strane sve veća „udaljenost“ pojedinca od neposredne stvarnosti. U obrazovnome procesu veća se pozornost poklanja poučavanju u neposrednoj stvarnosti kako bi se bolje razumjeli stanje i procesi koji oblikuju i mijenjaju krajolik što je ujedno temeljni pristup krajobrazne pedagogije. Osim toga, krajolik je ne samo objekt već i svojevrsni alat za učenje pa je važno i kolika je snaga, dostupnost i učestalost njegova korištenja u svakodnevnome poučavanju. Cilj rada je utvrditi percepciju, doživljaje i senzibiliziranost studenata prema krajoliku analizom strategija poučavanja i učenja koje su korištene tijekom njihovoga obrazovanja. Pri tome, dodatan je naglasak na ruralnome krajoliku koji je dugo i nepravedno manje vrednovan u hrvatskome društvu u odnosu na urbani. Sudionici istraživanja bili su studenti učiteljskoga studija, a kako bi ispitali i utvrdili njihova iskustva i mišljenja koristila se kvalitativna metoda fokus-grupa i polustrukturirani intervju.

Ključne riječi: krajolik, ruralni krajolik, učenje, poučavanje

Learning and Teaching Future Teachers About the Landscape

The educational process is increasingly important for shaping perceptions, experiences, and feelings of the landscape. On the one hand, this is contributed to by the strengthening of environmental awareness, and on the other hand, by the increasing individual's "distance" from immediate reality. In the educational process, greater attention is paid to teaching in authentic environments, aiming to understand the state and processes that shape and change the landscape, which is also the fundamental approach of landscape pedagogy. In addition, the landscape is not only an object but also a learning tool, so it is important to consider its strengths, accessibility, and frequency of use in everyday teaching. The aim of the paper is to determine students' perception, experiences and sensitisation towards the landscape by analysing the teaching and learning strategies used during their education. Additional emphasis is placed on the rural landscape, which has long

been undervalued in Croatian society compared to urban landscapes. The research participants were students of teacher studies, and to examine and determine their experiences and opinions, the qualitative methods of focus groups and semi-structured interviews were used.

Keywords: landscape, rural landscape, learning, teaching

Robert Skenderović Hrvatski institute za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje
Croatian Institute of History, Department for the History of Slavonia, Srijem and Baranja
Hrvatska / Croatia

Davor i Slavonski Kobaš - primjeri odnosa čovjeka i krajolika uz rijeku u predmodernu doba

Slavonska mjesta Davor i Slavonski Kobaš vrlo su dobri primjeri međusobnoga utjecaja čovjeka i krajolika kroz povijest. Ova dva mjesta, međusobno udaljena svega dvadesetak kilometara zračne linije, imala su zanimljivu povijest, a položaj u krajoliku znatno je utjecao na njihov razvoj. S jedne strane, na razvoj obaju naselja utjecala je rijeka Sava koja je u predmodernu vrijeme korištena za prijevoz ljudi i robe. Na drugoj strani, poplavni prostor i guste šume hrasta lužnjaka omogućavale su uzgoj svinja. Zbog toga je i staro ime sela Davor bilo Svinjar. Oba naselja nalazila su se i na važnim prometnim pravicima prema Bosni, što je također utjecalo na njihov razvoj. U izlaganju će se govoriti i o drugim pitanjima odnosa ljudi prema životu u Savi, prvenstveno problemu izlivanja Rijeke, uz to vezana izgradnja naselja na gredama i prilagođenih tipova kuća za život u poplavnome prostoru. Na kraju će se govoriti i o tome kako su modernizacijski procesi utjecali na promjenu života i značenja ovih naselja.

Ključne riječi: Slavonija, život uz rijeku, predmodernu doba, krajolik

Davor and Slavonski Kobaš - Examples of the Relationship Between Man and the Landscape Along the River in Pre-Modern Times

The Slavonian villages of Davor and Slavonski Kobaš serve as excellent examples of the mutual influence between man and landscape throughout history. Despite being only twenty kilometres apart, both villages possess unique histories shaped significantly by their geographical settings. On the one hand, the development of both settlements was influenced by the Sava River, which served as a means of transporting people and goods in pre-modern times. On the other hand, the floodplain and dense pedunculate oak forests enabled pig breeding. This is why the village of Davor was formerly called Svinjar. Both settlements were also located on important transport routes to Bosnia, which also influenced their development. The presentation will also explore the complexities of living alongside the Sava, focusing on the river flooding. This includes the construction of settlements on beams and modified houses for living in a flooded region. Finally, the discussion will examine how modernisation processes have influenced people's lives and the importance of these settlements today.

Keywords: Slavonia, life along the river, pre-modern time, landscape

---

Diana Sorić Sveučilište u Zadru, Odjel za klasičnu filologiju
University of Zadar, Department of Classical Philology
Hrvatska / Croatia

Krajolik u putopisu *Iter Buda Hadrianopolim* Antuna Vrančića

Iter Buda Hadrianopolim naslov je putopisa hrvatskoga humanista Antuna Vrančića (1504–1573), nastaloga kao svjedočanstvo njegova diplomatskog poslanstva u Carigrad. Autograf putopisa čuva se u Knjižnici Széchényi u Budimpešti, a prvi ga je put objavio Alberto Fortis 1774. godine, uvrstivši ga u svoje djelo *Viaggio in Dalmazia*. Sam naslov upućuje na činjenicu da putopis ne obuhvaća cjelokupnu dionicu putovanja, već se prekida u turskome gradu Jedrene (lat. Hadrianopolis), dok je opis završne dionice do Carigrada izostavljen. U sačuvanom dijelu teksta Vrančić donosi prikaz krajolika kroz koje je prolazilo diplomatsko poslanstvo. Prva etapa putovanja odvijala se Dunavom, od Budima do Beograda, nakon čega se put nastavio kopnenim putem do Smedereva, a zatim uz tok rijeke Morave do Jedrene. Uz deskriptivne prikaze krajolika autor putopis obogaćuje raznim geografskim, etnografskim i povijesnim podacima, pritom se često oslanjajući na antičke izvore, ponajprije na djela Strabona, Plinija Starijega i Klaudija Ptolemeja. Cilj je ovoga

izlaganja, na temelju tekstualne analize putopisa u kontekstu humanističke historiografije i putopisne tradicije 16. stoljeća, prikazati način na koji Vrančić oblikuje prikaz pojedinih krajeva na svojem diplomatskom putu, s posebnim naglaskom na njegov odnos prema prostoru i krajoliku, te ukazati na određene topografske, orografske i hidrografske pogreške u autorovim interpretacijama.

*Ovo je izlaganje nastalo u sklopu projekta *MEAM – Memoria Adriatica et Mediterranea: Mediteranski putopis (hrvatski književni putopis o mediteranskim zemljama; domovinski i strani putopis o Jadranu)*, (IP UNIZD 2025-28010), koji financira Europska unija – NextGenerationEU.

Ključne riječi: Antun Vrančić, humanistički putopis, opis krajolika

Landscape in Antun Vrančić's Travelogue *Iter Buda Hadrianopolim*

Iter Buda Hadrianopolim is the title of a travelogue by the Croatian humanist Antun Vrančić (1504–1573), composed as a record of his diplomatic mission to Constantinople. The autograph manuscript of the travelogue is preserved in the Széchényi Library in Budapest and was first published in 1774 by Alberto Fortis, who included it in his work, *Viaggio in Dalmazia*. The title itself indicates that the travelogue does not cover the entire itinerary, as it ends in the Ottoman city of Edirne (Lat. Hadrianopolis). The description of the final stage of the journey to Constantinople is omitted. In the preserved portion of the text, Vrančić provides accounts of the landscapes traversed by the diplomatic mission. The first stage of the journey took place along the Danube, from Buda to Belgrade, after which the route continued overland to Smederevo and then followed the Morava River to Edirne. In addition to descriptive portrayals of the landscape, the author enriches the travelogue with various geographical, ethnographic, and historical data, frequently drawing on ancient sources, primarily the works of Strabo, Pliny the Elder, and Claudius Ptolemy. The aim of this paper, based on a textual analysis of the travelogue within the context of humanist historiography and the travel-writing tradition of the sixteenth century, is to examine the manner in which Vrančić shapes his representations of the regions encountered during his diplomatic journey, with particular emphasis on his relationship to space and landscape, as well as to point out certain topographical, orographical, and hydrographical inaccuracies in the author's interpretations.

*This presentation was made as a part of the *MEAM – Memoria Adriatica et Mediterranea: Mediteranski putopis (hrvatski književni putopis o mediteranskim zemljama; domovinski i strani putopis o Jadranu)*, (IP UNIZD 2025-28010), funded by the European Union - NextGenerationEU.

Keywords: Antun Vrančić, humanist travel writing, landscape description

Marin Spetič Split
Hrvatska / Croatia

Igor Spetič Udruga „Mladi u fokusu“, Split
Association “Young People in Focus“, Split
Hrvatska / Croatia

Community Learning Point - prostor kao odgojno-obrazovni alat

Projekt *Community Learning Point* ima za cilj unaprijediti kvalitetu obrazovanja, motivirati mlade na učenje i kritičko razmišljanje te potaknuti razvoj zajednice kroz razvoj i promicanje novih alata metoda. U sklopu projekta izrađen je interaktivni priručnik o korištenju prostora kao alata za učenje, kao i edukativna društvena igra koja koristi prostor kao sredstvo za učenje o ulogama dionika, razvoju kritičkoga mišljenja i proaktivnom sudjelovanju, pružajući priliku za suočavanje s konkretnim izazovima u zajednici. Ovaj rad na poseban način obrađuje priručnik *Interaktivni prostor kao alat za učenje*, koji nudi ideje na više razina o tome kako koristiti prostor u svojoj zajednici, kao i društvenu igru *Community Space Intervention*, kako bi dodatno istražio odgojno-obrazovni potencijal prostora, odnosno okoliša u neformalnome i formalnome odgojno-obrazovnom sustavu.

Ključne riječi: prostor, odgojno-obrazovni alati, mladi, neformalno-obrazovanje

Community Learning Point - Environment as a Learning Tool

The *Community Learning Point* project aims to enhance the quality of education, motivate young people to engage in learning and critical thinking, and foster community development by creating and promoting new tools and methods. Within the project framework, an interactive handbook on using space as a learning tool was developed, along with an educational board game that uses space as a medium for learning about stakeholder roles, developing critical thinking, and fostering proactive participation. This paper specifically examines the handbook *Interactive Space as a Learning Tool*, which offers multi-level ideas on how to utilise space within one's community, as well as the board game *Community Space Intervention*, aiming to explore the educational potential of space—understood as environment—within both non-formal and formal education systems.

Keywords: environment, learning tools, young people, non-formal education

Marin Spetič Split
Hrvatska / Croatia

Vlaho Kovačević Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences
Hrvatska / Croatia

Elementi prirodnoga okoliša u suvremenom oglašavanju

Društvo koristi prirodni okoliš na različite načine i u različite svrhe. Ovim se istraživanjem ciljalo istražiti korištenje prirodnoga okoliša kao virtualnoga resursa u suvremenom oglašavanju. U suvremenom smo društvu okruženi oglasima i količinu informacija koju primamo svakodnevno tim putem gotovo je nemoguće izmjeriti. Kao medij komunikacije, oglašavanje predstavlja jednog od najsnažnijih kanala komuniciranja informacija i time ima znatan utjecaj na pojedince i društvo. Kakav odnos prema prirodnome okolišu društvo reprezentira u oglasima, osnovno je istraživačko pitanje. Analizom sadržaja oglasa objavljenim u tiskanim tjednicima u Republici Hrvatskoj, pokušao se istražiti odnos između elemenata prirodnoga okoliša (vizualnih reprezentacija okoliša) i, s druge strane, prookolišne komunikacije i fenomena suvremenoga oglašavanja. Istraživanjem je potvrđeno kako postoje različiti trendovi u korištenju elemenata prirodnoga okoliša i prookolišne komunikacije te kako postoje jasne razlike među kategorijama elemenata koje se pojavljuju.

Ključne riječi: prirodni okoliš, prookolišna komunikacija, suvremeno oglašavanje

Elements of the Natural Environment in Contemporary Advertising

Society uses the natural environment in different ways and for different purposes. The study aimed to explore the usage of the natural environment as a virtual resource in contemporary advertising. In modern society, we are surrounded by advertisements, and the amount of information we receive daily is almost impossible to measure. As a medium of communication, advertising is one of the most powerful channels of communicating information and thus has a significant impact on individuals and society. What kind of relationship does society represent in the ads regarding the natural environment is the study's basic research question. By analysing the content of ads published in printed weekly newspapers in Croatia, the study sought to explore the relationship between elements of the natural environment (visual representations of the environment) and environmental communication in contemporary advertising. The study confirmed that there are different trends in the

use of elements of the natural environment and environmental communication, and that there are clear distinctions between the categories of elements that appear.

Keywords: natural environment, environmental communication, contemporary advertising

---

Eda Šarić Sveučilište u Zadru, Centar za strane jezike
University of Zadar, Centre for Foreign Languages
Hrvatska / Croatia

Mate Bratović Sveučilište u Zadru, Centar za strane jezike
University of Zadar, Centre for Foreign Languages
Hrvatska / Croatia

Jezik u prostoru: koncept krajolika u poučavanju hrvatskoga jezika kao stranoga

Cilj je uputiti na mogućnost primjene koncepta krajolika u nastavi hrvatskoga jezika kao stranoga, pri čemu krajolik označava stvaran prostor u kojem jezik egzistira i koji je izvor znanja i konteksta učenja. Program tečaja hrvatskoga jezika za strance na Sveučilištu u Zadru predstaviti će se kao primjer obrazovnoga modela koji integrira učenje jezika s iskustvenim učenjem u krajoliku – prirodnome, urbanome, kulturnome i društvenome, u kojem krajolik postaje pedagoški i didaktički resurs, a jezik se uči u autentičnim prostornim kontekstima. Praktična primjena učenja jezika provodi se uključivanjem ciljano osmišljenih aktivnosti izvan učionice u redoviti nastavni proces, pri čemu se te aktivnosti povezuju s nastavnim ciljevima i sadržajem. Naglasak je na iskustvenome, komunikacijskome i projektno orijentiranome učenju. Također, krajolik je obrazovna tema zastupljena na svim razinama jezičnoga znanja koja pruža uvid u povezanost hrvatskoga jezika s geografskim prostorom, kulturnim i društvenim identitetom, povijesnim razvojem i ekološkim posebnostima. Pokazati će se kako koncept krajolika, u skladu sa suvremenom nastavom stranih jezika, omogućuje autentično, iskustveno i interdisciplinarno učenje te pridonosi učinkovitijem usvajanju jezika, većoj motivaciji učenika i razvoju njihove kulturne kompetencije.

Ključne riječi: autentični prostori, hrvatski jezik kao strani, krajolik, kulturni kontekst

Language in Space: The Concept of Landscape in Teaching Croatian as a Foreign Language

The aim is to highlight the possibility of applying the concept of landscape in teaching Croatian as a foreign language, where landscape denotes the real space in which language exists and which serves as a source of knowledge and a learning context. The Croatian language course for foreigners at the University of Zadar will be presented as an example of an educational model that integrates language learning with experiential learning in the landscape – natural, urban, cultural, and social, where the landscape becomes a pedagogical and didactic resource, and the language is learned in authentic spatial contexts. Practical language application is achieved by incorporating purposefully designed activities outside the classroom into the regular teaching process, aligning with curricular goals and content. Emphasis is placed on experiential, communicative, and project-based learning. Furthermore, landscape is an educational theme integrated across all levels of language proficiency, offering insight into the connection between the Croatian language and its geographical context, cultural and social identity, historical development, and ecological specificities. The paper demonstrates how the concept of landscape, in line with contemporary foreign language teaching, enables authentic, experiential, and interdisciplinary learning and contributes to more effective language acquisition, increased learner motivation, and the development of cultural competence.

Keywords: authentic spaces, Croatian as a foreign language, landscape, cultural context

---

Nikola Šimunić   Institut za istraživanje migracija
                              Institute for Migration Research
                              Hrvatska / Croatia

Depopulacija i transformacija krajolika u Hrvatskoj: GIS analiza šumske sukcesije kao indikatora demografske otpornosti

U radu se analizira povezanost depopulacijskih procesa i promjena krajolika u Hrvatskoj u posljednjem međupopisnom razdoblju (2011 – 2021) primjenom GIS metoda i satelitskih podataka visoke rezolucije. Polazeći od pretpostavke da demografsko pražnjenje ruralnih prostora potiče prirodnu sukcesiju vegetacije, istraživanje ispituje može li promjena šumske pokrivenosti služiti kao prostorni indikator transformacije kulturnoga krajolika i demografske otpornosti naselja.

Promjene šumske pokrivenosti interpretiraju se kao pokazatelj smanjene antropogene kontrole krajolika, odnosno kao prostorna manifestacija slabljenja lokalnih društveno-ekoloških sustava. Analiza se temelji na prostornim podacima (Copernicus) za 2012. i 2022. godinu, za područje Hrvatske, standardiziranim na zajedničku prostornu rezoluciju, te analiziranim metodama raster diferencijacije i zonalne statistike na razini naselja. Dobiveni pokazatelji promjene šumske pokrivenosti uspoređeni su s ukupnom demografskom bilancom stanovništva naselja u razdoblju 2011. – 2021. godine. Rezultati ukazuju na prostorno diferencirane obrasce u kojima depopulacija često prati povećanje šumske pokrivenosti, osobito u perifernim i planinskim područjima, što upućuje na procese pasivne renaturalizacije krajolika. Istodobno, u urbanim i funkcionalno snažnijim područjima promjene krajolika pokazuju drukčiju dinamiku i stabilnije obrasce korištenja prostora. Rad doprinosi razumijevanju međudjelovanja demografskih procesa i transformacije krajolika te predlaže interpretaciju promjena zemljišnoga pokrova kao kvantitativnoga indikatora demografske otpornosti prostora, relevantnoga za prostorno planiranje, regionalni razvoj i istraživanja održivosti ruralnih područja.

Ključne riječi: demografska otpornost, depopulacija, prostorna demografija, šumska sukcesija, transformacija krajolika

Depopulation and Landscape Transformation in Croatia: A GIS Analysis of Forest Succession as an Indicator of Demographic Resilience

This paper examines the relationship between depopulation processes and landscape change in Croatia during the most recent intercensal period (2011–2021) using GIS methods and high-resolution satellite data. Based on the assumption that demographic decline in rural areas stimulates natural vegetation succession, the study investigates whether changes in forest cover can serve as a spatial indicator of cultural landscape transformation and demographic resilience at the settlement level. Changes in forest cover are interpreted as indicators of reduced anthropogenic control over the landscape, representing a spatial manifestation of weakening local socio-ecological systems. The analysis is based on spatial data from the Copernicus programme for 2012 and 2022 covering the territory of Croatia, standardised to a common spatial resolution and analysed using raster differencing and zonal statistics at the settlement scale. The derived indicators of forest cover change were compared with the overall demographic balance of settlement populations between 2011 and 2021. The results reveal spatially differentiated patterns in which depopulation is frequently accompanied by an increase in forest cover, particularly in peripheral and mountainous areas, indicating processes of passive landscape denaturalisation. In contrast, urban and functionally stronger areas exhibit different

landscape dynamics and more stable land-use patterns. The study contributes to understanding the interaction between demographic processes and landscape transformation. It proposes land-cover change as a quantitative indicator of demographic resilience, relevant for spatial planning, regional development, and rural sustainability research.

Keywords: demographic resilience, depopulation, spatial demography, forest succession, landscape transformation

---

Filip Šimunjak   Leksikografski zavod Miroslav Krleža
Miroslav Krleža Institute of Lexicography
Hrvatska / Croatia

Povijesni krajolik Save na području Zagreba u 18. i 19. stoljeću: rekonstrukcija riječnih tokova i prostornih preobrazbi

Izlaganje, popraćeno nizom kartografskih priloga, prikazuje rezultate geoinformacijske (GIS) rekonstrukcije povijesnih tokova rijeke Save na širem području Zagreba u 18. i 19. stoljeću na temelju karata Habsburške Monarhije. U središtu analize nisu samo promjene riječnoga korita, nego i promjene riječnog krajolika koje su te promjene uzrokovale. Usporedbom rekonstruiranih tokova s današnjim stanjem izdvajaju se prirodno uvjetovane (hidrografske i morfološke) te antropogene preobrazbe prostora. Posebno se analizira osam primjera u kojima su tragovi starijih tokova i danas čitljivi u prostornoj strukturi (položaj prometnica i naselja), kao i primjeri u kojima su slojevi povijesnoga krajolika prikriveni suvremenim urbanističkim razvojem, osobito širenjem Zagreba prema južnoj obali Save. Rad tako pokazuje kako rekonstrukcije riječnih tokova mogu biti korisne za razumijevanje promjena kulturnoga i prirodnoga krajolika te vrijedan prilog razumijevanju dugoročnoga odnosa rijeke i grada.

Gljučne riječi: povijesni krajolik, rijeka Sava, geoinformacijska rekonstrukcija, povijesna kartografija, Zagreb

The Historical Sava Landscape in the Zagreb Area in the 18th and 19th Centuries: Reconstructing River Courses and Spatial Transformations

This study, accompanied by a series of maps, presents the results of a geoinformational (GIS) reconstruction of historical Sava River courses in the wider Zagreb area during the 18th and 19th centuries, based on maps of the Habsburg Monarchy. The analysis focuses not only on changes in the river course itself but also on the transformations of the river landscape resulting from those changes. By comparing the reconstructed courses with the present-day situation, the study distinguishes between natural (hydrographic and morphological) and anthropogenic spatial transformations. Attention is given to eight cases in which traces of former river courses remain visible in today's spatial structure, especially in the layout of roads and settlements. The study also examines cases in which layers of the historical landscape have been partly hidden by contemporary urban development, particularly through Zagreb's expansion toward the southern bank of the Sava. These findings show that reconstructions of river courses can serve as a useful tool for understanding changes in both cultural and natural landscapes, while also contributing to the interpretation of the long-term relationship between the river and the city.

Keywords: historical landscape, River Sava, geoinformational reconstruction, historical cartography, Zagreb

Filip Škiljan Institut za istraživanje migracija
Institute for Migration Research
Hrvatska / Croatia

Domagoj Vidović Institut za hrvatski jezik
Institute of Croatian Language
Hrvatska / Croatia

Kristian Lewis Institut za hrvatski jezik
Institute of Croatian Language
Hrvatska / Croatia

Ličani u virovitičkome kraju

Nakon odlaska Osmanlija s virovitičkoga područja potkraj 17. stoljeća prostor je ostao slabo naseljen. Tijekom 18. stoljeća započinje plansko naseljavanje stanovništva, među kojima su bili Hrvati iz različitih krajeva, uključujući područja preko Drave, Bosnu te pogranična područja Hrvatske. Znatniji val doseljavanja činili su Gorani i stanovnici iz ogulinskoga i primorskoga kraja između 1765. i 1768., koji su naselili niz sela oko Slatine i Virovitice te obnovili ili osnovali nova naselja poput Sladojevaca i Nove Bukovice. U 19. i početkom 20. stoljeća na područje virovitičkoga kraja intenzivno se doseljavaju Ličani, i Hrvati i Srbi. Razlozi migracija bili su prenapučenost Like, siromašno i neplodno tlo te težnja za boljim životnim uvjetima u plodnijim slavonskim krajevima. Važan poticaj doseljavanju bila je agrarna reforma i kolonizacija nakon Prvog svjetskog rata, kada su veleposjedi, osobito obitelji Janković, dijelom oduzeti i podijeljeni kolonistima, među kojima je bilo mnogo dobrovoljaca iz Prvoga svjetskog rata i stanovnika pasivnih krajeva. Ličani su osnivali nova sela ili naseljavali postojeća, poput Levinovca, Rodinog Potoka, Trnave, Trapinske i Rezovačkih Krčevina. Doseljavanja su često bila organizirana kroz kolonizacijske programe, ali i individualnom kupnjom zemlje. Unatoč dobivenim posjedima, kolonisti su se suočavali s teškim uvjetima života, zaduženošću, lošom infrastrukturom i zdravstvenim problemima, osobito zbog prilagodbe na nizinski i močvarni prostor zapadne Slavonije. Tijekom Drugog svjetskog rata došlo je do novih migracija, kada su na područje virovitičkog kotara naseljavani Hrvati iz različitih krajeva na imanja prisilno iseljenih Srba. Nakon rata dio tih kolonista napustio je područje, a nova agrarna reforma predviđala je naseljavanje stanovništva iz drugih dijelova Hrvatske. U poslijeratnome razdoblju Ličani su se u većoj mjeri selili prema Vojvodini nego prema Slavoniji. Migracije Ličana značajno su oblikovale demografsku i društvenu strukturu virovitičkog kraja, osobito u pojedinim naseljima koja su tijekom 20. stoljeća postala važna središta ličkoga doseljeništa.

Ključne riječi: Ličani, virovitički kraj, migracije, Slavonija, Lika, demografske promjene, naseljavanje

Settlers from Lika in the Virovitica Region

After the Ottomans withdrew from the Virovitica region at the end of the seventeenth century, the region remained sparsely populated. During the 18th century, the planned settlement of the population began, including Croats from various regions, areas across the Drava River, Bosnia, and the bordering areas of Croatia. A more significant wave of immigration occurred between 1765 and 1768, when settlers from Gorski Kotar and inhabitants of the Ogulin and littoral regions moved to the territory. They settled in numerous villages around Slatina and Virovitica, restoring or founding new settlements such as Sladojevci and Nova Bukovica. In the nineteenth and early twentieth centuries, the Virovitica region experienced more intensive immigration from Lika, both Croats and Serbs. The main reasons for these migrations were the overpopulation of Lika, its poor and infertile soil, and the desire for better living conditions in the more fertile Slavonian regions. An important stimulus to immigration was agrarian reform and colonisation after the First World War, when large estates – particularly those of the Janković family – were partly confiscated and distributed to colonists, among whom were many volunteers from the First World War as well as inhabitants of economically underdeveloped areas. Settlers from Lika founded new villages or populated existing ones, such as Levinovac, Rodin Potok, Trnava, Trapinska, and Rezovačke Krčevine. Immigration was often organised through colonisation programs and through the individual purchase of land. Despite obtaining landholdings, the colonists faced difficult living conditions, indebtedness, poor infrastructure, and health problems, particularly due to the challenges of adapting to the lowland and marshy environment of western Slavonia. During the Second World War, new migrations occurred when Croats from various regions were settled in the Virovitica district on estates previously owned by Serbs who had been forcibly expelled. After the war, some of these colonists left the area, while the new agrarian reform envisaged the settlement of population from other parts of Croatia. In the post-war period, migrants from Lika moved to Vojvodina in greater numbers than to Slavonia. The migrations of people from Lika significantly shaped the demographic and social structure of the Virovitica region, particularly within specific settlements that emerged as prominent centres of Lika immigration during the twentieth century.

Keywords: settlers from Lika, Virovitica region, migrations, Slavonia, Lika, demographic changes, settlement

Landscape Depictions on the Narrative Reliefs of Roman Tombs at Šempeter in the Savinja Valley

Depictions of landscape as a background motif occur only rarely in Roman funerary art from Noricum and Pannonia. In both provinces, they are primarily attested on monuments that display a dominant influence of the Attic artistic tradition, observable from the last third of the second century AD onward. A particularly illustrative example is provided by the reconstructed tombs in the Roman necropolis at Šempeter in the Savinja Valley, and located within the ager of Roman Celeia. Their connections with Attic sarcophagus workshops have been repeatedly emphasised in scholarship, whether in relation to individual figures or to entire compositional schemes. Beyond these stylistic and iconographic links, the tombs are also connected to the eastern Mediterranean through depictions of the landscapes in which the narrative scenes are typically set. Such landscape settings are generally absent from representations of the same subjects in Noricum and the neighbouring provinces, suggesting the use of a different visual model and pointing to alternative artistic sources of inspiration.

Keywords: landscape, Roman funerary art, Šempeter, Attic sarcophagi, Noricum

Prikazi krajolika na narativnim reljefima rimskih grobnica u Šempetru u Savinjskoj dolini

Prikazi pejzaža kao pozadinskoga motiva rijetko se javljaju u rimskoj pogrebnoj umjetnosti iz Norika i Panonije. U obje provincije prvenstveno su potvrđeni na spomenicima koji pokazuju dominantan utjecaj atičke umjetničke tradicije, uočljiv od posljednje trećine drugoga stoljeća poslije Krista nadalje. Posebno ilustrativan primjer pružaju rekonstruirane grobnice u rimskoj nekropoli u Šempetru u Savinjskoj dolini, smještenoj unutar agera rimske Celeje. Njihove veze s atičkim radionicama sarkofaga više su puta naglašavane u znanosti, bilo u odnosu na pojedinačne figure ili na cijele kompozicijske sheme. Osim ovih stilskih i ikonografskih veza, grobnice su također povezane s istočnim Mediteranom kroz prikaze pejzaža u koje se obično smještaju narativne scene. Takvi pejzažni ambijenti uglavnom su odsutni iz prikaza istih subjekata u Noriku i susjednim provincijama, što sugerira korištenje drugačijega vizualnog modela i ukazuje na alternativne umjetničke izvore inspiracije.

Ključne riječi: pejzaž, rimska pogrebna umjetnost, Šempeter, atički sarkofazi, Norik

Pollution Burden of the Riparian Landscape with River Litter After the 2023 Floods in the Savinja-Šalek Region

This study examines how extreme flood events influence the spatial distribution and quantity of river macrolitter, using the August 2023 floods in the upper Savinja and middle course of the Paka river basins as a case landscape. It also evaluates the applicability of rapid-assessment indicators for post-disaster monitoring and for environmental field education. A rapid litter-quantity assessment method was applied at eight sampling sites located in depositional zones. Two indicators derived from a study of the Tamsui River were used: litter quantity relative to the surveyed reach length and to the sampling area. Field inventories were conducted in April 2024, and the Pearson correlation coefficient was used to assess relationships among litter quantity, spatial characteristics, and plastic share. The results show no significant relationship between macrolitter quantity and reach length, while a moderate to strong negative correlation was identified between litter quantity and sampling area ($R^2 = 0.52$), indicating that smaller depositional zones accumulate higher litter volumes (1–20 m³). Plastic accounted for approximately 75% of total macrolitter, highlighting its persistence and role as a potential source of microplastics. Weak correlations suggest the influence of additional factors. The study confirms the usefulness of rapid field-based assessment and contributes to improved post-flood monitoring, methodological transferability, and integrated river management.

Keywords: river macrolitter, rapid assessment, riparian landscape, plastic pollution

Opterećenje zagađenja riječnoga krajolika otpadom nakon poplava 2023. u regiji Savinja-Šalek

Ovo istraživanje ispituje kako ekstremni poplavni događaji utječu na prostornu raspodjelu i količinu riječnog makrootpada na primjeri poplave iz kolovoza 2023. u gornjem toku rijeke Savinje i srednjem toku rijeke Pake kao istraživanom krajoliku. Također se procjenjuje primjenjivost pokazatelja brzih procjena za praćenje nakon katastrofa i terensku edukaciju o okolišu. Metoda brze procjene količine otpada primijenjena je na osam lokacija smještenih u zonama taloženja. Korištena su dva pokazatelja preuzeta iz studije rijeke Tamsui River: količina otpada u odnosu na duljinu istraživanoga odsjeka i u odnosu na površinu uzorka. Terensko istraživanje

provedeno je u travnju 2024., a Pearsonov koeficijent korelacije bio je korišten za procjenu odnosa između količine otpada, prostornih karakteristika i udjela plastike. Rezultati pokazuju da ne postoji značajna povezanost između količine makrootpada i duljine odsjeka, dok je umjerena do jaka negativna korelacija identificirana između količine otpada i površine uzorka ($R^2 = 0,52$), što upućuje na zaključak da manje zone taloženja akumuliraju veće količine otpada u rasponu 1–20 m³. Plastika je činila približno 75 % ukupnoga makrootpada, ističući njezinu trajnost i ulogu kao potencijalnog izvora mikroplastike. Slabe korelacije sugeriraju utjecaj dodatnih čimbenika. Istraživanje potvrđuje korisnost brze terenske procjene i doprinosi poboljšanom praćenju nakon poplava, prenosivosti metodologije i integriranom upravljanju rijekama.

Ključne riječi: riječni makrootpad, brza procjena, riječni krajolik, zagađenje plastikom

---

Iva Štefanac Osnovna škola Janjina
Janjina Primary School, Janjina
Osnovna škola Trpanj
Trpanj Primary School, Trpanj
Hrvatska / Croatia

Slikanje pejzaža kao potraga za identitetom

Ovaj rad na primjeru provedenoga školskog projekta i umjetničkoga istraživanja s učenicima osnovne škole u području likovne kulture ima za cilj izložiti povezanost slikanja motiva pejzaža i građenja osobnoga i kulturnoga identiteta učenika i umjetnika. Kroz izvanučioničku nastavu posjeta privatnoj zbirci slika, kroz praktični likovno-stvaralački rad s učenicima u učionici, kroz provedeno istraživanje učenika polustrukturiranim upitnikom te kroz suradnju s lokalnom zajednicom u organizaciji učeničke izložbe u muzeju, zaključeno je da su učenici na ovaj način dublje upoznali sebe, svoje osjećaje i kraj u kojemu žive. Rezultati provedenoga umjetničkog istraživanja u školi uspoređeni su s mnoštvom primjera iz povijesti likovne umjetnosti slikara hrvatskoga juga koji su u periodu moderne i suvremene umjetnosti, kroz prikaz krajolika u raznim likovnim medijima, kontinuirano određivali vlastiti stvaralački habitus. Promišljajući emotivni prostor rodnoga kraja, tipične biljke peljeških livada te slikarski rukopis jednoga od najpoznatijih hrvatskih slikara, učenici su kroz interdisciplinarni školski projekt *Da sam ja Celestin Medović* tražili vlastiti likovni izraz i primili neizbrisiv pečat ljepote kulturne i prirodne baštine Pelješca. Istraživanje pokazuje kako pejzaži u likovnoj umjetnosti nisu samo prikaz

prirodnoga svijeta, već osobni izraz sebe, društva i kulturnoga okruženja, čime postaju duboko autobiografski i na neki način alat za samospoznaju.

Ključne riječi: pejzaž, identitet, kulturna i prirodna baština, likovna umjetnost, nastava likovne kulture

Landscape Painting as a Search for Identity

This paper, based on a school project and arts-based research conducted with primary school students in the field of visual arts, explores the connection between painting landscape motifs and the construction of personal and cultural identity in both students and artists. Through gallery-based learning in a private painting collection, through practical creative work in the classroom, through students' research conducted via semi-structured questionnaires, and through collaboration with the local community in organising a student exhibition at a museum, it was concluded that the students gained a deeper understanding of themselves, their emotions and their home region. The results of the artistic research conducted in school were compared with numerous examples from the art history of visual artists from the Croatian south, who, during the modern and contemporary art periods, continuously defined their own creative habitus through the depiction of landscapes in various artistic media. By reflecting on the emotional space of their native region, the typical flora of the Pelješac meadows and the painterly style of one of the most famous Croatian painters, students sought their own artistic expression through the interdisciplinary school project "If I Were Celestin Medović", receiving an indelible mark of the beauty of the cultural and natural heritage of Pelješac. The research demonstrates that landscapes in visual art are not merely representations of the natural world, but personal expressions of the self, society, and the cultural environment, thereby becoming deeply autobiographical and, in a sense, a tool for self-discovery.

Keywords: landscape, identity, cultural and natural heritage, visual arts, art education

Ivana Štokov

Institut za etnologiju i folkloristiku
Institute of Ethnology and Folklore Research
Hrvatska / Croatia

Vera Graovac Matassi

Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju
University of Zadar, Department of Geography
Hrvatska / Croatia

The Impact of Depopulation on Socio-Economic Development and Landscape Transformation on the Island of Iž

This paper analyses the depopulation of the island of Iž as a key factor in socio-economic changes and the transformation of the island landscape. The main research question examines how demographic changes, particularly depopulation, have influenced the island's socio-economic development and changes in the appearance and use of space. Based on statistical data, population trends and structures were analysed, and the land-use changes were examined. By combining demographic and spatial data analysis with several field studies, three phases of landscape transformation on the island over the past hundred years were identified. The key processes shaping the area were changes in population density, intensive emigration, and the development of tourism. Demographic and economic changes significantly affected the number, structure, and use of housing units. To gain insight into different aspects of quality of life, surveys were conducted in 2014 and 2025, covering approximately 20% of the adult and elderly population. The results show that, despite numerous challenges the local population faces, most express satisfaction with living conditions on the island. At the same time, the local population clearly recognises the problems of depopulation and population ageing, as well as the impact of tourism on the island's economy and the transformation of the island's landscape. This research contributes to the scientific study of demographic and socio-economic changes on Croatian islands, particularly small islands that are severely affected by depopulation and population ageing, with a tendency toward gradual extinction and transformation into areas of seasonal habitation.

Keywords: depopulation, Island of Iž, population ageing, landscape, second homes

Utjecaj depopulacije na društveno-gospodarski razvoj i transformaciju krajolika na otoku Ižu

U radu se analizira depopulacija otoka Iža kao ključni čimbenik društveno-gospodarskih promjena i transformacije otočnog krajolika. Glavno istraživačko pitanje je kako su demografske promjene, posebice depopulacija, utjecali na društveno-gospodarski razvoj otoka i promjene u izgledu i korištenju prostora. Na temelju statističkih podataka analizirana su kretanja i strukture stanovništva te promjene u površinama prema katastarskim kategorijama korištenja zemljišta. Kombinacijom analize demografskih i prostornih podataka te višekratnih terenskih istraživanja izdvojene su tri faze transformacije krajolika otoka tijekom posljednjih stotinu godina. Ključni procesi koji su pritom oblikovali prostor bile su promjene u gustoći naseljenosti, intenzivna emigracija te razvoj turizma. Demografske i gospodarske promjene značajno su utjecale na broj, strukturu i način korištenja stambenih jedinica. U svrhu dobivanja uvida u različite aspekte kvalitete života provedena su anketna istraživanja 2014. i 2025. godine, kojima je obuhvaćeno oko 20 % stanovništva zrele i starije životne dobi. Rezultati pokazuju da, unatoč brojnim izazovima otočnoga života, većina ispitanika izražava zadovoljstvo životom na otoku. Istodobno, lokalno stanovništvo jasno prepoznaje probleme depopulacije i starenja te utjecaja turizma na gospodarstvo otoka i transformaciju otočnoga krajolika. Ovo istraživanje predstavlja doprinos znanstvenome proučavanju demografskih i društveno-gospodarskih promjena na hrvatskim otocima, posebice na malim otocima koji su izrazito zahvaćeni depopulacijom i starenjem stanovništva s tendencijom postupnoga izumiranja i transformacije u prostor povremene naseljenosti.

Ključne riječi: depopulacija, otok Iž, starenje stanovništva, krajolik, stanovi za odmor

Dora Štublin Sveučilište u Zadru, Odjel za povijest umjetnosti
University of Zadar, Department of History of Art
Hrvatska / Croatia

Antonela Čelan Sveučilište u Zadru, Odjel za povijest umjetnosti
University of Zadar, Department of History of Art
Hrvatska / Croatia

Dijalozi s krajolikom

Krajolik je slojeviti zapis materijalnih praksi i društvenih odnosa, prostor u koji se talože tragovi proizvodnje, svakodnevice i kolektivnoga pamćenja. Upravo je tom premisom vođen znanstveno-istraživački projekt *Past to Plate: Living Heritage for Sustainable Future*, koji istražuje isprepletenost materijalnih i nematerijalnih dimenzija upisanih u kulturni krajolik. Te su dimenzije konceptualno artikulirane kroz međunarodnu izložbu *Dijalozi s krajolikom*, zamišljenu kao prostor susreta krajolika i njegovih suvremenih interpretacija. Metodološki okvir projekta dodatno je razvijen uključivanjem studenata Sveučilišta u Zadru (Povijest umjetnosti) i partnerskog sveučilišta SETU (Culinary Arts, Hospitality i Humanities) kroz *EU CONEXUS Student Research Hub (SRH) From Question to Creation: An Experiential Learning Model*. Cilj SRH-a bio je testirati iskustveni model učenja u kojemu studenti različitih disciplina zajednički interpretiraju materijalne i nematerijalne slojeve krajolika kroz konkretne kustoske, produkcijske i istraživačke zadatke. Rezultati upućuju na visok potencijal ovakvoga modela za razvoj interdisciplinarnoga mišljenja te za integraciju istraživanja, nastave i kreativne prakse u kontekstu europskih sveučilišnih mreža.

Ključne riječi: kulturni krajolik, iskustveno učenje, Student Research Hub, interdisciplinarnost, interpretacija baštine

Dialogues with the Landscape

Landscape is a stratified record of material practices and social relations, a space in which the traces of production, everyday life, and collective memory accumulate. This premise underpins the research project *Past to Plate: Living Heritage for Sustainable Future*, which examines the interweaving of material and immaterial dimensions inscribed in the cultural landscape. These dimensions were conceptually articulated through the international exhibition *Dialogues with the Landscape*, conceived as a site of encounter between landscape and its contemporary interpretations. The methodological framework of the project was further developed through the involvement of students from the University of Zadar (Art History) and the partner institution SETU (Culinary Arts, Hospitality and Humanities) within the *EU*

CONEXUS Student Research Hub (SRH) From Question to Creation: An Experiential Learning Model. The aim of the SRH was to test an experiential learning model in which students from different disciplinary backgrounds collaboratively interpret the landscape material and immaterial layers through concrete curatorial, production, and research tasks. The results indicate the strong potential of this model to foster interdisciplinary thinking and integrate research, teaching, and creative practice within the context of European university networks.

Keywords: cultural landscape, experiential learning, Student Research Hub, interdisciplinarity, heritage interpretation

---

Mirela Šušić Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku
University of Zadar, Department of Croatian Studies
Hrvatska / Croatia

Krajolik kao lik književnoga djela u nastavi književnosti

Rad problematizira status krajolika u književnome tekstu, polazeći od pretpostavke da krajolik, osobito u djelima utemeljenima na zavičajnome imaginariju, ne funkcionira isključivo kao deskriptivna kulisa radnje, nego kao aktivna i semantički produktivna sastavnica pripovjedne strukture, sposobna zadobiti obilježja književnoga lika. U tom se smislu krajolik promatra kao nositelj emocionalne atmosfere, memorije prostora, identitetskih uporišta i simboličkih napetosti, pri čemu sudjeluje u oblikovanju likova, usmjeravanju radnje i interpretaciji temeljnih idejnih slojeva djela. Navedena se teza razmatra na primjeru romana *Knjiga gorkog prijekora* Ivana Aralice, s posebnim naglaskom na Zadar i zadarsko područje kao prostor identitetskoga oblikovanja, kulturne memorije i simboličke artikulacije zajedničkoga iskustva. Cilj rada je pokazati kako se književnim postupcima krajolik konstituira kao aktivni sudionik pripovijedanja te kako se takva interpretacija može primijeniti u nastavi književnosti, osobito u okviru načela zavičajnosti. Analiza će biti usmjerena na prostorne topose, motivske mreže, simboličke slike, jezično-stilska obilježja i narativne perspektive kojima prostor poprima funkciju svjedoka i sudionika pripovjednoga procesa. U metodološkome smislu rad povezuje prostorne i naratološke pristupe s metodičkom primjenom u nastavi književnosti. Interpretacija krajolika pritom se potvrđuje kao korelacijsko-integracijsko polazište za povezivanje književnoga teksta, zadarske baštine i čitateljskoga iskustva učenika i studenata.

Gljučne riječi: krajolik, književni lik, prostor u književnosti, zavičajnost, metodika književnosti

Landscape as a Character in the Literary Work in Literature Teaching

The paper examines the status of landscape in literary texts, assuming that landscape in works grounded in local imaginary functions not only as a backdrop but as a semantically productive element of narrative structure, capable of acquiring traits of a literary character. It is viewed as a bearer of atmosphere, spatial memory, identity anchors, and symbolic tensions, shaping characters, directing the plot, and illuminating central ideas. This thesis was examined in Ivan Aralica's novel *The Book of Bitter Reproach*, with emphasis on Zadar and the Zadar region as spaces of identity formation, cultural memory, and the symbolic articulation of shared experience. The paper aims to show how literary procedures constitute landscape as an active participant in narration and how this interpretation can be applied in literature teaching within the local-heritage principle. The analysis focuses on spatial topoi, motif networks, symbolic images, language and style, and narrative perspectives through which space becomes both witness and participant in narration. Methodologically, the paper combines spatial and narratological approaches with a didactic application in literature teaching, confirming landscape interpretation as a correlational and integrative starting point that links the literary text, Zadar's heritage, and both pupils' and students' reading experiences.

Keywords: landscape, literary character, space in literature, local rootedness, literature teaching methodology

---

Barbara Turk Niskač Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, Institut za antropološka i prostorna istraživanja
Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Institute of Anthropological and Spatial Studies
Slovenija / Slovenia

Multispecies Landscape: The Case of Bracken Expanses in Southeastern Slovenia

Drawing on walking ethnography and semi-structured interviews exploring memories of work within the domestic agricultural economy of Bela krajina in south-eastern Slovenia, this paper examines patches of land known as *steljniki*, characterised by bracken growth and scattered birches. Historically, these areas

were used for livestock grazing and for harvesting bracken in the autumn. The paper traces how *steljniki* have changed over time, focusing on shifting perceptions of their value—from land central to agricultural practice, to one considered degraded, and as their number decreased, to being recognised for their importance to biodiversity. By attending to interspecies collaboration and acknowledging the agentic, co-constitutive roles of humans, grazing animals, bracken, topography, and soil composition, the paper moves beyond the notion of the cultural landscape and rethinks *steljniki* as a multispecies landscape. In doing so, it pays particular attention to bracken, a somewhat controversial plant that is widely considered an aggressive coloniser, often associated with habitat loss and changes in soil properties. It shows that human and animal “slow disturbances” (Tsing 2012) tamed bracken and maintained the characteristic appearance of *steljniki*, preventing succession to oak and hornbeam forests. Thus, the paper contributes to debates on nature-culture and human-landscape relations.

Keywords: animal husbandry, slow disturbance, biodiversity, agricultural change, nature cultures

Viševrsni krajolik: Slučaj prostranstava paprati u jugoistočnoj Sloveniji

Oslanjajući se na hodajuću etnografiju i polustrukturirane intervjuje koji istražuju sjećanja na rad unutar domaće poljoprivredne ekonomije Bele krajine u jugoistočnoj Sloveniji, ovaj rad ispituje dijelove zemlje poznate kao *steljnici*, koje obilježava rast paprati i raštrkane breze. Povijesno gledano, ova su se područja koristila za ispašu stoke i za žetvu paprati u jesen. Rad prati kako su se *steljnici* mijenjali tijekom vremena, fokusirajući se na promjenjive percepcije njihove vrijednosti - od zemljišta središnjega značaja za poljoprivrednu praksu, do onoga koje se smatra degradiranim, te kako se njihov broj smanjivao, do prepoznavanja njihove važnosti za bioraznolikost. Obračajući pažnju na suradnju među vrstama i priznajući posredničke, sukonstitutivne uloge ljudi, životinja koje pasu, paprati, topografije i sastava tla, rad nadilazi pojam kulturnoga krajolika i preispituje *steljnike* kao viševrsni krajolik. Pritom posebnu pozornost posvećuje paprati, pomalo kontroverznoj biljci koja se široko smatra agresivnim kolonizatorom, često povezanim s gubitkom staništa i promjenama svojstava tla. Pokazuje da su ljudski i životinjski „spori poremećaji” (Tsing, 2012) ukrotili paprat i održali karakterističan izgled *steljnika*, sprječavajući sukcesiju hrastovih i grabovih šuma. Stoga rad doprinosi raspravama o odnosima prirode i kulture te čovjeka i krajolika.

Gljučne riječi: stočarstvo, sporo ometanje, bioraznolikost, poljoprivredne promjene, prirodne kulture

Erika Anna Turzai Sveučilište Eötvös Loránd, Doktorski studij obrazovnih znanosti
Eötvös Loránd University, Doctoral School of Education
Mađarska / Hungary

Beatrix Vincze Sveučilište Eötvös Loránd, Fakultet za obrazovne znanosti i
psihologiju
Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology
Mađarska / Hungary

Landscape-Based Art Education: Nature Art as a Bridge Between Museum Learning and Outdoor Education

Nature art initiatives linked to museums and extracurricular programs increasingly treat the landscape as a pedagogical medium rather than a backdrop for artistic activity. This paper examines landscape-based art practices in natural and cultural environments that support differentiated outdoor learning for school-age participants and their connection to formal education and sustainability discourses. The study aims to examine whether nature art projects meaningfully engage diverse age groups and how they mediate between museum education, place-based pedagogy, and environmental awareness. The theoretical framework combines Humboldt's concept of the aesthetic–scientific unity of experiencing nature with Dewey's experiential learning and Ingold's understanding of landscape as a lived environment, complemented by perspectives on eco-art education (Inwood, 2013). Methodologically, the paper adopts a qualitative, theory-informed comparative analysis of international practices, including European museum-based nature art programs, extracurricular land art projects, and Eastern initiatives such as the YATOO Nature Art movement in South Korea. The analysis indicates that landscape-oriented art practices can create embodied, inclusive learning environments and allow age-responsive participation while strengthening links between museum pedagogy, environmental education, and local landscapes. The paper contributes to discussions on sustainable, landscape-centred education by positioning nature art as a mediating practice between cultural institutions, outdoor learning, and art education.

Keywords: nature art, landscape pedagogy, outdoor learning, museum education, eco-art education

Umjetnički odgoj temeljen na krajoliku: priroda kao most između učenja u muzeju i obrazovanja na otvorenom

Inicijative za umjetnost u prirodi povezane s muzejima i izvannastavnim programima sve više tretiraju krajolik kao pedagoški medij, a ne kao kulisu za umjetničku aktivnost. Ovaj rad se bavi time kako prakse umjetnosti temeljene na krajoliku u prirodnim i kulturnim okruženjima podržavaju diferencirano učenje na otvorenome za školske sudionike i kako se one povezuju s formalnim obrazovanjem i diskursima održivosti. Cilj istraživanja je ispitati uključuju li projekti umjetnosti u prirodi smisleno različite dobne skupine i kako posreduju između muzejskoga obrazovanja, pedagogije temeljene na mjestu i ekološke svijesti. Teorijski okvir kombinira Humboldtov koncept estetsko-znanstvenoga jedinstva doživljavanja prirode s Deweyjevim iskustvenim učenjem i Ingoldovim razumijevanjem krajolika kao životnoga okoliša, nadopunjeno perspektivama o eko-umjetničkom obrazovanju (Inwood, 2013). Metodološki, rad usvaja kvalitativnu, teorijski utemeljenu komparativnu analizu međunarodnih praksi, uključujući europske muzejske programe umjetnosti u prirodi, izvannastavne projekte *land arta* i istočne inicijative poput pokreta YATOO Nature Art u Južnoj Koreji. Analiza pokazuje da prakse umjetnosti usmjerene na krajolik mogu stvoriti utjelovljena, uključiva okruženja za učenje koja omogućuju sudjelovanje prilagođeno dobi, a istovremeno jačaju veze između muzejske pedagogije, obrazovanja o okolišu i lokalnih krajolika. Rad doprinosi raspravama o održivom obrazovanju usmjerenom na krajolik pozicionirajući umjetnost u prirodi kao posredničku praksu između kulturnih institucija, učenja na otvorenome i umjetničkoga obrazovanja.

Ključne riječi: umjetnost u prirodi, pejzažna pedagogija, učenje na otvorenom, muzejski odgoj, eko-umjetnički odgoj

Mari Uusküla Sveučilište u Tallinnu, Fakultet za humanističke studije
Tallinn University, School of Humanities
Estonija / Estonia

Hannes Palang Sveučilište u Tallinnu, Fakultet za humanističke studije
Tallinn University, School of Humanities
Estonija / Estonia

Conceptualising Landscape in Estonian: Insights from Ordinary Language

Landscape is a central concept in geography with a well-established theoretical definition. Yet comparatively little attention has been paid to how it is understood by lay people, i.e., non-specialists. This presentation examines the conceptualisation of landscape among Estonian speakers, combining quantitative and qualitative approaches. The study draws on data from a free-listing task and open responses to the question "What is landscape?" 153 people responded to a questionnaire. The free-listing results suggest that landscape is most strongly associated with natural phenomena, reflecting a traditionally nature-oriented view. However, qualitative content analysis reveals a more complex picture: respondents conceptualise the landscape as both a natural and a human-made phenomenon. Landscape is described equally often as a physical area of land and as an environment, while some participants frame it in perceptual or personal terms. Age-related differences emerge, with older participants producing a wider range of landscape-related vocabulary, pointing to possible diachronic change in the semantic field. The findings further indicate that landscape terms do not form a homogeneous semantic domain comparable to classic lexical fields such as colour or body parts. The paper discusses implications for linguistic landscape studies and educational approaches to environmental concepts.

Keywords: multidisciplinary landscape research, semantics, language, human-environment relationships

Konceptualizacija krajolika na estonskom: uvidi iz običnoga jezika

Krajolik je središnji pojam u geografiji s dobro utvrđenom teorijskom definicijom, no relativno malo pažnje posvećeno je tome kako ga razumiju laici, tj. nestručnjaci. Ova prezentacija ispituje konceptualizaciju krajolika među estonskim govornicima kombinirajući kvantitativne i kvalitativne pristupe. Istraživanje se temelji na podacima iz zadatka slobodnoga nabiranja i otvorenih odgovora na pitanje „Što

je krajolik?". Na upitnik su odgovorile 153 osobe. Rezultati slobodnoga nabiranja sugeriraju da je krajolik najsnažnije povezan s prirodnim pojavama, što odražava tradicionalno usmjeren pogled na prirodu. Međutim, kvalitativna analiza sadržaja otkriva složeniju sliku: ispitanici konceptualiziraju krajolik i kao prirodni i kao ljudski fenomen. Krajolik se podjednako često opisuje kao fizičko područje zemlje i kao okoliš, dok ga neki sudionici uokviruju perceptivnim ili osobnim terminima. Pojavljuju se razlike povezane s dobi, pri čemu stariji sudionici proizvode širi raspon vokabulara vezanoga uz krajolik, što ukazuje na moguću dijakronijsku promjenu u semantičkome polju. Nalazi nadalje ukazuju na to da pejzažni pojmovi ne tvore homogenu semantičku domenu usporedivu s klasičnim leksičkim poljima poput boje ili dijelova tijela. Rad raspravlja o implikacijama za lingvističke studije krajolika i obrazovne pristupe konceptima okoliša.

Gljučne riječi: multidisciplinarno istraživanje krajolika, semantika, jezik, odnosi čovjeka i okoliša

---

Maja Verdonik Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet
University of Rijeka, Faculty of Teacher Education
Hrvatska / Croatia

Umjetnička interpretacija krajolika u pričama Beatrix Potter

Engleska književnica i ilustratorica Helen Beatrix Potter (1866 – 1943) rođena je u Londonu u imućnoj građanskoj obitelji. U djetinjstvu je živjela u Londonu, međutim obitelj je tijekom praznika boravila u iznajmljenim kućama na selu, osobito na zapadnoj obali jezera Derwentwater. Krajolik oko jezera Derwentwater nudio je Beatrix Potter širok izbor tema za slikanje: za kišnih dana mogla je crtati unutrašnjost i namještaj ladanjskih kuća u kojima je obitelj boravila, a za lijepog vremena – vrt ili krajolike tijekom izleta u grad Keswick. Beatrix Potter bila je umjetnica slikanja mjesta (prostora i krajolika), a krajolik jezera Derwentwater posebno ju je inspirirao za nastanak tri priče: *Priču o zeki Benjaminu*, *Priču o vjeвериću Lješku* i *Priču o Tiki-Piki*. Ujedno, nakon što se od 1905. godine nastanila u Sawreyu, život u Near Sawreyju pružio joj je samostalnost (odvajanje od roditelja) i inspiraciju za mnoge druge priče. Cilj rada je, koristeći dostupnu literaturu, prikazati prisutnost i ulogu krajolika u ilustracijama priča Beatrix Potter te time ukazati na umjetničku interpretaciju krajolika u vizualnome sloju slikovnica ove autorice.

Gljučne riječi: Beatrix Potter, krajolik, slikovnica, verbalni diskurs, vizualni diskurs

Artistic Interpretation of Landscape in Beatrix Potter's Stories

The English writer and illustrator Helen Beatrix Potter (1866–1943) was born in London to a wealthy bourgeois family. She lived in London as a child, but her family spent their holidays in rented country houses, especially on the western shore of Derwentwater. The landscape around Derwentwater offered Beatrix Potter a wide range of subjects for painting: on rainy days, she could draw the interiors and furnishings of the country houses where the family stayed, and on fine days, the garden or landscapes during excursions to the town of Keswick. Beatrix Potter was an artist of place (space and landscape), and the landscape of Derwentwater inspired her to write three stories: *The Tale of Benjamin Bunny*, *The Tale of Squirrel Nutkin*, and *The Tale of Mrs Tiggy-Winkle*. At the same time, after settling in Sawrey from 1905, life in Near Sawrey provided her with independence (separation from her parents) and inspiration for many other stories. The aim of the paper is, using available literature, to demonstrate the presence and role of landscape in the illustrations of Beatrix Potter's stories and, thus, to point to the artistic interpretation of landscape in the visual layer of this author's picture books.

Keywords: Beatrix Potter, landscape, picture book, verbal discourse, visual discourse

---

Tea-Tereza Vidović Schreiber Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
University of Split, Faculty of Humanities and
Social Sciences
Hrvatska / Croatia

Imotski krajolik u poeziji Petra Gudelja

U radu se analizira uloga Imotskoga krajolika kao središnjega motiva i mitskoga toponima u pjesničkom opusu Petra Gudelja. Cilj je istražiti kako Gudelj transformira geografske elemente (Modro i Crveno jezero, Biokovo, krš) iz puke kulise u živuće, arhetipske simbole koji oblikuju kolektivni i individualni identitet. Fokus je na razumijevanju Imote kao postojbine „ilirske duše” i mjesta gdje se povijest, predaja i osobno iskustvo stapaju u jedinstvenu pjesničku sliku. Metodologija rada temelji se na kombinaciji mitsko-simboličke analize i teorije recepcije krajolika u književnosti. Koristit će se sinkretički pristup koji spaja povijesni kontekst regije s analizom Gudeljeva specifičnog „jezika kao posebnog stila”, a kojim se naglašava opipljivost opjevanoga krajolika. Posebna pozornost bit će posvećena analizi pjesama iz zbirke *Imotska knjiga* i *Zmija mladoženja*. Očekivani rezultati ponudit će dublji uvid u to

kako književnost sudjeluje u konstruiranju regionalnoga i nacionalnoga identiteta te kako Gudeljeva poezija funkcionira kao poetski inventar zavičaja.

Ključne riječi: Petar Gudelj, Imotski, krajolik, mitski toponim, identitet, hrvatska književnost, mitsko-simbolička analiza

The Imotski Landscape in the Poetry of Petar Gudelj

The paper analyses the role of the Imotski Landscape as a central motif and mythical toponym in Petar Gudelj's poetic oeuvre. The aim is to explore how Gudelj transforms geographical elements (Blue and Red Lakes, Biokovo, karst) from mere scenery into living, archetypal symbols that shape collective and individual identity. The focus is on understanding Imotski as the birthplace of the "Illyrian soul" and a place where history, tradition and personal experience merge into a unique poetic image. This paper employs a combination of mythic-symbolic analysis and the theory of landscape reception in literature. A syncretic approach will be used, combining the historical context of a region with an analysis of Gudelj's specific "language as a special style", which emphasises the tangibility of the sung landscape. Special attention will be paid to the analysis of poems from the collections *Imotska knjiga* and *Zmija mladoženja*. The expected results will offer a deeper insight into how literature participates in the construction of regional and national identity and how Gudelj's poetry functions as a poetic inventory of the homeland.

Keywords: Petar Gudelj, Imotski, landscape, mythical toponym, identity, Croatian literature, mythical-symbolic analysis

Ivica Vigato

Matica hrvatska, Ogranak u Zadru
Matica hrvatska, Branch in Zadar
Hrvatska / Croatia

Jan Defrančeski

Sveučilište u Zagrebu, Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku
University of Zagreb, University Centre for Integrative Bioethics
Hrvatska / Croatia

Kognitivno-lingvistička analiza prostora u glagoljskim bratovštinskim knjigama sa zadarskoga područja iz 18. i 19. stoljeća

Karitativno-vjerske bratovštine, osobito u manjim mjestima i zajednicama, imale su važnu društvenu ulogu. Organizirale su bratimska godišnja okupljanja, sudjelovale u crkvenim procesijama, pogrebima i prikazanjima, a često su uključivale i zajednički rad na bratovštinskoj zemlji. Njihovo je djelovanje relativno dobro poznato zahvaljujući sačuvanim bratovštinskim knjigama, koje se obično mogu podijeliti na dva dijela. Prvi dio odnosi se na osnivanje bratovština te sadrži kapitule i popis prvih bratima, dok se drugi dio odnosi na njihovo djelovanje i uključuje periodične zapise o tekućem poslovanju i izboru rukovodstva. Upravo su ti periodični zapisi posebno pogodni za istraživanje svakodnevnoga života „maloga” čovjeka jer često otkrivaju i tadašnje „znanje o svijetu”. Za potrebe ovoga rada odabrani su tekstovi iz periodičnih zapisa osam bratovštinskih knjiga sa širega zadarskoga područja (Zadarska nadbiskupija), u kojima se analiziraju leksemi kojima se imenuje, konceptualizira i opisuje prostor. Posebna pozornost posvećuje se leksemima kojima pisac, svjestan važnosti određenoga prostora (mjesto, okoliša i/ili krajolika), pridaje šire, metaforičko značenje. Leksička analiza temelji se na kognitivno-lingvističkom pristupu koji omogućuje grupiranje prostornih leksema u semantičke okvire radi njihove daljnje raščlambe i usporedbe. Cilj je rada, primjenom kognitivno-lingvističkoga i kulturološkoga pristupa, odgovoriti na pitanje kako je prostor oblikovao „maloga” čovjeka na širem zadarskome području u 18. i 19. stoljeću.

Ključne riječi: prostor, kognitivna lingvistika, glagoljica, bratovštinske knjige, zadarsko područje

Cognitive-Linguistic Analysis of Space in Glagolitic Brotherhood Books from the Zadar Area in the 18th and 19th Centuries

Charitable and religious brotherhoods, especially in smaller settlements and communities, played an important social role. They organised annual fraternal gatherings, participated in church processions, funerals, and religious performances, and often included collective work on the brotherhood land. Their activities are relatively well known thanks to preserved brotherhood books, which can generally be divided into two parts. The first part concerns the foundation of the brotherhoods and contains statutes and lists of the first members. The second part explores their activities and includes periodic records of ongoing administration and leadership elections. These periodic records are particularly suitable for researching the everyday life of the “common” person, as they often reveal the contemporary “knowledge of the world.” For this study, texts from the periodic records of eight brotherhood books from the wider Zadar area (Archdiocese of Zadar) were selected to analyse the lexemes used to name, conceptualise and describe space. Special attention is given to lexemes through which the writer, aware of the importance of a particular space (place, environment, and/or landscape), attributes a broader, metaphorical meaning. The lexical analysis is based on a cognitive-linguistic approach, which enables the grouping of spatial lexemes into semantic frames for further analysis and comparison. By applying cognitive-linguistic and cultural approaches, the paper aims to explore how space shaped the “common” person in the wider Zadar area during the 18th and 19th centuries.

Keywords: space, cognitive linguistics, Glagolitic script, brotherhood books, Zadar area

---

Nikola Vojnović Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultetu ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković”
Juraj Dobrila University of Pula, Faculty of Economics and
Tourism “Dr. Mijo Mirković”
Hrvatska / Croatia

Turistifikacija i kulturni krajolik Istre

Istraživanje analizira odnos turistifikacije kao složenog procesa transformacije prostornih, društveno-gospodarskih i kulturnih obilježja i sastavnica kulturnoga krajolika Istre. Intenzivna turistifikacija prirodnih, antropogenih, morfoloških i osjetilnih sastavnica kulturnoga krajolika Istre može se podijeliti u dva glavna

razdoblja. Prvo razdoblje započinje šezdesetih godina prošloga stoljeća u kojem se temeljem odluka društveno-političkih organizacija te realizacijom smjernica regionalnih prostornih planova preoblikuje značajan dio kulturnoga krajolika priobalja. Prostornim planovima predviđela se gradnja turističkih smještajnih kapaciteta s ukupno 300 000 postelja do 2000. godine, a već 1989. godine u Istri je registrirano 275 000 postelja. Najveća koncentracija turizma zabilježena je u zapadnom, južnom, a manjim dijelom istočnom priobalju. Turistifikacija je utjecala na promjene prirodne, antropogene i morfološke sastavnice kulturnoga krajolika. Nakon djelomičnoga usporavanja kao posljedica Domovinskoga rata, 2000. godine započinje drugo razdoblje koje obilježava nastavak procesa u priobalju te početak i jačanje turistifikacije unutrašnje Istre. Ovi procesi rezultirali su 2024. povećanjem broja postelja na 307 000. Najintenzivnija turistifikacija na obali zabilježena je u općinama Fažana, Funtana, Medulin, Tar-Vabriga i Vrsar, a u unutrašnjosti u općinama Grožnjan, Kaštelir-Labinci, Sveti Lovreč i Svetvinčenat. Intenzitet turistifikacije ruralnih naselja unutrašnje Istre koja se najviše ogledala u masovnoj gradnji individualnih smještajnih objekata, djelomično je izmijenio antropogene i morfološke sastavnice kulturnoga krajolika.

Ključne riječi: turistifikacija, Istra, kulturni krajolik, smještajni kapaciteti

Touristification and the Cultural Landscape of Istria

The research analyses the relationship between touristification, as a complex process of transformation of spatial, socio-economic, and cultural characteristics, and the components of the cultural landscape in Istria. The intensive touristification of the natural, anthropogenic, morphological, and sensory components of Istria's cultural landscape can be divided into two main periods. The first period began in the 1960s, when, based on decisions by socio-political organisations and the implementation of regional spatial plan guidelines, a significant part of the coastal region's cultural landscape was transformed. The spatial plans envisaged the construction of a total tourist accommodation capacity of 300,000 beds by the year 2000, and by 1989, 275,000 beds had already been registered in Istria. The highest concentration of tourism was recorded in the western and southern coastal regions, and to a lesser extent in the eastern coastal region. Tourism influenced changes in the natural, anthropogenic and morphological components of the cultural landscape. After a partial slowdown due to the Homeland War, the second period began in 2000, marked by the continuation of the process in the coastal area and the beginning and intensification of the touristification of inner Istria. These processes resulted in an increase in the number of beds to 307,000 in 2024. The most intensive touristification on the coast was recorded in the municipalities of Fažana, Funtana, Medulin, Tar-Vabriga and Vrsar, and in the interior in the municipalities of Grožnjan,

Kaštelir-Labinci, Sveti Lovreč and Svetvinčenat. The intensity of touristification of rural settlements in inner Istria, reflected primarily in the mass construction of individual accommodation facilities, partially altered the anthropogenic and morphological components of the cultural landscape.

Keywords: touristification, Istria, cultural landscape, accommodation capacities

---

Sanja Vrcić-Mataija Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću
University of Zadar, Department of Teacher Education
Studies in Gospić
Hrvatska / Croatia

Putopisna predodžba zavičaja – Franićevo osvajanje krajolika putovanjem

Izlaganje obuhvaća interpretaciju predodžbe zavičaja Dragutina Franića (Smiljan, 1864 – Zagreb, 1924) u putopisu *S gjacima kroz Bosnu-Hercegovinu, Crnu Goru, Dalmaciju, Jadransko more, Istru (Trst, Mletke, Rijeku) i Hrvatsku* (1901). Franićeva knjiga putopisa, proistekla iz učiteljske potrebe da se putovanjem i neposrednim doživljajem prostora spozna ljepota domovine, sadrži niz povijesno-kulturoloških slika onodobnoga ličkog krajolika. Izlaganje će se temeljiti na imagološkoj interpretaciji predodžbi vlastitoga i drugih naroda te mentalnih slika svjetovnoga i sakralnoga povijesnog imaginarija, realiziranih na zavičajnoj – ličkoj – dionici autorova putovanja domovinom s osječkim đacima. Lička dionica Franićeva putopisa donosi opise najznačajnijih kulturnih i prirodnih znamenitosti te reminiscencije na povijesne događaje: od primorske strane Velebita (Karlobagi i Podgorja), preko velebitskih i podvelebitskih mjesta (Oštarije, Brušane), do predodžbi Gospića, rodnoga Smiljana i Bužima, potom Budaka, Široke Kule, Udbine, Krbavskoga polja i Plitvičkih jezera. Uz imagološka teorijska uporišta, izlaganje se oslanja i na teorijska uporišta kulturne geografije, s fokusom na putopiščev osobni odnos prema zavičajnom krajoliku i s njime povezan osjećaj mjesta. Franićevo djelo anticipira suvremene ideje terenskoga učenja i interdisciplinarnoga obrazovanja, kombinirajući znanstveni, književni i pedagoški diskurs. Interpretacijom tematiziranja ličkoga zavičajnog prostora otvara se mogućnost rekonstrukcije zavičajne kulturne povijesti.

Gljučne riječi: domovinski putopis, Dragutin Franić, krajolik, lički kulturni imaginarij

The Travelogue Image of Homeland – Franić’s Conquest of Landscape Through Travel

The presentation examines the concept of homeland in the work of Dragutin Franić (Smiljan, 1864 – Zagreb, 1924), specifically focusing on his travelogue *S gjacima kroz Bosnu-Hercegovinu, Crnu Goru, Dalmaciju, Jadransko more, Istru (Trst, Mletke, Rijeku) i Hrvatsku* (1901). Franić’s travel book, arising from a teacher’s need to discover the beauty of the homeland through travel and direct experience of space, contains a series of historical and cultural images of the Lika landscape of that period. The presentation will be based on an imagological interpretation of representations – both self and other nations – and the mental images of the secular and sacred historical imaginary. These findings are drawn from the Lika homeland segment of the author’s journey through the country with pupils from Osijek. The Lika segment of Franić’s travelogue offers descriptions of the most significant cultural and natural landmarks together with reminiscences of historical events. The narrative moves from the coastal slope of Velebit (Karlobag and the Podgorje region), across the Velebit and sub-Velebit settlements (Oštarije, Brušane), to representations of Gospić and the author’s native Smiljan and Bužim, followed by Budak, Široka Kula, Udbina, the Krbava Field, and the Plitvice Lakes. Alongside imagological theoretical frameworks, the presentation also relies on the theoretical foundations of cultural geography, focusing on the travel writer’s personal relationship with the homeland landscape and the associated sense of place. Franić’s work anticipates contemporary ideas of field-based learning and interdisciplinary education by combining scientific, literary, and pedagogical discourse. Through the interpretation of the thematisation of the Lika homeland space, we open the possibility of reconstructing its local cultural history.

Keywords: homeland travelogue, Dragutin Franić, landscape, cultural imaginary of Lika

Društveno-politički okviri (ne)zastupljenosti lokalnih idioma u nastavi materinskoga jezika – dijakronijski pregled

U radu se razmatra zastupljenost dijalektalnih tekstova u nastavi materinskoga jezika prije raspada bivše Jugoslavije, točnije od *Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika* 1967. do hrvatske samostalnosti, 1991. godine. Naime, poznato je da se u proučavanom razdoblju odnosno prije *Deklaracije*, 1964. predmet u školi zvao Hrvatskosrpski jezik, a od 1972. do samostalnosti Hrvatski ili srpski jezik. Tada se prema *Nastavnom planu osnovne škole* (1972) za navedeni nastavni predmet dijalektalna lirika javlja tek u osmom razredu, a do tada se samo spominju narodni lirski pjesnici. U takvim okolnostima, kako navodi Težak (1989), sprečavanje stvaralačkog iskorištavanja sveukupnog nam dijalekatskog i standardnojezičnog blaga samo šteti i dijalektu i književnom jeziku, kao i nacionalnoj kulturi uopće. Istraživana se građa, osim uz društvenopolitičke okosnice, vezuje uz nastavne planove i programe iz 1972. i 1983. Uz prvi plan i program nastale su dvije serije udžbenika, prva se vezuje uz *Naš jezik*, a druga uz *Jezik, izražavanje i stvaranje* i njima pripadajuće čitanke od 5. do 8. razreda osnovne škole. Nakon pregleda odabranih udžbenika /čitanki ispitat će se zastupljenost lokalnih idioma po pojedinome dijalektu s obzirom na to da se pretpostavlja da je bila nejasna raspodjela unutar pojedinog dijalekta, s vrlo slabom ili gotovo nikakvom zastupljenošću primjerice ličkih ili slavonskih mjesnih govora.

Ključne riječi: dijalektalni tekstovi, materinski jezik, Deklaracija, Nastavni plan, udžbenici

Socio-Political Frameworks of Local Vernacular (Non-) Representation in Mother Tongue Instruction: A Diachronic Overview

This paper examines the representation of dialectal texts in mother-tongue instruction before the dissolution of the former Yugoslavia, specifically from the *Declaration on the Name and Status of the Croatian Literary Language* of 1967 until Croatian independence in 1991. It is well known that during the period under consideration (i.e., before the *Declaration* in 1964), the school subject was officially called Serbo-Croatian Language. From 1972 until independence, its name changed

to the Croatian or Serbian Language. According to the *Primary School Curriculum* (1972), dialectal lyric poetry appeared in this subject only in the eighth grade, whereas until then, only folk lyric poets were mentioned. In such circumstances, as Težak (1989) points out, restricting our entire dialectal and standard-language heritage is detrimental not only to the dialects and the literary language but to the national culture as a whole. In addition to the socio-political framework, the analysed material is linked to the curricula of 1972 and 1983. Two series of textbooks were produced in connection with the former curriculum: the first associated with *Naš jezik* (eng. *Our Language*), and the second with *Jezik, izražavanje i stvaranje* (eng. *Language, Expression and Creativity*), together with their corresponding readers for grades five through eight of primary school. Following an overview of the selected textbooks/readers, the study examines the representation of local vernacular varieties, based on the assumption that distribution within particular dialects was uneven, with very weak or almost non-existent representation of, for example, local varieties from Lika or Slavonia.

Keywords: dialectal texts, mother tongue, Declaration, curriculum, textbooks

---

Petra Vručina Sveučilište u Zadru, Odjel za povijest
University of Zadar, Department of History
Hrvatska / Croatia

Mlinovi, rijeke i granice: sporovi oko mlinova u Zagrebačkoj i Križevačkoj županiji u kasnome srednjem vijeku

Srednjovjekovni pojedinci na razne su načine oblikovali svoj okoliš, a jedan od njih bila je izgradnja mlinova na rijekama i potocima. Mlinovi su predstavljali neophodan dio srednjovjekovne industrije prerađivanjem žita u brašno korištenjem hidroenergije. Izgradnja i postavljanje mlinova mogli su, međutim, imati i neželjene posljedice. Najčešće je spominjana posljedica u povijesnim izvorima promjena toka rijeke. Do toga je moglo doći ili zato što je mlin sagrađen na krivome mjestu ili zato što ih je bilo previše sagrađeno na nekome vodenom toku. Budući da su rijeke i potoci vrlo često ujedno predstavljali granice pojedinih posjeda jasno je od zašto dolazi do sukoba i sporova oko mlinova. Izravnim ljudskim djelovanjem u srednjemu vijeku prirodna granica tako je postajala izvorom nesigurnosti. Inspirirano sličnim istraživanjima mađarskoga povjesničara Andrása Vadasa koji se bavio primjerima iz srednjovjekovne Ugarske, ovo izlaganje raščlanit će slučajeve sporova oko mlinova iz Zagrebačke i Križevačke županije u 14. i 15. stoljeću.

Gljučne riječi: kasni srednji vijek, Slavonija, mlinovi, granice

Mills, Rivers and Borders: Disputes Over Mills in Zagreb and Križevci Counties in the Late Middle Ages

Medieval individuals shaped their environment in various ways, through the construction of mills along rivers and streams. Mills were an essential part of medieval industry by processing grain into flour using hydropower. However, the construction and installation of mills could also have unintended consequences. The most frequently mentioned consequence in historical sources was a change in the river course. This could have happened either because a mill was built in the wrong place or because too many mills were built along a watercourse. Since rivers and streams very often also represented the boundaries of individual estates, it is clear why conflicts and disputes arose over mills. Through direct human action in the Middle Ages, the natural border thus became a source of insecurity. Inspired by similar research by the Hungarian historian András Vadas, who examined examples from medieval Hungary, this presentation will analyse disputes over mills in the Zagreb and Križevci counties in the 14th and 15th centuries.

Keywords: Late Middle Ages, Slavonia, mills, borders

Marko Vučetić Sveučilište u Zadru, Odjel za filozofiju
University of Zadar, Department of Philosophy
Hrvatska / Croatia

Okolina iz perspektive antropologije knjige

U izlaganju se, referiranjem na Mihajla Mihajlova, problematizira čovjekov odnos prema okolini u civilizaciji obilježenoj Gutenbergovom tipografijom i tiskanjem knjiga. Knjiga je čovjeku omogućila da se susretne s kolektivnim identitetima, da razvije svijest pripadnosti nekoj jezičnoj zajednici, ali i geografiji unutar koje taj jezik i ta zajednica imaju povlašteni status. Nadalje, kada se definirao i kulturološko-geografski pozicionirao, znanje sadržano u knjigama čovjeku je omogućilo da vlastitu okolinu promatra kao materiju koja je u stanju primiti ideje i univerzalne vrijednosti. U izlaganju se problematizira odnos čovjeka, znanja i okoline iz perspektive antropologije knjige, ali iz perspektive generativne umjetne inteligencije.

Ključne riječi: antropologija, okolina, knjiga, identitet, znanje

Environment from the Perspective of the Anthropology of the Book

This presentation engages with Mihajlo Mihajlov's work to examine the human relationship to the environment within a civilisation shaped by Gutenberg's typography and the culture of printed books. The book has enabled human beings to develop collective identities and a consciousness of belonging to a particular linguistic community, as well as to a geography within which that language and community possess a privileged status. Once human beings thus defined themselves and positioned themselves within a cultural-geographical framework, the knowledge contained in books enabled them to perceive their environment as a substance capable of receiving ideas and universal values. Therefore, the presentation examines the relationship between human beings, knowledge, and the environment from the perspective of the anthropology of the book, as well as from the standpoint of generative artificial intelligence.

Keywords: anthropology, environment, book, identity, knowledge

---

Ružica Vuk Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet
University of Zagreb, Faculty of Science
Hrvatska / Croatia

Biljana Vranković Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja
National Centre for External Evaluation of Education
Hrvatska / Croatia

Ivan Ivić Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet
University of Zagreb, Faculty of Science
Hrvatska / Croatia

Kako se koncept krajolika razvija u osnovnoškolskome odgoju i obrazovanju u Hrvatskoj?

Koncept krajolika razvija se u obveznome obrazovanju u Hrvatskoj u svim godinama učenja i poučavanja. Tome procesu pridonosi više nastavnih predmeta, ponajviše Geografija koja se bavi proučavanjem odnosa i odraza prirodnih i društvenih elemenata u geografskome prostoru. Učenje i poučavanje Geografije nastavlja se na početne spoznaje o krajoliku stečene u razrednoj nastavi u nastavnim predmetima Priroda i društvo, Prirodoslovlje te Društvo i zajednica. Analizom sadržaja važćih

i eksperimentalnih kurikuluma navedenih nastavnih predmeta te kurikuluma odabranih škola i odabranih udžbenika u radu se odgovara na istraživačka pitanja: 1) kojim redom učenici stječu predkoncepte krajolika u razrednoj nastavi, 2) kako se koncept krajolika usložnjava u predmetnoj nastavi i 3) koji se pristupi primjenjuju u drugim oblicima školskoga i izvanškolskoga rada kako bi se holistički razvijao koncept krajolika. U razrednoj nastavi učenici upoznaju osnovne elemente krajolika mjesta, regije i Republike Hrvatske primjenom načela postupnosti i primjerenosti. Učinke interakcije stanovništva i prirodne osnove učenici upoznaju u nastavi Geografije uz postupno širenje prostornoga obuhvata od mjesta i regije do države, udruženja država i svijeta u cjelini, primjenom načela znanstvenosti, zornosti, korelacije i aktualizacije. Termini krajolik, krajobraz, pejzaž različito su zastupljeni u kurikulumima navedenih predmeta. Heterogenosti navedenih pojmova pridonose i odobreni udžbenici kao i izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika.

Ključne riječi: koncept krajolika, nastava Geografije, nastavna načela, osnovnoškolski odgoj i obrazovanje

How is the Concept of Landscape Developing in Primary Education in Croatia?

The concept of landscape is developed in compulsory education in Croatia in all years of learning and teaching. Several subjects contribute to this process, most notably Geography, which examines the relationships and reflections of natural and social elements in geographical space. The teaching and learning of Geography build upon the fundamental knowledge of landscape during primary education in subjects such as Nature and Society, Science and Society and Community. By analysing the content of the current and experimental curricula of the aforementioned subjects, as well as the curricula of selected schools and selected textbooks, the paper answers the following research questions: 1) in what order do students acquire pre-concepts of landscape in primary education, 2) how does the concept of landscape become more complex in subject teaching, and 3) what approaches are applied in other forms of school and extracurricular work to develop the concept of landscape. In primary education, students learn the basic elements of the landscape of a place, region and the Republic of Croatia by applying the principles of gradualism and appropriateness. Students learn about the interaction between population and the natural environment in Geography classes, gradually expanding the spatial scope from a place and region to a country, an association of countries, and the world as a whole, by applying the principles of scientificity, clarity, correlation, and actualisation. Landscape terms are represented differently in the curricula of the mentioned subjects. Approved textbooks and students' extracurricular activities contribute to the heterogeneity of the mentioned terms.

Keywords: geography classes, landscape concept, primary school, teaching principles

Oikonyms as a Reflection of Landscape Characteristics in Osijek-Baranja County

Oikonyms, or names of settlement, represent a link between landscape and society. By analysing their meanings, it is possible to interpret the characteristics of the landscape in which they originated and in which they are located today. This paper aims to determine the extent to which oikonyms in Osijek-Baranja County reflect the region's morphological, hydrological, vegetational, and cultural characteristics. The research is based on a geographical and semantic analysis of oikonyms, using topographic maps and digital spatial data. Names of settlement will be classified according to the physical-geographical features they refer to (relief, water elements, plants and animals) and according to cultural landscape characteristics such as economic activities, religious influences, and surnames. As part of the study, maps will be created to visualise the spatial distribution of certain types of oikonyms. Based on the above, the research questions are: (1) Are natural or cultural elements more frequent in the names of settlements? (2) To what extent do oikonyms reflect landscape characteristics? (3) How significant is the spatial factor in the distribution of specific oikonyms types? The scientific contribution of this paper may be reflected in the application of oikonyms in interpreting landscape characteristics. It should be noted that such spatial analyses of oikonyms and toponyms within continental Croatia are currently an under-researched field of study.

Keywords: oikonyms, Osijek-Baranja County, landscape, toponymy

Ojkonimi kao odraz karakteristika krajolika Osječko-baranjske županije

Ojkonimi, tj. imena naselja, predstavljaju vezu između krajolika i društva. Analizom njihova značenja moguće je interpretirati karakteristike krajolika u kojem su nastali i u kojem se danas nalaze. Cilj ovoga rada je utvrditi u kojoj mjeri ojkonimi na području Osječko-baranjske županije odražavaju morfološke, hidrološke, vegetacijske i kulturne karakteristike prostora. Istraživanje se temelji na geografskoj i semantičkoj analizi ojkonima, uz primjenu topografskih karata i digitalnih prostornih podataka. Imena naselja klasificirat će se prema prirodno-geografskim obilježjima na koja upućuju (reljef, vodeni elementi, biljke i životinje) i prema kulturnim karakteristikama krajolika poput gospodarskih aktivnosti, religijskih utjecaja i prezimena. U sklopu

rada bit će izrađene karte kako bi se preciznije vizualizirala prostorna raspodjela određenih tipova ojkonima. Polazeći od navedenoga, istraživačka pitanja su: (1) Jesu li češći prirodni ili kulturni elementi prostora u imenima naselja? (2) U kojoj mjeri imena naselja odražavaju karakteristike krajolika? (3) Je li važan prostorni faktor u raspodjeli određenih tipova ojkonima? Znanstveni doprinos rada može se očitovati u primjeni ojkonima u interpretaciji karakteristika krajolika. Potrebno je naglasiti da se prostorne analize ojkonima, tj. općenito toponima, nisu u većoj mjeri rađene za prostor kontinentalne Hrvatske.

Ključne riječi: ojkonimi, Osječko-baranjska županija, krajolik, toponimija

---

Neža Zajc Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, Institut za kulturnu povijest
Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts,
Institute of Cultural History
Slovenija / Slovenia

Landscape in the Literature: Spatial, Temporal or Cultural Dimension?

This paper presents a comparative analysis of literary representations of landscapes from different historical periods (the 12th, 16th, 19th and 20th centuries), genres (theological treatises, poetry, and prose), and national contexts (Italy, Slovenia, and Russia). The case studies demonstrate the various ways landscapes can be understood, highlighting the similarities across different representations regardless of time and place. By challenging traditional perspectives, this study opens new avenues by exploring and evaluating landscapes in literary works. Examining the function of landscapes in literature enables us to consider their role in literary works, from the depiction of scenery (“paysage”) to emotional nuances (“drama”), and to perceive the stances ranging from public to the most intimate dimensions of personal identity. Most significantly, this approach provides a more robust alternative to traditional interpretations, highlighting a unique role of landscapes as characteristic elements of “literary spaces”.

Keywords: literature, poetry, drama, function, space, creation

Krajolik u književnosti: prostorna, vremenska ili kulturna dimenzija?

Ovaj rad predstavlja komparativnu analizu književnih prikaza krajolika iz različitih povijesnih razdoblja (12., 16. te 19. i 20. stoljeća), žanrova (teoloških traktata, poezije i proze) i nacionalnih konteksta (Italija, Slovenija i Rusija). Studije slučaja pokazuju različite načine na koje se krajolici mogu razumjeti, ističući sličnosti među različitim prikazima bez obzira na vrijeme i mjesto. Otvaranje puteva za istraživanje i vrednovanje krajolika u književnim djelima te izazivanje novih perspektiva kroz književne prikaze bit će moguće. Posebno, ispitivanje funkcije krajolika u književnosti omogućuje nam da razmotrimo njihovu ulogu u književnim djelima, od prikaza krajolika (*paysage*) do emocionalnih nijansi („drama”) te da uočimo stavove koji se kreću od javnih do najintimnijih dimenzija osobnoga identiteta. Najznačajnije je da ova raznolika strategija, čini se, postavlja standarde za prikladnija tumačenja od tradicionalnih i za razumijevanje posebnosti krajolika kao karakterističnih elemenata „književnih prostora”.

Ključne riječi: književnost, poezija, drama, funkcija, prostor, stvaranje

---

Tomislav Zelić   Sveučilište u Zadru, Odjel za germanistiku
University of Zadar, Department of German Studies
Hrvatska / Croatia

Krajobraz u duhovnom pjesništvu na njemačkom jeziku

Polazna točka je prvi „krajobrazni pjesnik”, *Landschaftsdichter*, Friedrich von Matthison, kako smatra Schiller, te pojam umjetničkoga i duhovnoga oblikovanja i obrazovanje, *Bildung*, za Gotheovo doba. Na temelju toga istražiti ćemo nekoliko primjera krajobraznoga pjesništva iz povijesti njemačke književnosti od doba baroka, prosvjetiteljstva/osjećajnosti i romantizma preko moderne do sadašnjosti. U povijest njemačke književnosti nastaju duhovne pjesme o prirodi gdje se Bog otkriva čovjeku dok čovjek promatra prirodu odnosno krajolike. Postavlja se pitanje do koje mjere su čovjek i priroda odnosno krajolik samostalni i neovisni od Boga kada prolaze duhovno obrazovanje promatrajući prirodu odnosno krajobraze. Osim toga, bacit ćemo pogled i na duhovno pjesništvo o prirodi na njemačkome jeziku iz hrvatskoga pera od 19. stoljeća do danas.

Ključne riječi: pjesništvo, krajobraz, duhovnosti, njemačka književnost, teorija i povijest književnosti

Landscape in Spiritual Poetry in German

The starting point of this study is Friedrich von Matthison, whom Schiller regarded as the first "landscape poet" (*Landschaftsdichter*), and the concept of artistic and spiritual formation and education (*Bildung*) in the age of Goethe. Based on this foundation, the paper explores several examples of landscape poetry throughout German literary history, from the Baroque era through the Enlightenment/Sensibility and Romanticism, to modernity and the present. In the history of German literature, spiritual poems about nature are created in which God reveals himself to man as man observes nature and landscapes. The question arises as to the extent to which man and nature, or landscapes, are autonomous and independent of God while man is undergoing spiritual education by observing nature or landscapes. In addition, we will explore the spiritual poetry of nature written in German, examined by Croatian writers from the 19th century to the present day.

Keywords: lyric poetry, landscape, spirituality, German literature, theory and history of literature

---

Ivana Žafran   Agencija za mobilnost i programe Europske unije
Agency for Mobility and EU Programmes
Hrvatska / Croatia

Aspekt okolišne održivosti u turizmu iz perspektive dionika u Gorskoj Hrvatskoj

Mnoga dosadašnja istraživanja ukazuju na to da boravak turista u vrijednom i očuvanom prirodnom krajoliku ima pozitivan učinak na njihovu svijest o potrebi očuvanja okoliša te ih potiče na okolišno odgovorno ponašanje. Istovremeno, u destinacijama u kojima se turistička ponuda primarno temelji na prirodnim atrakcijama, turizam nerijetko predstavlja važan mehanizam za osiguravanje financijskih i drugih resursa u svrhu njihove zaštite, uređenja ili očuvanja. No, kako bi učinci razvoja turizma u takvim destinacijama ostali pozitivni, uz minimiziranje onih negativnih, potrebno je njime odgovorno upravljati. Postavlja se stoga pitanje, kako okolišnoj održivosti pristupaju oni dionici koji oblikuju turizam neke destinacije? U okviru ovoga izlaganja, iznijet će se rezultati istraživanja provedenoga na području Gorske Hrvatske, a koji se odnose na stavove ključnih dionika o učincima turizma na okoliš, kao i na njihovu percepciju okolišno odgovornoga ponašanja pri bavljenju turističkom djelatnošću u regiji. Podaci su među lokalnim

stanovništvom triju odabranih studija slučaja prikupljeni anketnim istraživanjem, dok su polustrukturirani intervjui provedeni s dionicima koji upravljaju turizmom ili aktivno sudjeluju u kreiranju turističke ponude regije. Dionici su kroz svoje odgovore iskazali visoku razinu osviještenosti i odgovornosti prema okolišu, naglašavajući kako se turizam u regiji nipošto ne bi trebao razvijati nauštrb očuvanja njenih prirodnih vrijednosti.

Cljučne riječi: održivi turizam, Gorska Hrvatska, okolišno odgovorno ponašanje, ključni dionici

The Aspect of Environmental Sustainability in Tourism from the Stakeholders' Perspective in Mountainous Croatia

Many previous studies indicate that tourists' staying in a valuable and well preserved natural landscape positively influences their awareness of the need for environmental protection and encourages Environmentally Responsible Behaviour (ERB). At the same time, in destinations where the tourism offer is primarily based on natural attractions, tourism often provides essential financial and other resources for the protection, management, or preservation of these areas. To ensure that tourism development in such destinations remains beneficial while minimising negative impacts, responsible management is required. This raises the question of how stakeholders who shape tourism in a destination approach environmental sustainability. This presentation will outline the results of research conducted in Mountainous Croatia, focusing on the attitudes of key stakeholders regarding tourism's environmental impacts and their perception of ERB when engaging in tourism activities in the region. Data from the local population in three selected case studies were collected through a survey, and semi structured interviews were conducted with stakeholders who manage tourism or actively participate in creating the region's tourism offer. Stakeholders expressed a high level of environmental awareness and responsibility, emphasising that tourism in the region should not be developed at the expense of preserving its natural values.

Keywords: sustainable tourism, Mountainous Croatia, environmentally responsible behaviour, key stakeholders

